5-67
/

ŞCOALA BASARABEANĂ

REVISTA CORPULUI DIDACTIC PRIMAR DIN MUNICIPIUL CHIŞINĂU
ŞI JUDEŢUL LĂPUŞNA

NUMĂR INCHINAT JUBILEULUI ASOCIAŢIEI 1918-1938

ANUL VI. No. 4 APRILIE, 1938

SUMARUL

Omagiu D-lui D. V. Ţoni . . . . . *„Şcoala Basarabeană"*
Zorile mişcării noastre . . . . . *I. Arhip*
Din trecutul nostru . . . . . *Ştefan Holban*
Din luptele pentru şcoala românească în Basarabia . . . . . *Teodor I. Neaga*
Învăţătorii moldoveni şi naţionalizarea şcoalei din Basarabia (1917—1918) . . *Gh. Druţă*
După două decenii . . . . . *L. T. Boga*
Amintiri din Basarabia . . . . . *Nicolae Groza*
Rolul învăţătorului în mişcarea naţională din Basarabia . . . . . *P. Erhan*
Scurt istoric al luptelor pentru şcoala românească în Basarabia . . . . . *I. A. Sârbu*
Procesele-Verbale din trecutul Asociaţiei . . . . . ***
Clipe de popas şi de'nălţare . . . . *N. Olaru*
Banca Populară „Spiru Haret" . . . . *G. I. Bălan*
Realizările Asociaţiei . . . . . *V. Voiciulis*
Cooperativa „Izbânda" . . . . . *V. Muşcinschi*
Despre Unirea Basarabiei . . . . . *V. I. Chicu*

CRONICA

Insemnări

Lumina satelor . . . . . Ionică Ochişor
Centralismul literar şi învăţătorii . . . . . Sergiu Matei Nica
Revistele învăţătoreşti . . . . . Ion Bădărău
„Codru-i frate cu românul" . . . . . C. V. Roşu
Vagabondaj didactic . . . . . ***

Recenzii

Şcoala unitară a satului, Apostol D. Culea, de *Nicolae Câmpeanu*; Spiritul ştiinţific, Al. Mironescu, de *B. Ion*; Cu privire la: Traduceri şi traducători, Barbu Lăzăreanu, de *Ionică Ochişor*

Varia

La ce serveşte psihologia? . . . . . *Eugen Credinţă*
Centenarul „Gazetei Transilvaniei" . . . . . ***

Revista Revistelor

Ramuri, Pagini Literare, Voinţa Şcoalei, Gândirea, Viaţa Basarabiei

BULETIN PROFESIONAL

Dreptatea noastră . . . . . C. V. Roşu
O propunere . . . . . Mih. Spiridonică
Pagina Străjeriei: Săptămâna străjerilor, Note străjereşti
Pagina Premilitarilor: Păreri şi deziderate
Ofensiva Sanitară; Programul Adunării Generale din 30 Aprilie, a. c.

BULETIN ECONOMIC

Banca „Spiru Haret" şi Cooperativa „Izbânda"

Anul VI No. 4 Aprilie, 1938

ŞCOALA BASARABEANA

REVISTA CORPULUI DIDACTIC PRIMAR DIN MUNICIPIUL CHIŞINĂU
ŞI JUDEŢUL LAPUŞNA

K.6766

4260

Omagiu D-lui D. V. Ţoni

Jubileul Asociaţiei noastre coincide cu cea mai aleasă bucurie a învăţătorimii din toată ţara. Cel mai distins dintre noi, preşedintele Asociaţiei generale, d. D. V. Ţoni, a fost chemat la conducerea departamentului Educaţiei Naţionale.

E o răsplătire a muncii şi a jertfelor pentru neamul nostru, pentru şcoala neamului. Să arătăm cine este d. Ministru D. V. Ţoni? Să vorbim despre „D. V. Ţoni animatorul şi organizatorul învăţătorimii române"? Ori despre omul care din primele zile dela venirea sa la M. E. N. a început să reformeze şcoala primară din temelia ei: cursul complimentar, direcţia şcoalelor, corpul de control, pregătirea profesională a învăţătorilor, deblocarea cadrelor, asistenţa medicală, etc.? Ceea ce trebue să remarcăm este semnificaţia de strălucită încununare a strădaniilor dăscăleşti, prin numirea sa. D. Ministru D. V. Ţoni totdeauna a personificat durerile învăţătorimii, bucuriile şi neajunsurile şcoalei.

Sub d-sa s'a făcut unirea asociaţiilor provinciale, sub un singur organism „Asociaţia generală a învăţătorilor din România", al cărei preşedinte este din 1929.

Tot d-sa este însufleţitorul congreselor anuale ale învăţătorilor, al cursurilor de vară din Cluj, Braşov,

D. V. ŢONI

Preşedintele Asociaţiei Generale a Învăţătorilor,
Subsecretar de Stat la M. E. N.

Sibiu, C.-Lung, P.-Neamţ, pentru cultura învăţătorilor, şi, de opt ani, conducătorul revistei „Şcoala şi Viaţa".

„Casa Invăţătorilor din Bucureşti" plănuită de d-sa, pentru care s'a strâns un fond de patru milioane lei este icoană a grijei ce-o poartă învăţătorilor.

In atâtea rânduri, d. Ministru D. V. Ţoni a adus pe umerii săi mândria laudelor rostite de organizaţiile învăţăteşti internaţionale despre dăscălimea din România. Anul trecut chiar, învăţătorii români au vizitat ţările aliate realizându-se o frăţie de breaslă între dascălii Micei Inţelegeri.

Cu aceste prilejuri s'a putut vedea că preşedintele nostru este simbolul solidarităţii profesionale, că numai prin el se poate merge spre marile reforme şcolare.

Cum să nu-şi amintească învăţătorii lăpuşneni bucuria de atâtea ori simţită, când steagul nostru coboară între noi? D. Ministru D. V. Ţoni a prezidat fuziunea Asociaţiei judeţene cu cea orăşănească, în 1934, 14 Septemvrie. Tot d-sa a prezidat hotărîrea frumoasă care privea înfiinţarea căminului din oraşul Chişinău.

Iar astăzi, când Asociaţia sărbătoreşte douăzeci de ani dela înfiinţare, se întâmplă că şi şcoala poporului şi învăţătorul român trăiesc zile sărbătoreşti. Preşedintele nostru ne cunoaşte:

„Pe ostaşii învăţământului îi cunosc în toată credinţa, tot devotamentul şi toată munca lor pentru Ţară şi Rege şi ştiu cu câte sacrificii au stat întotdeauna la datorie". A venit vremea ca viitorul şcoalei să fie pus în mâinile celui mai bun cunoscător al ei.

E încă un prilej ca toată suflarea învăţătorească să-şi pună nădejdea în reprezentantul cel mai strălucit şi mai destoinic, încredinţându-l de devotamentul şi munca neşovăită pentru ridicarea neamului.

„Şcoala Basarabeană"

Zorile mişcării noastre

Anii trec...

Organizaţia noastră dăscălească din jud. Lăpuşna sărbătoreşte 20 ani de existenţă şi activitate — un eveniment, care, în importanţa lui depăşeşte cadrul istoriei profesionale, căpătând însemnătatea netăgăduită a unui act cultural şi naţional.

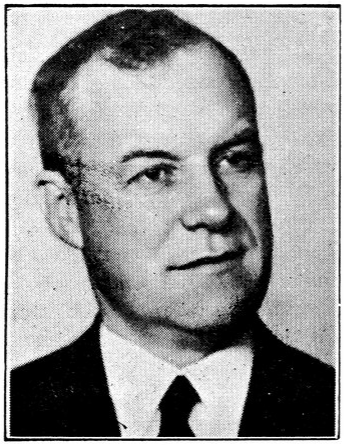

I. ARHIP

Preşedintele Asociaţiei Învăţătorilor din jud. Lăpuşna, fost Membru în Comitetul din 1918

Prin revoluţia din 1917, învăţătorul moldovan, descătuşat de absolutismul ţarist, este chemat la o viaţă nouă; lui i se deschid alte orizonturi de activitate; el are de îndeplinit un nou rol faţă de poporul băştinaş.

In acel an, îndată după formarea la Petrograd a guvernului provizoriu, învăţătorii moldoveni din judeţul şi oraşul nostru încep să se adune cu colegii din învăţământul secundar şi în casele d-lui P. Halippa (Jukovscaia 15), se fixează primele puncte de activitate, luându-se ca bază naţionalizarea şcoalei basarabene, luminarea şi trezirea conştiinţelor româneşti.

Se face memorabila intervenţie către Ministerul Instrucţiei Publice din Petrograd, cerându-se cu insistenţă ca, odată cu începerea anului şcolar 1917—1918, predarea învăţământului în şcolile cu populaţie moldovenească să se facă în limba maternă, urmând ca limba rusă să fie predată ca obiect special şi numai din cl. III-a; prin acea adresă se mai cerea înfiinţarea în Basa-

rabia de şcoli secundare moldoveneşti, precum şi înfiinţarea a două şcoli normale (de băieţi şi fete), cu predarea tuturor obiectelor generale şi speciale în limba moldovenească.

Pentru învăţătorii moldoveni se cerea înfiinţarea de cursuri moldoveneşti chiar în vara anului 1917, iar conducătorii învăţământului primar din Basarabia, directorul general şi inspectorii şcolari—să fie recrutaţi dintre elementele locale, care posedă limba moldovenească şi cunosc nevoile culturale ale provinciei.

Iată problemele ce frământau corpul didactic baştinaş 20 ani în urmă.

Revoluţia rusă trecând prin noi faze, împinge valul anarhiei până în Basarabia, punând în primejdie existenţa învăţământului rural.

Congresul învăţătorilor din Ianuarie, 1918, propune pentru salvarea şcoalei poporului intensificarea activităţii extraşcolare şi coordonarea acestei activităţi cu hotărîrile „Sfatului Ţării".

Se simţea tot mai mult necesitatea ca cei de un neam şi de un sânge să-şi strângă rândurile, să-şi verifice forţa şi curajul, să-şi afirme dreptatea şi drepturile: era o puternică nevoie de înjghebare a unei asociaţii profesionale pe baze noi, pur naţionale. Astfel, răspunzând acestei chemări şi necesităţi a luat fiinţă „grupul de iniţiativă", care condus de tânărul şi inimosul coleg Ştefan Holban, printr'o muncă metodică şi neobosită a pregătit marele congres al învăţătorilor moldoveni din jud. Chişinău, ţinut în Iulie 1918. Atunci s'a născut „Societatea de învăţători moldoveni din jud. Chişinăului".

In acel congres—prezidat de profesorul Th. Neaga, conducătorul secţiei învăţământului de pe lângă Uprava ţinutală, având ca secretar pe L. T. Boga, un animator şi sprijinitor preţios al mişcării profesionale de atunci, „grupul de iniţiativă" a formulat şi apărat dezideratele care trebuiau să stea la baza tinerei „Societăţi învăţătoreşti". Obiectivul principal rămâne acelaşi: naţionalizarea şi desvoltarea învăţământului rural şi selecţionarea corpului didactic în strictă potrivire cu noua situaţie.

In aceste împrejurări şi cu asemenea năzuinţe s'a zămislit organizaţia noastră profesională.

Nu se poate tăgădui încurajarea şi îndrumarea de care elementul băştinaş s'a bucurat în acea epocă din partea colegilor

din celelalte părți ale țării. Un număr de tineri și entuziaști învățători—adevărați apostoli ai neamului—cu riscul tuturor pericolelor colindă satele noastre, purtând pretutindenea aprinsă făclia românismului, rostind slova românească, îndemnând la unire și frăție. Numele învățătorilor: D. V. Țoni, V. Ștefănescu, Apostolescu, Nicolae Grozea, Gh. Tofan (Bucovina), Codrea (Ardeal) vor avea locul de cinste în istoria anilor 1917—1918. Mișcarea profesională pornită pe meleagurile noastre 20 de ani în urmă, a fost în continuă creștere și desvoltare. Realizările înfăptuite, așezămintele cu care s'a înzestrat Asociația noastră, dovedesc că învățătorimea lăpușneană și-a înțeles misiunea și și-a făcut datoria.

Viața ridică mereu probleme nouă. Unele sunt înțelese și îmbrățișate de cei în drept și capătă justa deslegare, altele sunt date amânării și neglijării, provoacă în sânul corpului nemulțumiri, stârnesc lupte. Organizația locală apare pe arena luptelor profesionale alături de întreaga dăscălime română fiind înrolată în Asociația G-rală a Învățătorilor. Solidaritatea și disciplina profesională comună ne-a ajutat să înlăturăm multe din obstacolele din cale, să cucerim din pozițiile dorite, să ieșim din lupte întăriți și oțeliți.

Nu știm ce ne va aduce ziua de mâine. In fața necunoscutului, avem însă sfânta datorie, să fim în permanență mobilizați, să păstrăm conștiința profesională trează și în ceasul grelelor încercări ce ar veni, să avem în față icoana luptelor din 1918, să avem curajul, hotărirea luptătorilor de atunci și astfel, putem fi siguri că biruința va fi cu noi.

I. Arhip

Din trecutul nostru

Când în vara anului 1918 ne-am adunat în Chişinău, la cursurile învăţătorilor de limba română, am constatat că „Asociaţia Învăţătorilor" încă purta denumirea de „Filiala Asociaţiei Învăţătorilor din Moscova.

ŞTEFAN HOLBAN
Avocat, fost Prim-Preşedinte al Asociaţiei Judeţene

Această denumire ne-a trezit ideia că ar trebui s'o schimbăm într'o „Asociaţie a Învăţătorilor Moldoveni din jud. Chişinău".

In jurul acestei idei ne-am adunat la început abia vreo 4-5 învăţători, care am format un nucleu. Cu toate că eram puţini, însufleţirea era mare.

Deoarece am constatat că o acţiune în masă şi pe faţă n'ar da rezultate bune, fiindcă învăţătorii minoritari şi moldovenii renegaţi ar fi opus o rezistenţă mare, mai ales că ei erau şi la conducerea Asociaţiei, ne-am hotărît să activăm clandestin, dela om la om. Pentru a ne consfătui, a coordona activitatea şi a elabora directive pentru viitor ne adunam zilnic, noaptea, la locuinţa d-lui profesor L. T. Boga, macedonean, îmbrăcat încă în haină militară, care dela început a mirosit mişcarea noastră şi s'a aruncat în mijlocul nostru, dându-ne tot concursul. Pe zi ce trecea, noi căpătam noi aderenţi, pe care-i înscriam în regulă. Cu toate că unii învăţători din acest judeţ şi-au manifestat încă sub dominaţia rusă sentimentele naţionale moldoveneşti, cu toate că unii după izbucnirea revoluţiei din 1917 de îndată, şi din proprie iniţiativă, au început să predee în şcoală în limba românească, la congresul învăţătorilor, care s'a ţinut în vara anului 1917 în sala eparhială, a fost extrem de greu să hotărîm întro-

ducerea alfabetului latin în şcolile primare. Dacă la acest congres, învăţătorii moldoveni n'ar fi avut concursul dârz şi hotărît al învăţătorilor şi studenţilor moldoveni, îmbrăcaţi în uniformă militară, ar fi fost foarte greu şi poate chiar imposibil să se introducă atunci alfabetul latinesc în şcoalele noastre.

Aceasta era situaţia din care cauză activitatea grupului învăţătorilor moldoveni din vara anului 1918 întâmpina o mare rezistenţă în realizarea programului său.

Dar dragostea neţărmuită pentru ideie mărea puterile grupului şi-l făcea neobosit în muncă. Adesea ne despărţeam în zorii zilei de unde trebuia să ne prezentăm la cursuri.

Grupul nostru creştea mereu. Măsurându-ne puterile după două luni de lucru, pe la sfârşitul cursurilor, ne-am hotărît să dăm lupta pe faţă şi am convocat pe toţi învăţătorii şi învăţătoarele înscrişi în grupul nostru într'o adunare generală, în sala Zemstvei jud. Chişinău, unde s'au prezentat şi toţi adversarii mişcării noastre, care, trebue să recunosc, au dat o luptă straşnică asemănătoare luptei echipajului unui vapor când se îneacă în valurile mării. Câte insulte, câte atacuri n'am primit noi la acea adunare: că facem naţionalism zoologic, că ne sprijinim pe baionetele armatei române, etc. Şi cu toate acestea am fost aşa de dârji, îndrăzneţi şi curagioşi în lupta noastră ca am obţinut majoritatea voturilor cu care am înscris în acea zi certificatul de naştere al „Asociaţiei Învăţătorilor Moldoveni din judeţul Lăpuşna", care, după cum se vede a fost şi este şi astăzi condusă de cei mai vrednici reprezentanţi ai învăţătorimii din acest judeţ şi care, spre cinstea lor, când păşesc pragul Asociaţiei ştiu să se desbrace de toate celelalte haine, inerente vieţii unui intelectual, şi rămân **numai** învăţători.

De aceea, Asociaţia a ajuns astăzi că are o bancă populară, o casă proprie în Chişinău, o vilă la mare, care îi fac cinste. Mie, ca fost preşedinte al primului comitet la naşterea acestei Asociaţiii mise umple sufletul de bucurie când văd ce roade frumoase au dat seminţele semănate cu atâta dragoste, într'o zi furtunoasă.

Ştefan Holban

Din luptele pentru şcoala românească în Basarabia

Odată cu aniversarea celor două decenii dela actul măreţ al Unirii Basarabiei cu Patria Mamă, din iniţiativa frumoasă a Asociaţiei Învăţătorilor din jud. Lăpuşna apare şi dorita revistă „Şcoala Basarabeană" ca un act de aniversare a celor 20 şi ceva de ani, pe care-i enumără dela renaşterea sa şcoala românească în provincia noastră. Cu această ocaziune nu va fi de prisos, poate chiar şi util de a scoate din umbra trecutului şi a înşira tocmai pe paginile acestei reviste câteva din momentele de luptă ce s'au desfăşurat de către învăţătorii şi profesorii moldoveni din Basarabia, pentru renaşterea şcoalei româneşti încă în 1917, cu un an înainte de Unire şi sub regimul străin.

In Fevruarie, 1917, izbucnind revoluţia rusă, rolurile ei se revarsă în Basarabia şi, odată cu ele, începe şi o intensivă mişcare pentru redeşteptarea naţională şi pentru desrobirea provinciei subjugate. Sub conducerea vechilor luptători naţionali se ridică şi se pune în mişcare tot ce e suflet şi cuget românesc, încep lupta şi învăţătorii şi profesorii moldoveni care alături de problema generală naţională au şi ţinta lor aparte — renaşterea şcoalei româneşti. Şi ei caută să nu piardă timpul. Chiar pe la jumătatea lui Aprilie, numai după două luni dela începutul revoluţiei, după câteva consfătuiri ţinute de un grup de dascăli, se formează ad-hoc cu sediul

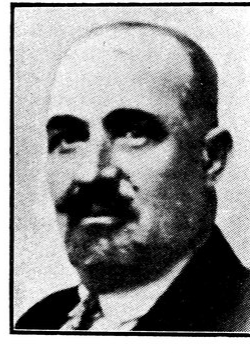

TEODOR I. NEAGA

Profesor, fost Preşedinte al Primului Congres învăţătoresc din jud. Lăpuşna, 1918

în Chişinău „Comitetul vremelnic al obştei învăţătorilor moldoveni din Basarabia", [1]) care pe temeiul şi în cadrul programului Partidului Naţional Moldovenesc, în primul rând îşi alcătueşte un program de luptă, conform împrejurărilor politice de pe atunci şi se pune în contact cu Zemstva Gubernială din Basarabia, dela care mai târziu va primi şi sprijinul material, cu concursul mult regretatului P. Gore, membru al acestei Zemstve. Pentru a lupta cu mai mult succes, Comitetul caută mai departe să strângă la un loc pe toţi învăţătorii şi profesorii moldoveni atât din Basarabia, cât şi din Rusia, pe întreg întinsul căreia vitregia timpurilor din trecut împrăştiase mulţi basarabeni moldoveni. De aceea, la 3 Mai 1917 el trimite o „Strigare" către toţi profesorii (oarele) şi învăţătorii (oarele) moldoveni din Rusia şi către toţi studenţii moldoveni dela toate facultăţile, prin care le aduce la cunoştinţă formarea Comitetului învăţătoresc moldovenesc şi planul de activitate şi-i chiamă pe toţi din Basarabia pentru a lua parte la un mare congres al învăţătorilor moldoveni şi pentru a pune umărul la ridicarea din întunerec a poporului moldovenesc [2]).

Dar Basarabia politiceşte făcea încă parte din Rusia mare şi de aceea pentru a fi mai sigur de rezultatul luptei, Comitetul vremelnic caută să se pună în legătură şi cu marele „Comitet obştesc—pedagogic" din Rusia, care reprezenta atunci învăţătorimea rusească, dirija şi hotăra toate chestiunile şcolare, având o autoritate aproape atotputernică. Comitetul spera că pe baza principiului de autodeterminării cultural-naţionale a tuturor noroadelor, proclamat de revoluţie, această organizaţie revoluţionară ar fi putut să-i dea un sprijin simţitor pentru înfăptuirea năzuinţelor moldoveneşti din Basarabia. Şi în ziua de 15 Mai 1917, Comitetul

---

[1]) Făceau parte din acest Comitet: Teodor Neaga Preşedinte, Şt. Ciobanu secretar general, membri: P. Arventiev, M. Gamer, Con. Popescu, D-ra Bocănescu şi alţii.

[2]) Unirea Basarabiei. Acte şi documente de St. Ciobanu 30—32.

Peste câtva timp au venit din Rusia profesorii A. Oat. V. Florov, Gh. Cbicu şi alţii care au sporit rândurile luptătorilor pentru cultura şi şcoala românească în Basarabia.

moldovenesc trimite filialei Comitetului pedagogic pan-rus din regiunea Odessa o adresă cu următorul conţinut :

„Învăţătorii moldoveni, reprezentanţi ai tuturor treptelor învăţământului din Basarabia, conştienţi de datoria ce o au toţi de poporul moldovenesc ce zace în întunerec, au crezut necesar să se organizeze în asociaţie aparte. Împărtăşind principiile democratice ale asociaţiei pedagogice din întreaga Rusie, precum şi acele ale asociaţiei învăţătorilor din Chişinău [1]) şi având în vedere de a întra decurând în compunerea acestor asociaţii, asociaţia învăţătorilor moldoveni are de urmărit scopul său local — o largă democratizare şi naţionalizare a şcoalei moldoveneşti şi în general, răspândirea culturii naţionale printre moldoveni.

Având în vedere că mijlocul cel mai însemnat pentru luminarea maselor populare şi pentru apropierea lor de cultura generală omenească este limba naţiunii, asociaţia învăţătorilor moldoveni, plecând dela principiul liberei autodeterminări naţional-culturale, proclamate de marea revoluţie rusească, azi, pune ca scop apropiat introducerea neîntârziată a predării în limba moldovenească în şcoalele de toate gradele din Basarabia, acolo unde populaţia moldovenească formează majoritatea. Asociaţia învăţătorilor moldoveni consideră necesar ca chiar cu începerea anului viitor şcolar 1917 | 1918, să se înfăptuiască acest punct principal al programului său şi roagă Comitetul obştesc-pedagogic din regiunea Odessa să-i dea concursul său pentru a introduce în viaţă următoarele :

1. In toate şcoalele primare din Basarabia cu populaţia întreagă sau în majoritate moldovenească, predarea să se facă în limba moldovenească. Minorităţilor dela sate trebue să li se acorde dreptul de a avea şcoala lor. Limba rusă să fie predată ca obiect separat începând cu anul al III-lea.

2. In oraşele basarabene, alături de şcolile ruseşti şi de

[1]) In Chişinău s'a format o asociaţie rusească, care se considera ca făcând parte din asociaţia din Moscova. ulterior această asociaţie sub presiunea celei moldoveneşti s'a desfiinţat şi învăţătorii moldoveni au întrat în asociaţia moldovenească.

altă naţionalitate, trebue să fie înfiinţate şcoli primare şi grădini de copii pentru moldoveni.

3. In oraşul Chişinău şi în alte două oraşe reşedinţe de judeţ, cu majoritatea populaţiei moldovenească, trebue să fie deschise chiar cu începerea anului viitor şcolar câte un liceu de băieţi şi unu de fete, în care predarea chiar din clasa I-a să se facă în limba moldovenească. Limba rusă, literatura şi istoria în acelea licee trebue să fie predate ca obiecte separate, în limba rusă.

In caz de reorganizare a vreunuia din liceele existente în liceu moldovenesc, în cl. II—VIII a acelui liceu se vor preda în mod obligator şi în limba moldovenească: religia, gramatica moldovenească, literatura, precum şi cunoştinţele necesare despre Basarabia. In anul viitor, 1918 | 1919 se va deschide cl. II-a, pe urmă cl. III-a, etc.

4. Liceele moldoveneşti vor avea toate drepturile liceelor de stat şi vor fi întreţinute din mijloacele statului.

5. In toate şcolile secundare din Basarabia pentru elevii moldoveni se vor preda obligator în limba moldovenească: religia, gramatica moldovenească, literatura şi cunoştinţele necesare despre Basarabia, reducându-se numărul orelor la alte obiecte.

6. Este absolut necesar ca, cu începerea anului nou şcolar să fie deschise sau reorganizate două şcoli normale în Basarabia, — una de băieţi şi una de fete şi în ele, pe lângă limba moldovenească, literatura, istoria, geografia şi muzica vocală să se predea în moldoveneşte: pedagogia, didactica şt metodica. Şcolile de aplicaţie de pe lângă acestea şcoli trebue să fie moldoveneşti.

Limba rusă, literatura şi istoria vor avea locul cuvenii în aceste şcoli, astfel, ca după absolvirea lor elevii să poată stăpâni bine limba rusă.

In ce priveşte corpul didactic pentru şcolile moldoveneşti, asociaţia crede necesar:

1. A organiza chiar în vara anului 1917 cursuri de istorie şi literatură moldovenească şi pedagogie pentru învăţătorii din şcolile primare şi pentru cei ce vor dori din şcolile secundare.

2. A organiza cursuri speciale pedagogice de un an pentru moldovenii cu diplomă corespunzătoare în învăţământ.

3. Conducătorii şcoalelor primare din Basarabia — Inspectorii şi Directorul învăţământului primar trebue să fie oameni localnici, cunoscători ai limbii moldoveneşti şi ai nevoilor învăţământului din Basarabia.

Asociaţia mai crede necesar de a avea în comitetul obştesc-pedagogic din Odessa un reprezentant al său, care cunoscând nevoile învăţământului din Basarabia ar putea contribui la o dreaptă rezolvare a problemelor moldoveneşti.

Asociaţia învăţătorilor moldoveni are întreaga convingere că Comitetul Obştesc-Pedagogic din Regiunea Odessa, ţinând seamă de testamentul lui Uşinschi, care susţinea cu tărie limba maternă în şcoală, cu căldură va susţine năzuinţele învăţătorilor moldoveni de a scoate poporul moldovenesc din întuneric, de a-l renaşte la o viaţă nouă şi prin aceasta de a înfăptui principiul autodeterminării naţional-culturale a poporului din Rusia, care a fost proclamat de stăpânirea vremelnică. Asociaţia roagă a i se comunica hotărîrea Comitetului privitor la cele de mai sus. [1])

Astfel, Asociaţia învăţătorilor moldoveni, fără înconjur şi fără şovăială, cere organizaţiilor revoluţionare din Rusia concursul pentru a ridica din întuneric poporul moldovenesc şi pentru a introduce şcoala moldovenească în Basarabia, crezând în sinceritatea principiilor de autodeterminare naţional-culturală proclamate de revoluţia rusă. Nu se găsesc urme care ar putea spune dacă s'a primit sau nu vreun răspuns la această adresă. Profesorii şi învăţătorii moldoveni însă şi fără acest răspuns îşi urmează planul şi împreună cu cu Comisia şcolară de pe lângă Zemstvă, susţinuţi de toate organizaţiile politice profesionale din Basarabia (ostăşeşti, ţărăneşti, studenţeşti, cooperatiste, etc.) păşesc mai departe pe calea naţionalizării învăţământului şi înfruntă cu îndăr-

[1]) Am reprodus în româneşte în întregime acest document din an. 1917, care până în prezent n'a fost dat publicităţii. Originalul în ruseşte, semnat de autor în calitate de Preşedinte al „Comitetului vremelnic" şi de d. Şt. Ciobanu în calitate de membru-secretar general, se află la subsemnatul.

jire rezistenţa duşmanilor străini de neam. La 11—14 Aprilie se ţine în Chişinău primul congres al corpului didactic primar, compus în majoritate din străini sau înstrăinaţi, care fiind susţinuţi şi de autorităţile şcolare locale ruse, dela început iau o atitudine ostilă intereselor moldoveneşti, şi învăţătorii moldoveni cu toată lupta înverşunată dusă pentru şcoala moldovenească abia reuşesc să impună un deziderat platonic „că predarea ar trebui să se facă în limba copiilor, însă fiindcă învăţătorii nu sunt pregătiţi pentru aceasta, înfăptuirea acestei hotărîri se amână pentru viitor". [1]) Dar ei nu se descurajează, nu se dezarmează şi înţelegând echivocul acestui deziderat pregătesc revanşa.

In zilele de 25—28 Mai se ţine în Chişinău în Sala Eparhială un nou congres, de astă dată al învăţătorilor moldoveni, organizat de Asociaţie şi de Comisia Şcolară de pe lângă Zemstva Gubernială şi la care iau parte şi mai mulţi fruntaşi ai mişcării naţionale din Basarabia şi reprezentanţi ai organizaţiilor politice şi profesionale. Cu toate că la început şi aici unii agitatori special întroduşi în congres precum şi unii înstrăinaţi, care încă nu reuşiseră să se deştepte „din somnul cel de moarte", au încercat să turbure atmosfera plină de entuziasm, liniştea s'a restabilit foarte repede şi desbaterile congresului timp de 4 zile s'au desfăşurat într'o perfectă ordine şi cu mare însufleţire. Biuroul congresului a fost compus din prof. V. Neaga ca preşedinte şi învăţătorii V. Secară şi d-ra Bocănescu ca vice-preşedinţi După rapoartele d-lor Şt. Ciobanu, Gh. Nastase ş. a. congresul în entuziasmul general hotărăşte cu unanimitate naţionalizarea treptată a şcoalei de toate gradele din Basarabia chiar cu începerea an. şc. 1917—18, întroducerea alfabetului latin, ţinerea cursurilor de limba, istoria şi geografia română, etc. etc. [2]) Toate hotărîrile congresului au fost adoptate de Zemstva Gubernială şi ulterior unele au fost treptat întroduse în viaţă.

[1]) După Şt. Ciobanu XLVIII.

[2]) Hotărîrile congresului cu desbaterile ce au avut loc au fost publicate în întregime în „Şcoala Moldovenească" Nr. 2-4, 1917 de Şt. Ciobanu şi d. Dăscălescu în „Revoluţia dela 1917 în Basarabia" pag 29-34.

Terminându-se desbaterile congresului, Comisia şcolară de pe lângă Zemstva împreună cu Comitetul vremelnic al învăţătorilor moldoveni se grăbeşte să introducă în viaţă în primul rând hotărîrea de a organiza primele cursuri de limba, istoria şi geografia română pentru pregătirea învăţătorilor de a preda în şcoala moldovenească ce trebuia să ia fiinţă odată cu începerea an. şc. 1917 | 918. Pentru organizarea cursurilor şi întreţinerea cursiştilor, Zemstva Gubernială, în urmă cererii Comisiei Şcolare, a alocat sumele necesare calculând câte 90 ruble lunar pentru întreţinerea unui învăţător. Cursurile s'au ţinut în Sala Eparhială din Chişinău şi au durat două luni, dela 17 Iunie şi până la 15 August. Administraţia cursurilor a fost compusă din prof. T. Neaga ca director, învăţătorii V. Secară şi d-ra Bocănescu ca vicepreşedinţi şi N. N. Alexandri ca intendent şi casier.

Toate chestiunile didactice în legătură cu cursurile se rezolvau de consiliul profesorilor-lectori şi directorul cursurilor. Ca lectori la cursuri au funcţionat d-nii : Şt. Ciobanu, O Ghibu, R. Cioflec, L. Marian, Gh. Aslan, O. Topa şi V. Harea — pentru limba română, literatura şi metodica predării obiectelor din şcoala primară; Pr. A. Mateevici, I. Fraţiman şi Gh. Tofan — pentru istoria şi geografia românilor, N. A. Popovschi — pentru învăţământul extraşcolar şi preoţii M. Berezovschi şi V. Chiorescu — pentru muzica vocală. Lecţiile au fost teoretice şi practice şi în ultimele două săptămâni învăţătorii sub conducerea lectorilor au făcut mai multe lecţii practice în şcoala de aplicaţie, special organizată pe lângă cursuri din copiii unui azil din localitate. Au luat parte la cursuri în total 418 învăţători şi învăţătoare, dintre care 2 din gub. Podoliei şi 2 din gub. Hersonului de dincolo de Nistru.

Din totalul celor înscrişi un număr de 82 învăţători şi învăţătoare au părăsit cursurile înainte ca ele să fie terminate: unii pe motiv de boală, alţii din motive familiare, iar ceidin judeţul Hotin — din cauza războiului, nordul acestui judeţ fiind ocupat de Austriaci.

La sfârşitul cursurilor, toţi învăţătorii şi învăţătoarele au fost supuşi unui examen, în urma căruia au fost procla-

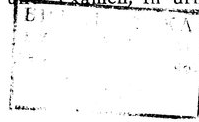

4260

maţi reuşiţi cu dreptul de a preda în şcoala moldovenească 285 [1]).

Cu toate încercările făcute la început de unii agitatori strecuraţi printre învăţători de a zădărnici şi chiar de a întrerupe lucrările, cursurile în general s'au desfăşurat în ordine, cursiştii înţelegând că pentru a putea fi demni de a preda în şcoala românească, aceste cursuri erau absolut necesare. Merită a fi notat faptul că majoritatea zdrobitoare a învăţătorilor şi învăţătoarelor au răspuns imediat, cu toată dragostea şi chiar cu entuziasm la chemarea de a lua parte la cursuri, precum şi atmosfera de adevărată înfrăţire la muncă, creiată prin stăruinţa însăşi a cursiştilor.

Stăteai şi priveai cu inima plină de bucurie, când vedeai pe învăţători (oare), unii mai în vârstă, alţii mai tineri, cu caietul şi creionul în mână ascultând cu atenţie lecţiile profesorilor şi făcând notările necesare. O doamnă învăţătoare chiar acum câteva zile în urmă mi-a comunicat că-şi păstrează caietul său şi până în prezent. O impresie foarte puternică făcea şi stăruinţa învăţătorilor şi învăţătoarelor de a vorbi la cursuri numai limba românească.

Cursurile s'au terminat printr'o înălţătoare serbare naţională şi un frumos concert, dat de corul învăţătorilor şi învăţătoarelor de sub conducerea Preot. Mihail Berezovschi în Sala Eparhială arhipopulată în acea zi. Impresia puternică a acestei serbări naţionale a redat-o mai bine un preot bătrân, care spunea: „seara aceasta este mai de preţ decât întreaga sută de ani pe care i-am trăit în întunerec" [2]).

O altă serie de cursuri s'a ţinut în Octomvrie 1917 la Chişinău şi Bălţi, astfel că în toamna acelui an Basarabia a putut să aibă un număr destul de considerabil de învăţători, suficient pregătiţi pentru a începe şcoala în limba maternă.

Deci totul fiind gata, secţia şcolară de pe lângă Zemstva gubernială, condusă de prof. Şt. Ciobanu, susţinută de toate organizaţiile politice şi profesionale din Basarabia şi la adă-

[1]) Din „Darea de seamă" făcută Comisiunii Şcolare de pe lângă Zemstva Gubernială de către directorul cursurilor.

[2]) Şcoala Moldovenească, No. 2—4, pag. 156.

postul autorităţii organului provincial „Sf. Ţării", începe de fapt naţionalizarea treptată a învăţământului de toate gradele şi pun temelia şcoalei româneşti în Basarabia.

Bătălia, ce a durat o jumătate de an, s'a terminat şi lupta a fost câştigată. Şi dascălul moldovean, care a avut un rol atât de important în această luptă, astăzi după douăzeci şi ceva de ani, are tot dreptul să fie mândru, conştient ca atunci, când a trebuit, şi-a făcut datoria, după cum şi-o face şi în prezent şi-şi va face-o şi pentru luminarea poporului şi pentru propăşirea Patriei întregite.

Teodor I. Neaga

Învăţătorii moldoveni
şi naţionalizarea şcoalei din Basarabia
(1917—1918)

In luna Iulie 1938, Asociaţia noastră dăscălească împlineşte 20 ani de existenţă. Comitetul ei de conducere, în şedinţa din 12 Martie, a hotărît comemorarea faptului în adunarea generală ordinară a membrilor, care se va ţine la 30 Aprilie, iar numărul revistei pe această lună să fie închinat aniversării, cuprinzând în paginele lui amintirile celor care au contribuit şi participat cu puterile lor la închegarea învăţătorilor în Asociaţie, ca bloc profesional, sau au înregistrat faptul asocierii şi rolul jucat apoi de acest bloc în timpul desrobirii şi unirii neamului; pentru trezirea şi luminarea lui prin lumina adevărată, adăparea lui din izvorul culturii fireşti, stins şi însecat timp de peste 100 ani — şcoală şi cultură naţională.

Deci, în acest număr al revistei, vom găsi o serie de amintiri ale colegilor şi conluptătorilor noştri după un trecut de 10 ani. Din aceste amintiri se va aşterne poate înaintea ochilor cetitorului t a b l o u l luptelor rapide şi îndrăzneţe ale învăţătorilor moldoveni din Basarabia pentru cucerirea poziţiilor de grabnică românizare a învăţământului şi desvoltarea graiului, participând totodată, p r i n reprezentanţii lor în rândurilor luptătorilor naţionali şi

GH. DRUŢĂ
Administrator al „Casei Învăţătorilor"
Vice-Preşedinte în Primul Comitet, 1918

membri în Sfatul Ţării, la înfăptuirea unirii şi contopirii neamului, la readucerea aripiid e răsărit la corp, la vindecarea unei răni seculare.

Nu vom cita aici numele acelor învăţători luptători naţionali. Ei au fost pomeniţi la aniversarea „Unirii", în capitala Basarabiei şi pretutindeni, în ziua de 9 Arilie (27 Martie). [1])

Această coordonare de puteri în luptă, acest contact al luptătorilor naţionali pe teren politic şi administrativ cu învăţătorii, infanterişti-profeşionişti, a fost de o mare însemnătate în acele timpuri grele, dar şi fericite pentru neamul nostru. Inchipuiţi-vă o fecioară, de zeci de ani răpită şi ţinută la închisoare, palidă şi indiferentă faţă de viaţa ei sdrobită, în timpul unei mari furtuni, cu tunet, trăsnet, foc şi sânge, este scoasă şi dusă la ai săi. Iată Basarabia, iată poporul român de aici! Invăţătorimea, conştientă şi conluptătoare, a înţeles să fie organizată şi pregătită pentru trezirea şi aducerea la viaţă a acestei fecioare, a acestui popor ca sanitarii în timpul războiului. Luptătorii naţionali, unii în Sfatul Ţării, alţii pe teren, au scos, au eliberat pe românul basarabean din captivitate, iar învăţătorii au fost la datorie pentru trezirea lui.

Indată după dărâmarea regimului ţarist în Rusia, învăţătorii purced la lucru, aprind făclia luminii adevărate. Convocaţi de fruntaşii lor, ei se întrunesc în primul congres general din Basarabia la Chişinău, în zilele de 11—14 Aprilie 1917 [2]). Nu ne permite spaţiul să dăm aici hotărîrile luate în întregime. Vom remarca numai pe cele care au fixat atitudinea învăţătorilor în acele împrejurări şi modul de a-şi face datoria.

La punctul 3 din rezoluţia congresului se spune :

---

[1]) Susţinem că actul unirii să se sărbătorească la 27 Martie ca şi celelaltă evenimente istorice dela 24 Ianuarie, 10 Mai, 1 Decemvrie - date adânc tipărite în sufletele noastre.

[2]) Prima revistă a învăţătorilor din Basarabia „Şcoala Moldovenească", Nr. 1, luna Iunie 1917.

„Toţi învăţătorii din Basarabia trebue să se unească în obştii de ţinuturi şi într'o obşte de gubernie".

Punctul 7 hotărăşte să fie un singur tip de şcoală primară în locul celor ministeriale, bisericeşti şi ale zemstvelor.

Punctul 10 prevede la predare în învăţământ limba maternă.

Punctul 8 prevede ca trebile învăţământului săfie conduse de Comitetul Şcolar gubernial cu reprezentanţi ca membri dintre învăţători pe judeţe.

La sfârşit se aleg şiacei membri învăţători în Comitetul, Şcolar Gubernial de pe lângă Zemstva gubernială (Basarabia).

Cu prilejul acestui congres, „o samă de învăţători moldoveni s'au grămădit la redacţia gazetei „Cuvânt Moldovenesc" pentru a se sfătui asupra nevoilor neamului", se spune în revista „Şcoala Moldovenească", Nr. 1, 1917. Deci vedem că dela început învăţătorii moldoveni din întreaga provincie, dându-şi bine seama de însemnătatea evenimentelor, se separă de ceilalţi de altă naţionalitate pentru a-şi servi nestingherit neamul. Ei se declară asociaţi din interes social-politic şi profesional [1]), îşi întocmesc un statut provizoriu, pe care îl semnează vreo 25 inşi.

Dela numele acestei organizaţiuni, ei cer Zemstvei guberniale să organizeze deîndată cursuri de limba română, să se îngrijească de manuale pentru şcoala românească, precum şi să vină în ajutor cu sume pentru tipărirea primei lor reviste „Şcoala Moldovenească".

In urma acestei intervenţiuni, Conducerea Zemstvei îi convoacă în şedinţă pentru consfătuire, în ziua de 1 Maiu 1917, când se hotărăşte convocarea unei adunări generale a tuturor învăţătorilor şi profesorilor moldoveni, pentru ziua de 25 Mai 1917.

Mişcarea, începută de grupul învăţătorilor moldoveni la congresul din Aprilie, ia un mare avânt. Se desvoltă şi se întăreşte curentul pentru românizarea învăţământului indiferent ce se va întâmpla cu Rusia revoluţionată. Se asociază

[1]) Din anul 1897 şi până la războiu, în Basarabia a existat „Societatea învăţătorilor ce ajutor reciproc", nelichidată.

la această mişcare a învăţătorilor moldoveni şi profesorii moldoveni dela şcoalele secundare. Astfel se formează un bloc al luptătorilor moldoveni pe tărâmul şcolăr. Rolul Primordial îl avea învăţătorul moldovean.

Impinsă de acest bloc, Zemstva gubernială desemnează o comisie specială din moldoveni, care, în prima şedinţă, hotărăşte introducerea alfabetului latin, tipărirea abecedarului, cărţilor de cetire şi de religie. Pentru tipărirea lor, Zemstva deschide un credit de 20.000 ruble, precum şi premii de câte 1.000 ruble pentru cel mai bun abecedar, carte de cetire şi de religie. Comisia alcătueşte programul pentru anul şcolar 1917—1918; şi pregăteşte rapoarte pentru românizarea învăţământului în Basarabia pentru al doilea congres convocat şi ţinut în zilele de 25—28 Mai 1917.

Acest congres, de învăţători, profesori şi preoţi cu învăţători veniţi depe front şi alţi luptători naţionali, în număr de peste 500 a definitivat hotărîrea şi modul de românizare a învăţământului de toate gradele în Basarabia. El a avut 7 şedinţe, ţinute sub preşedinţia d-lui T. I. Neaga, ca Vice-Preşedinţi fiind: d. Vasile G. Secară, învăţător din Baxani, jud. Soroca, preşedintele învăţătorilor moldoveni asociaţi dela congresul din Aprilie şi întâiul redactor al revistei „Şcoala Moldovenească"; d-ra Ana Băcănescu, învăţătoare în Chişinău şi preotul Serghie Bejan, iar secretari fiind: d-nii I. A. Moraru şi C-tin D. Guja, învăţători din jud. Orhei, d. Al. Groapă şi d-na Elena Zaharov din jud. Chişinău. Congresul a lucrat după un program bine alcătuit, impus Zemstvei de Asociaţia învăţătorilor moldoveni, cuprinzând şi românizarea învăţământului secundar. Rezoluţiile congresului din Aprilie au fost desvoltate şi pe larg desbătute Invăţătorii moldoveni, fiind în număr covârşitor şi având de partea lor pe profesorii şi preoţii naţionalişti, au dat lupta definitivă pentru şcoala şi cultura românească în Basarabia. Orice s'ar fi întâmplat cu Basarabia, şcoala îşi lua de acuma calea ei firească, pentru moldoveni. Revenire nu mai putea fi.

Indată după acest congres şi în conformitate cu hotărîrile lui, Zemstva gubernială, prin Comisia ei şcolară, a organizat primele cursuri de pregătire a învăţătorilor pentru

predare la şcoalele românizate. Cursurile s'au ţinut dela 17 Iunie până la 15 August, 1917. Au participat 418 învăţători şi învăţătoare din toate judeţele din Basarabia şi vreo zece de peste Nistru. Cursurile au fost frecventate cu entuziasm. Se începea o viaţă nouă. A doua serie de cursuri de câte 4 săptămâni s'a ţinut: la Chişinău, dela 3 Octombrie cu 80 cursişti, la Bălţi, dela 5 Octombrie cu 80 cursişti şi la Soroca, dela 25 Octombrie cu 136 cursişti.

Cursurile din a doua a serie au fost frecventate şi de o mare parte de învăţători minoritari, care s'au asociat cu moldovenii în secţiuni judeţene ale asociaţiei învăţătorilor moldoveni din Chişinău. Astfel în Asociaţia moldovenilor dela congresul din Aprilie 1917, în urma cursurilor din Iunie şi Octomvrie, s'au introdus şi elemente nehotărîte sau chiar străine de năzuinţele moldovenilor, din învăţământul primar şi cel secundar. Cu toate dispoziţiile Comisiei şcolare depe lângă Zemstva Gubernială, cu toate instrucţiile şi îndrumările date de aici, prin circulări, instructori şcolari, şi propagandişti din elemente localnice sau fraţi români din Ardeal şi Bucovina, o bună parte din şcoale au rămas neromânizate în iarna anului şcolar 1937 | 1938. Chiar şi după înfăptuirea Unirii, se găseau elemente dizolvante sau, din diferite motive, indiferente faţă de năzuinţele arzătoare ale naţionaliştilor moldoveni. Era încă mult de făcut. Prin multe sate moldoveneşti erau învăţători minoritari sau suplinitori în locurile celor mobilizaţi. Prin Ianuarie 1918, s'a început de mobilizarea generală. Au început a reveni la posturi cei rămaşi în viaţă, depe fronturi. Unii se retrăgeau din învăţământ, alţii cereau transferare. Corpul didactic se complecta cu elemente nouă. Trebuia de luptat pentru o ordine în învăţământ, în interesul şcoalei şi al învăţătorului moldovean.

Ca lege de bază pentru învăţământ erau hotărîrile Congresului din Mai 1917. In şedinţa a doua, punct. 3, Congresul hotărîse: „Limba de predare să fie limba poporului. Limba rusească să se înveţe în mod îndatoritor din anul al treilea în sus". Iar în şedinţa a VII-a, Congresul hotărăşte: „Mol-

dovenii vor respecta drepturile naţionale ale naţionalităţilor din Basarabia"...[1]).

Dar aceste hotărîri erau rezoluţiile „Uniunii învăţătorilor din întreaga Rusie", formulate şi votate de al treilea congres general din Iunie 1906, ţinut în oraşul Justila, depe malul canalului Saimen din Finlanda. La acel congres, alungat din Petrograd pe teritoriul liberei Finlande, din partea învăţătorilor moldoveni din Basarabia, au fost d. Vântu, învăţător din jud. Orhei şi d. Arabaji, învăţător din jud. Chişinău [2]).

Învăţătorii minoritari: ruşi, bulgari, ucraineni, evrei şi chiar unii din moldovenii înstrăinaţi sau slabi de fire, invocau rezoluţiile congresului din Mai 1917, pentru predarea limbei ruse, chiar în satele româneşti. Populaţia de prin oraşele înstrăinate şi chiar din unele sate moldoveneşti, sub influenţa propagandei bolşevice, se opunea românizării învăţământului. In Rusia clocotea cazanul bolşevismului şi nu se vedea sfârşitul.

Unii aşteptau venirea armatei albe, alţii — celei roşii. Situaţia politică a provinciei se schimba din lună în lună : în Octomvrie, 1917, Basarabia se declară autonomă, în Decemvrie, 1917 — republică federativă, în Ianuarie 1918 — republică îndependentă, iar în Martie, 1918 — ţară românească. Schimbările politice în situaţia provinciei întăreau treptat poziţia învăţătorului moldovean. El tinde acuma şi luptă în ciuda străinilor şi înstrăinaţilor, pentru o unificare şi contopire pe vecie cu fraţii din Patria Mamă. El vrea să se cheme cu adevăratul său nume - român, ceea ce speria mulţimea, întimidată de duşmanii românismului.

Adeseori auzeam: „Ce ne facem, dacă vin bolşevicii? S'aşteptăm conferinţa păcii!" Acestea erau frământările în tabăra dăscălească la sfârşitul anului şcolar 1917—1918.

In vara anului 1918, Directoratul Învăţământului din Basarabia românească organizează cursuri de limba română pentru toţi învăţătorii dela şcoalele primare din Basarabia,

[1]) Revista „Şcoala Moldovenească", No. 2—4/917.

[2]) Revista „Învăţătorul primar". No. 7—8 | 1906. Raportul d-lui Vântu despre situaţia moldovenilor sub democraţia rusă merită să fie cunoscut de toată suflarea românească. La el vom reveni cu altă ocazie.

pe judeţe. La cursuri se prezintă şi cei demobilizaţi şi suplinitorii lor la catedre. In timpul războiului, corpul didactic a fost completat cu elemente noui, fără tradiţie de tagmă şi cu diferite pregătiri. Lipsea unitatea de vederi şi concepţii. Nu erau directive sau comandamente decisive din partea conducerii Asociaţiei învăţătorilor şi profesorilor din Basarabia.

In aceste împrejurări, în timpul cursurilor, un grup de învăţători moldoveni, dintre care unii deputaţi în Sfatul Ţării şi luptători naţionali, se înţeleg să înfiinţeze „Asociaţia învăţătorilor români din judeţul Chişinău (Lăpuşna)". La câteva consfătuiri colegiale, având în mijlocul lor pe profesorul dela cursuri L. T. Boga, astăzi director de liceu, au alcătuit un statut potrivit cu cerinţele vieţii şcolare şi situaţiei create învăţătorilor. Obţinând adeziunea unui număr de 49 învăţători, moldoveni încercaţi, grupul de iniţiativă cere preşedintelui Asociaţiei provinciale, d-lui Teodor Neaga, ca aceştia să fie convocaţi în adunare generală, pentru primirea statutului, alegerea Comitetului de conducere şi soluţionarea chestiunilor cu privire la interesele învăţământului din judet Adunarea s'a ţinut în ziua de 22 Iulie 1918. Chestiunile discutate şi Comitetul ales sunt arătate în primul Proces-Verbal tipărit în paginile acestei reviste.

Asociaţia a conlucrat cu organizaţia provincială până la desfiinţarea ei. Infăptuirile ei materiale le veţi găsi notate tot în paginile acestei reviste.

Gh. Druţă

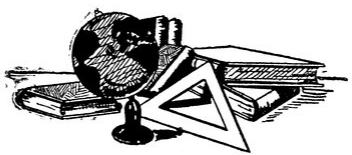

După două decenii

La popasul acesta de douăzeci ani, se îmbulzesc năvalnic atâtea amintiri scumpe, încât este cu neputinţă să fie rânduite cronologic, spre a căpăta aspectul şi semnificaţia istorică ce o îmbracă astăzi, în cadrul biruinţii sărbătoreşti a şcoalei naţionale din Basarabia.

Mai ales că, personal, nu am fost ispitit să notez, tot ce puneam atunci la cale cu colegii şi prietenii de muncă, aşa de credincioşi şcolii româneşti, pe care o zideau pe îndelete, în tăcere, dar cu un nemărginit devotament.

Sosit la Chişinău pela a doua decadă a lunii Ianuarie, anul 1918, ca ofiţer, alături de îndatoririle ostăşeşti, în orele libere, am căutat să cunosc împrejurările locale, sub toate aspectele.

La „Seminarul duhovnicesc", şcoala de veche tradiţie românească, unde am fost numit profesor-suplinitor de limba română — pe atunci trebuia să predăm limba română, indiferent de specialitatea licenţei — am cunoscut luptătorii naţionalişti cu stagiu: prea cucernicul părinte Constantin Popovici, *unul din întemeietorii revistei bisericeşti dela 1908 „Luminătorul", era în fruntea lor. Dela preacucernicia Sa C. Popovici am aflat multe din străduinţile trecutului, din năzuinţele culturale ale intelectualităţii româneşti băştinaşe.*

L. T. BOGA
f. Secretar al Congresului Învăţătorilor din 1918.

Iniţierea aceasta mi-a servit drept o bună călăuză, în activitatea ce a trebuit să o desfăşur, pe tărâmul şcolar şi cultural.

Prilejul n'a întârziat să se iviască. Aci voiu stărui asupra laturei şcolare, cea culturală şi ziaristică urmând a fi schiţată aiurea.

La cursurile din vara anului 1918 ale învăţătorilor, orga-

nizate de Directoratul instrucțiunii publice, am fost numit „lector" de geografie.

Trebuia să inițiez pe învățătoarele și învățătorii, din grupa la care am fost repartizat, în geografia României, insistând și asupra terminologiei geografice românești în general.

Lecțiile de geografie se desfășurau în cadrul orarului fixat: constatând multă atenție din partea întregei grupe.

Dar dela lecțiile de geografie, pe nesimțite — în afară de cursuri cu câțiva învățători, am trecut la discuțiuni de ordin cultural, școlar. Probabil aceste probleme i-au interesat, pentrucă la un moment dat, ne-am pomenit întruniți în odaia mea modestă, fără convocare, fără invitație, vreo câțiva învățători, iar unii din ei nu făceau parte din grupa mea dela cursuri. Întrunirile acestea începură să fie mai dese, iar învățătorii veneau împreună cu soțiile lor, învățătoare și ele.

Odaia mea deveni la un moment dat neîncăpătoare, și a trebuit să-mi caut una mai grațioasă.

Gruparea aceasta, de sigur, ar fi crescut din ce în ce mai mult, dar problemele ce s'au pus în discuție, obiectivele urmărite, au impus închiderea cercului, căpătă astfel un caracter, oarecum „conspirativ".

Pentru cei ce cunosc vălmășagul de lume dela cursurile învățătorești din vara anului 1918, cu aspirațiuni atât de disperate, cu ideologii așa de neprecise, în tot cazul însă, unele chiar protivnice întemeierii unei vieți școlare românești solide, va fi lămurit sensul de „conspirativ" dat grupului învățătoresc în chestiune, mai ales pe cine uza această „conspirație" învățătorească.

Cum foarte multe probleme școlare pe atunci erau rezolvatei după indicațiile organizațiilor profesionale învățătorești, fără învoială, îndrumarea școalei pe făgașul românesc se putea face numai prin aceste asociații.

Primul obiectiv al grupului deci, a fost naționalizarea asociațiilor învățătorești.

S'a cercetat zile și nopți de-a-rândul—uneori la câte un muc de lumânare—proiectul de statut al asociației învățătorești, care trebuia să selecționeze numai elementele românești încercate, de nădejde.

Când totul a fost pus la punct, asaltul cel dintâi s'a dat asupra Asociaţiei învăţătoreşti din Chişinău.

Forţat să convoace adunarea generală, comitetul vechei asociaţii s'a resimţit de „conspiraţia" grupului, căci preşedinte al adunării a fost impus învăţătorul Ştefan Holban, membru al grupului.

Citirea statutelor noii asociaţii proectate, a provocat o furtună de proteste din partea acelora, care învinuiau grupul învăţătoresc în chestiune de „naţianalism zoologic".

Cu toată opunerea epavelor „vechiului regim", grupul învăţătorilor a reuşit să înjghebeze Asociaţia lor, a învăţătorilor moldoveni, conştienţi de drepturile lor, dar şi de îndatoririle faţă de noua şcoală românească.

Al doilea asalt s'a dat la Tighina, unde de asemenea funcţionau cursuri pentru învăţători.

Delegaţii grupului pentru înjghebarea asociaţiei, pe baza statutului nou, au fost Ştefan Holban şi subscriitorul acestor rânduri

Două zile a durat Congresul învăţătorilor dela cursurile din Tighina, două zile de luptă cu nepăsare şi indiferenţa unora, cu dârzenia şi dușmănia altora.

Şi totuşi, am asistat la botezul românesc al celei de a doua asociaţii din Tighina, îndrumată în spiritul românesc al grupului învăţătorilor dela Chişinău.

Rând pe rând, celelalte judeţe, şi-au înjghebat şi ele asociaţii de tipul grupului, constituind astfel, mai târziu, Asociaţia corpului didactic primar din Basarabia.

Aceste asociaţii învăţătoreşti anume, pornite din iniţiativa grupului de care am pomenit, au săvârşit naţionalizarea şcoalelor, mai cu deosebire în satele din Basarabia.

In istoria „şcoalei româneşti" din Basarabia, dela 1918 încoace, nu se va putea trece cu vederea asupra operei naţionale a asociaţiilor învăţătoreşti judeţene.

Acum, la popasul acesta de două zeci ani, să se bucure toţi aceia, cărora soarta le-a hărăzit să împlinească o misiune atât de sfântă pentru şcoala românească.

Iar la încheiere, să-mi fie îngăduit să notez aci, după memorie, numele învăţătorilor dela cursurile din vara anului 1918,

cu care am „conspirat", pentru îndrumarea românească a școlii din Basarabia!

D-l Ștefan Holban cu doamna, D-l Arhip Ioachim cu doamna, D-l Berliba Ion, D-l Sârbu Ion cu doamna, D-l Barcaru cu doamna, D-l Druță Gheorghe cu doamna, D-l Trofim cu doamna, D-l Parpalac, D-l Mâță, Gheorghiu Marioara — revoluționara grupului — decedată...

Douăzeci ani!

În noi azi străjuește mulțumirea datoriei ieri împlinite, se sbate conștiința datoriei ce mai avem de împlinit mâine.

Dumnezeu să ne ajute!

L. T. Boga

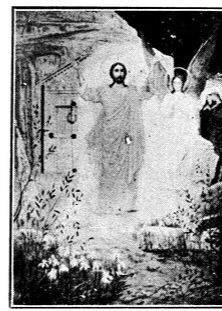

Amintiri din Basarabia

Pela sfârşitul lui Ianuarie 1918, am primit ordin dela M. C. G. al armatei, să plec depe frontul Năməloasa, unde comandam o baterie de artilerie grea, şi să mă prezint la Iaşi, la Ministerul Instrucţiunii Publice, pentru a fi echipat şi trimis în republica Basarabiei, în echipa de propagandă ce trebuia să se facă în vederea Unirii.

Am plecat din Iaşi cu trenul de Chişinău, cu linii mai largi ca ale noastre şi cu vagoane mari şi confortabile, având paturi până şi cele de clasa III.

M'am oprit în gara Bucovăţ, de unde am tocmit o căruţă care să mă ducă, pentru prima dată pe drumurile Basarabiei, la com. Cobâlca, unde mi se stabilise centrul meu de activitate.

Pe un drum desfundat de ploi şi acuma îngheţat tocmai şi cu o ninsoare repezită în faţă de un vânt tăios dinspre Rusia, am ajuns, pe înoptat, la Zubreşti, un sat de moldoveni răzeşi, aşezat pe fundul unei văi înguste. Am dormit la pisăr şi a doua zi, peste dealuri şi văi, prin zloată, am ajuns la Cobâlca.

Răzeşii de prin acele părţi, cum şi cei împroprietăriţi pe acele meleaguri, au început a mă descoase asupra rostului meu printre ei. Că nu le venea a crede că îi cercetez numai aşa de dragul lor, al limbii, al obiceiurilor şi a gospodăriilor lor, după cum le dasem eu a înţelege. Cel puţin căpitan Costache dela Oneşti, căci aşa se întâmpină între ei, răzăşii: Căpitan Costache, Căpitan Vasile, etc., mi-a spus-o verde: „dumneata n'ai venit de-a plimbarea pe aici, eşti trimis să spionezi ce-i pela noi".

Când am început a le spune despre unirea Basarabiei cu ţara mamă, unii tăceau sfredelind doar pământul cu băţul, alţii uitându-se gânditori în zări, îmi răspundeau: „de, D-zeu ştie cum o fi mai bine pentru noi şi o fi cum or hotărâ-o cei mari; mulţi însă căutau să-mi dovedească că ei vor să trăiască singuri, aşa în răspublica lor basarabeană.

Dacă le spuneam că răspublica aceasta e o ţară tare

mică și n'are altă bogăție de cât pâne, vite, ceva pometuri și câteva podgorii, avuții ce nu-s destule pentru a face traiul lenicios, ci mai trebue o țară să aibă și fabrici diferite cât mai multe, apoi ocne de sare, mine de cărbuni și de diferite metale și mai ales păcură cât mai multă (petrol), atunci mulți dintre ei îmi spuneau: „dacă-i așa, atunci bine ar fi să ne unim cu Ghermania, că ea are de toate". A trebuit să le lămuresc câte bogății are România, cât de bine trăește Românul în țara lui în de toate înbelșugată, câtă siguranță și libertate are locuitorul României.

O unire cu țara mamă, le spuneam, este de dorit a se face cât mai curând, ca să poată căpăta și Basarabenii liniștea și siguranța necesară, după care jinduiau cei mulți atunci când bolșevicii își făceau de cap pe acele meleaguri și spurcau toate cele sfinte, iar răii satelor ajunseseră să înfrunte și să poruncească gospodarilor cuminți și așezați. Apoi o unire nu se poate face de cât cu cei de un neam, de o limbă și de o lege cu tine. Le aminteam câte au suferit ei cât timp au stat sub stăpânirea Rușilor. Cu Germanii de s'ar putea uni — unde sunt ei și unde-i Basarabia — ar fi și mai rău decât cu Rușii, fiindcă sunt mai aspri la fire și de altă lege.

La urmă, după discuții contradictorii de ceasuri, angajate pe ulițele satelor, pe prispele caselor, la un pahar de vin, pela capetele ogoarelor unde-i găseam la lucru, în curtea bisericii, a școalei sau a primăriei în zilele de sărbătoare, sau la taifas seara, prin casele gospodarilor pe la care intram chemat și nechemat, ajungeam cu toții la convingerea că unirea cu ceilalți Moldoveni din dreapta Prutului și din restul țării românești — ocoleau întotdeana expresia de „Români", de care vorbeau ca despre un alt neam, cu sfială și neîncredere — este cea mai bună treabă de făcut.

După ce această „treabă bună" s'a făcut cu atâta însufleție la 27 Martie 1918, noi propagandiștii a trebuit să stăm mai departe prin satele basarabene, pentru a le face cunoscut mai cu de-a-mănuntul foloasele unirii înfăptuite. Situația noastră a fost mai grea după unire, ca înainte de unire. Mulți dintre funcționarii români ce fuseseră trimiși în Basarabia -- în special jandarmii și perceptorii — n'au avut

tactul necesar şi n'au putut să înţeleagă sufletul Moldoveanului, ce trecuse prin atâtea frământări sociale şi politice dela izbucnirea războiului şi mai ales a revoluţiei ruseşti şi până la unire. S'a lucrat, prin multe părţi, cu „mâna tare", cu asprime şi chiar cu prea puţină dreptate.

Noi, propagandiştii, trebuia să intervenim, să împăciuim, să sfătuim şi pe aceşti funcţionari şi pe săteni. Situaţia noastră era foarte delicată. Cu răbdare şi mult tact, am căutat, după puterile noastre, să îndreptăm tot ce venia rău şi dintr'o parte şi din alta.

Multe ar fi de spus despre această perioadă de tranziţie din Basarabia. Dar a dat Dumnezeu şi toate cele rele s'au îndreptat şi treburile au intrat pe făgaşul cel bun şi în această provincie românească.

In vacanţa cea mare a anului 1918, s'au întocmit cursuri de perfecţionare pentru învăţătorii basarabeni. Cele dela Chişinău, la care am fost şi eu numit lector, au fost conduse de regretatul profesor G. Tofan. Eu am predat disciplinile pedagogice, matematica şi corespondenţa.

Cam pela sfârşitul acestor cursuri a avut loc în Chişinău congresul învăţătorilor din acel district. Fiind invitat la acel congres, am luat şi eu cuvântul, tratând despre organizarea şcoalei primare şi despre situaţia materială şi morală a învăţătorului.

Potrivit obiceiului ce se stabilise după revoluţie, învăţătorii, în plin congres, şi-au ales pe cei 4 inspectori ai lor. Mai apoi, unul din cei 4 inspectori a fost numit Revizor şcolar, însărcinat cu administraţia şcolară a judeţului, iar ceilalţi 3 au fost denumiţi instructori şcolari, având a se ocupa numai de partea didactică. Intre cei 4 inspectori aleşi de congres, am fost şi eu. Am stat numai un an ca instructor şcolar. Interese familiare m'au făcut să plec din Basarabia, cu multă părere de rău de altfel, căci mă legasem mult sufleteşte de învăţătorimea acelui judeţ.

Am găsit la ei multă înţelegere şi bunăvoinţă în munca grea ce trebuia desfăşurată pe ogorul şcoalei româneşti. In acea epocă de prefacere socială şi naţională şi într'o şcoală desorganizată din toate punctele de vedere, din pricina răs-

boiului şi a revoluţiei bolşevice, nu era lucru uşor să fii învăţător. Şi erau destui învăţători care nu puteau fi la înălţimea chemării lor. Erau însă şi dintre acei care şi-au pus tot sufletul şi toată puterea lor de muncă în slujba şcoalei poporului şi a ridicării neamului nostru moldovenesc.

Ce suflete entuziaste şi ce harnici şi pricepuţi învăţători am găsit eu atunci în colegii: I. Arhip dela Ciuciuleni, Berliba dela Drăsliceni, Em. Grabovschi dela Zubreşti, Gh. Druţă dela Străşeni, Chiril Marin dela Cojuşna, Ion Sârbu dela Grătieşti şi alţi mulţi colegi şi colege de prin pitoreştile sate ale ţinutului Chişinău (Lăpuşna de astăzi).

Nu mai puţin grea şi nici lipsită de primejdii chiar, nu era nici munca noastră, a organelor de control şcolar. Aşa era situaţia că mult tare nu puteai cere dela un învăţător, în acele vremuri. Apoi drumurile erau ca vai de ele. Căruţele de poştă — pe unde mai erau — hârbuite şi cu nişte cai ce nu mai puteau da în trap, de abia te puteau scoate de prin hârtoapele şi mlaştinile depe uliţele satului.

Te lebemeteai de aşa vehicul şi dela marginea satului o luai pe jos. Şi pentrucă pe drumul mare se întâmplau pe atunci multe jafuri şi chiar omoruri, de regulă îmi croiam drum de-a-dreptul peste dealuri şi văi, pe haturi de ogoare sau pe cărări de pădure, cu harta în mână, ca să poţi ajunge teafăr şi mai repede în alt sat. De multeori nu găseai pe acasă nici pe învăţător, nici pe preot, ca să ai unde să găzdueşti. La casa de obşte era o jale: pat tare, curăţenie puţină şi frig din belşug. De multeori trăgeam la întâmplare, la o casă de gospodar, care mă ospăta şi el cu ce putea şi mă culca pe o laviţă, sub fereastră, căci pe cuptor dormea familia gospodarului.

Multe am păţit — şi bune şi rău — cât am umblat ca instructor şcolar prin satele ţinutului Lăpuşna. Poate când voiu ieşi la pensie, voiu încerca a le aşterne pe hârtie, ca să fie de îndreptar şi preţuire pentru cei ce vor umbla pe căile bătute de noi şi ca o mărturie a împrejurărilor din acele vremuri grele şi totuşi aşa de frumoase şi de înălţătoare pentru noi cei care le-am trăit.

Nicolae Groza

Bacău

Rolul învăţătorului în mişcarea naţională din Basarabia

(Amintiri)

Au trecut 20 de ani, de când s'au petrecut faptele despre care ne vom aminti aici.

Anul 1917. Intelectualii din Basarabia împărţiţi în 2 tabere: basarabenii-moldoveni şi străinii; ambele tabere cu năzuinţele lor separate; primii caută să pună stăpânire pe destinele ţinutului lor natal şi alţii luptă pentru predominare şi pe viitor, după cum a fost sub stăpânirea absolută rusă.

PAN. ERHAN
Profesor, f. Prim Ministru al Republicei Moldoveneşti Autonome

Aceste lupte mai intens şi evident s'au desfăşurat pe ogorul şcolar şi, mai cu seamă, în domeniul învăţământului primar: învăţătorii în mare număr participă la cursurile de limbă naţională moldovenească şi, întorcându-se dela cursuri, încep prin judeţe o luptă aprigă cu străinii pentru şcoala moldovenească şi introducerea alfabetului latin.

Imi amintesc un episod din această mişcare, în judeţul Tighina, judeţul meu natal.

La începutul lunii Octomvrie, în calitatea mea de conducător al învăţământului şi consilier în Zemstva Gubernială, primesc o telegramă disperată din partea învăţătorilor din Tighina să vin imediat la congresul învăţătorilor, unde se va desbate şi chestia şcoalei moldoveneşti în judeţ, întrucât această chestie întruneşte o opoziţie din partea minoritarilor, care se aflau în mare număr, ca învăţători, în judeţ.

Se ştie că judeţul Tighina sub stăpânirea străină a avut o soartă vitregă: în judeţ au fost neglijate complet satele cu populaţie moldovenească, fiind lipsite de şcoli bune şi învăţători bine salarizaţi. Numai administraţia bisericească

a căutat să construiască şcoli în aceste sate. Comunicaţia pe căile ferate fiind anevoioasă pe acele timpuri am plecat cu automobilul Zemstvei, fiind însoţit de d. I. Inculeţ, ajutor de comisar gubernial.

Am străbătut un drum greu pe noroi, împingând maşina la deal cu spatele noastre şi murdari, în noroi, am apărut în congres, unde în atmosferă foarte încărcată, învăţătorii noştri moldoveni îşi apărau dreptul lor la şcoală naţională. Un grup de învăţători străini şi profesori secundari ruşi, în bătaie de joc, strigau că moldovenii n'au cultura şi limba lor naţională. Nici apariţia noastră, a autorităţilor de atunci, n'a putut să-i oprească în opera lor nefastă. Dar grupul nostru de învăţători moldoveni, chiar fiind în minoritate, au făcut piept acestor lupte şi cu multă bărbăţie, după ce au motivat drepturile moldovenilor la şcoala naţională, eroic au declarat că nu recunosc pe străini, îşi învită să părăsească congresul, întrucât noi moldovenii suntem stăpâni în Basarabia şi în urma insistenţelor noastre, străinii s'au retras, iar moldovenii au hotărît introducerea şcolilor naţionale în satele moldoveneşti.

Zemstva Gubernială le-a pus la dispoziţie primul abecedar al I. P. Gurie, Mitropolitul Basarabiei, tipărit cu îngrijirea Zemstvei Guberniale la Chişinău.

Şcolile moldoveneşti au început a funcţiona în acest judeţ, după cum s'a procedat şi în alte judeţe.

Am descris acest episod din judeţul Tighina, pentru a evidenţia prin câte greutăţi a trecut şcoala noastră primară naţională înaintea unirii. Lupta pentru şcoala naţională s'a petrecut în felul acesta pe tot frontul provinciei noastre.

Conştienţi de misiunea lor, toţi învăţătorii au luptat pentru idealul naţional, riscând chiar cu viaţa. Unde sunt ei astăzi? De ce sunt uitaţi şi neglijaţi? Le rămâne o singură mângâiere că istoria nu-i va uita, fiindcă lor le aparţine şi iniţiativa şi crearea şcolii româneşti în Basarabia.

Acest însemnat rol al învăţătorului în viaţa provinciei noastre a fost subliniat de mine şi la Congresul învăţătorilor din ţinutul Chişinăului în ziua de 3—4 Ianuarie 1918,

când am salutat congresul din partea guvernului Republicei Moldoveneşti.

In viaţa socială şi politică, am cerut concursul din partea învăţătorilor Sfatului Ţării, cu forţe în care se putea avea nădejde, în luptă cu anarhia. Invăţătorii îşi dădeau foarte bine seama despre gravitatea momentului, când lupta între clasele sociale putea să ducă la o catastrofă. Pentru aceasta n'a fost vinovat poporul nostru ţinut în întuneric atâta timp de regimul străin şi aţâţat contra claselor avute de către venetici.

In viaţa şcolară am arătat atunci cât de grea este misiunea învăţătorului, care era farul îndrumător şi care era cu totul neglijat şi chiar alungat: primăriile refuzau să plătească leafa; învăţătorii sufereau foamea. Sfatul Ţării a apreciat însemnătatea învăţătorului în viaţa nouă de stat şi a apelat la concursul lui pentru introducerea în viaţă a diferitelor reforme.

N'am ascuns atunci congresiştilor că îşi pun în joc, poate, şi viaţa (un lucru care şi singur îl cunoşteau), după cum riscam toţi conducătorii din acele timpuri.

După unire, românizarea neîntârziată a şcoalei s'a putut face iarăşi mulţumită devotamentului ideii naţionale din partea învăţătorului.

In Februarie, 1918, fiind vizitat de d. G-ral Răşcanu, comandantul armatei în Basarabia, la ministerul Instrucţiei şi întrebat de d-sa cum privesc eu alipirea Basarabiei la România, am răspuns, fără a mă gândi mult: „Orişicare ar fi relaţiile politice, apropierea şi unirea sufletească a fraţilor români din două colţuri ale Ţării se va face numai prin şcoală.

La 9 Aprilie am sărbătorit 20 ani dela unire şi totuşi, putem afirma că numai prin şcoală s'a făcut consolidarea unirii Basarabiei cu România.

P. Erhan

Profesor, fost prim Director General şi Ministru de Instrucţie al Basarabiei

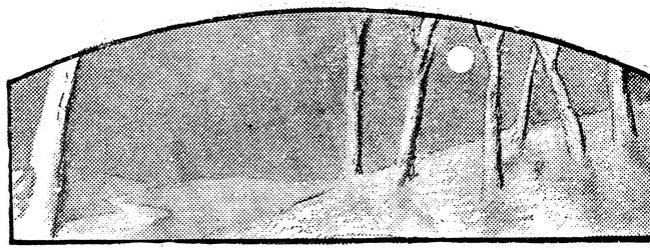

Un scurt istoric al luptelor pentru şcoala românească şi organizarea profesională a învăţătorimii basarabene

In anul 1917, la începutul revoluţiei ruseşti, mă găsiam mobilizat în oraşul Odessa.

Aci am avut fericitul prilej să cunosc pe marele patriot moldovan şi unul din cei mai eminenţi organizatori ai soldaţilor moldoveni, răspândiţi în mai multe unităţi militare, pe neuitatul căpitan Catelli.

ION SÂRBU

Institutor, Preşedintele Căminului Judeţean al Fundaţiei Regale

Fiind transferat la marele cartier al armatei VI-a, care avea sediul în oraşul Bolgrad, în scurt timp m'am făcut prieten cu răposatul E. Dumbravă, comisar moldovenesc, un animator al mişcării naţionale.

Om modest, fin, cu însuşiri superioare, E. Dumbravă a jucat un rol de seamă în chestia arzătoare — strângerea soldaţilor moldoveni într'o unitate puternică, capabilă de a apăra autonomia Basarabiei şi organul ei suprem, Sfatul Ţării.

Cu acest desăvârşit român am discutat de multe ori despre rolul învăţătorului moldovan în acelea vremuri istorice. Multe am învăţat.

Efrem Dumbravă a fost pentru mine un adevărat apostol; cuvintele lui măsurate, îndemnurile la luptă pentru românizarea şcoalei basarabene şi organizarea corpului didactic în concordanţă cu cerinţele vremurilor nouă, mă fermecau.

Tot la Bolgrad l-am întâlnit pe eruditul şi prea stimatul profesor Ştefan Ciobanu, unul din cei mai de seamă luptători naţionalişti basarabeni.

Toate acestea m'au determinat să vin la Chişinău şi pe urmă să ocup una din cele mai apropiate şcoli de oraş — şcoala din comuna Grătieşti.

La Chişinău m'am prietenit cu dascălul desăvârşit şi luptătorul pe ogorul românismului Ştefan Holban, care locuia într'o cameră dată lui de către marele patriot şi figură ilustră basarabeană Pan. Halippa. La dânsul foarte des veneam cu un alt prieten şi coleg Ion Berliba din com. Drăsliceni. Şi acuma îmi aduc aminte de zilele frumoase, pline de nădejdi, petrecute la Ştefan Holban.

In camera lui multe lucruri s'au hotărît, în camera lui ne entuziasmam, acolo s'a plămădit închegarea noastră profesională pe baze noi.

Noroc am avut şi de colegul Ion Berliba, om simţit şi veşnic la datorie. Cu acest modest dascăl umblam pe jos, apostoleşte, prin satele vecine, ducând cu noi cuvântul de îmbărbătare şi imboldul la o muncă hotărîtă pe ogorul culturii româneşti.

Numai aşa noi am putut reuşi să organizăm primul cerc cultural cu numele de „Mihai Eminescu", cu sediul în comuna Sireţi.

Totuşi, eram încă puţini la număr şi nu puteam da lupta decisivă. La congresele învăţătoreşti se discuta în rusește, iar la multe şcoli se continuau lecţiile tot în limba rusă. De aceea am început să ne adunăm, de multe ori cam pe furiş, în camera tânărului profesor macedonean L. Boga de pe str. Renilor, unde, cu aprindere, discutam chestia românizării şcoalei şi organizării noastre profesionale. Tânărul, înflăcăratul naţionalist Boga, un prieten adevărat al nostru, ne-a fost de mare folos, chemându-ne la datorie faţă de întunecatul nostru popor din Basarabia şi, totodată, ajutându-ne

să ne organizăm, luând asociaţia învăţătorilor în mâinele noastre.

Lupta a fost extrem de grea. Insă curajul, argumentele şi purtarea noastră au biruit. Asociaţia, la un moment dat, a fost dată pe mâinile noastre, având ca preşedinte pe colegul, Ştefan Holban.

Aci este locul să prea slăvesc şi să cinstesc pe vajnicii luptători şi colegi, care fără şovăială s'au arătat cei mai devotaţi cauzei româneşti în vremurile acelea pline de riscuri, pe: Ion Barcaru cu d-na, I. Berliba, Gh. Druţă cu d-na, I. Arhip cu d-na, P. Trofim cu d-na, A. Albu, V. Parpalac, Th. Celac, Ştefan Holban cu d-na, L. Sârbu, Gh. Mâţu. La apelul subsemnatului să vorbim româneşte, numai aceştia au răspuns la început şi au susţinut să se discute în românește.

Asociaţia învăţătorilor a primit botezul de „Asociaţia învăţătorilor Români", care s'a pus cu temeinicie pe lucru. Prima ei grijă a fost să fie transferaţi în centrele mai însemnate colegii devotaţi cauzei româneşti, de ex.: Ion Barcaru cu d-na, la Hânceşti, A. Albu la Nisporeni, iar D-l Gh. Druţă, om de încredere, prim Revizor Şcolar, apoi să purceadă la o radicală transformare a şcoalei.

Este drept că cursurile pedagogice din vara anilor 1917 şi 1918, conduse de cei mai animaţi profesori ca: I. Nistor, Tofan, Boga, Munteanu-Râmnic, fraţii Haneş, Ghibu, Codru, Noe, Banciu A., Oancea mult au contribuit la închegarea blocului moldovenesc al învăţătorilor din asociaţia noastră.

In urma demisiei colegului Ştefan Holban, asociaţia a fost condusă de subsemnatul, până în 1920, când am cerut adunării învăţătorilor s'o transformăm în acea a corpului didactic după statutul unic din întreaga ţară.

Când îmi aduc aminte de vremurile acelea de sbucium, frământări, lupte grele şi le compar cu vremurile noastre, când asociaţia învăţătorilor reprezintă un tot, cu puterea ei formidabilă şi hotărîtoare în multe chestiuni în legătură cu şcoala parcă singur nu cred că a fost o vreme de mari lupte, decesive, de necaz.

Numai istoria nepărtinitoare va pune la locul de cinste

pe toţi învăţătorii moldoveni care au adus aportul lor mare în chestie românizării şcolilor şi satelor.

Tineretul de azi este drept că duce o viaţă grea, lipsită de cele necesare unui intelectual cum este învăţătorul, însă nu trebue să uite că noi am apucat vremuri foarte grele, când soarta şcoalei româneşti era pusă la o grea cumpănă.

Am dat pentru şcoală tot ce-am putut, punând la dispoziţia tineretului un instrument vajnic de închegare, de luptă şi de nădejdi în biruinţa finală, organizaţia noastră profesională cu mai multe instituţii economico-financiare, dându-i totodată un local propriu, un sanatoriu, etc.

Credem că de curând vom asista, dacă Dumnezeu ne va mai da zile de trăit, la mari realizări din programul preconizat de toate congresele învăţătoreşti. Tot noi vom fi aceia care vom da sprijinul necondiţionat întru propăşirea şcoalei, a învăţătorului şi a neamului, ori unde vom fi.

Ion A. Sârbu

Proces-verbal No. 1

al şedinţei Comitetului Societăţii Invăţătorilor Români din jud. Chişinău ţinută în ziua de 3 August 1918 sub preşedinţia D-lui Şt. Holban; Secretar I. Berliba.

La şedinţă au asistat D-nii: Şt. Holban, Gh. Druţă, I. Berliba, I. Arhip, A. Albu.

Şedinţa s'a deschis la orele 5,50.

După mici consfătuiri Comitetul prin vot secret a ales următorul prezidiu.

Preşedinte, Dl. Şt. Holban;
Vice Preşedinte şi casier, Gh. Druţă;
Secretar, I. Berliba.

Şedinţa s'a închis la orele 7,30.

Preşedintele şedinţei (ss) Şt. Holban.
Vice Preşedinte (ss) Gh. Druţă.
Secretar (ss) I. Berliba.
Membri: (ss) A. Albu, (ss) I. Arhip.

Proces-verbal No. 2

al şedinţei Comitetului Societăţii Invăţătorilor Români din jud. Chişinău

Comitetul Societăţii Invăţătorilor Români din jud. Chişinău la şedinţa dela 12 August 1918 a discutat următoarele chestii:

1. Revista şcolară.

1. După discutarea chestiunii s'a hotărît să se ieie măsuri urgente ca să se scoată cât de degrabă conform hotărîrei congresului învăţătorilor din jud Chişinău din Iulie 1918. Revista să se numească „Şcoala Românească" şi să fie organul Societăţii condus de Comitetul ei.

2. Tipărirea manualului de aritmetică pentru şcolile primare lucrat de D-l C. Popescu sub ediţia societăţii.

2. S'a împuternicit Preşedintele Comitetului Dl. Şt. Holban să editeze manualul de aritmetică pentru şcolile pri-

mare lucrat de Dl. C. Popescu şi aprobat de Comisia Şcolară Moldovenească provincială şi de Directoratul Instrucţiunii Publice în 20.000 exemplare. Editura să fie a Societăţii.

3 Biblioteca Societăţii.

3. Dl. Holban e împuternicit să alcătuiască biblioteca Societăţii culegând cărţi şi altele pentru bibliotecă, să primească donaţiuni în cărţi, bani şi mobile şi altele necesare pentru ajungerea la acest scop,

4. Localul Societăţii.

4. Fiindcă Societatea de curând va începe editarea revistei „Şcoala Românească", va înjgheba biblioteca, împuterniceşte pe Preşedintele Societăţii să închirieze un local potrivit pentru aşezămintele Societăţii.

Pentru rezolvirea numitelor chestiuni arătate la art. 1, 2, 3 şi 4 Comitetul Societăţii împuterniceşte pe Preşedintele său Dl. Şt. Holban să încheie contracte cu persoanele şi dregătoriile de care va avea nevoie şi să facă cheltuelile care vor trebui.

Preşedintele comitetului (ss) Şt. Holban.
Secretar (ss) I. Berliba.
Membri: (ss) A. Albu, (ss) I. Arhip.

Congresul

învăţătorilor moldoveni din jud. Chişinău ţinut la 21-22 Iulie 1918 în sala Upravei ţinutale

Proces-Verbal

Şedinţa I-a

Azi 21 Iulie 1918, orele 6 după amiază s'a deschis Congresul învăţătorilor moldoveni din jud. Chişinău, de faţă fiind 67 membri de iniţiativă a acestui Congres.

Congresul e deschis de învăţătorul Şt. Holban, care după ce spune câteva cuvinte de lămurire asupra rostului Congresului, dă cuvântul D-lui Neaga, reprezentantul Upravei.

D-l *Neaga* în numele Zemstvei şi ca conducător al

învăţământului primar din jud. Chişinău salută Congresul învăţătorilor, care are de scop să intemeieze o nouă societate pe temeiuri naţionale. Această societate are ca scop să naţionalizeze şcoalele moldoveneşti şi să ridice poporul moldovean din întunerecul în care zace mai bine de un veac. Membrii acestei societăţi îşi iau o sarcină grea, dar hotărîrea lor va fi uşurată de sprijinul ce li-l va da Uprava. E de părere că şi învăţătorii nemoldoveni să fie aduşi la societate, dar numai în cazul când îşi vor lua angajamentul de a lucra potrivit cu scopurile Societăţii. Ca conducător al învăţământului naţional, voiu veghea, pe cei care nu-şi vor face datoria îi voiu îndepărta din învăţământ.

D-l *Bogos*, în numele Prefecturii Chişinăului salută pe congresişti şi are nădejde că aceşti artişti care cunosc sufletul copilului, îşi vor face pe deplin datoria şi vor aduce lumină în norodul moldovenesc.

D-l *Codrea*, ca învăţător din Ardeal, descrie greutăţile în care a lucrat şi urează învăţătorilor spor la munca începută.

D-l *Druţă* „să vorbesc şi eu ca lucrător dela sate, ca lucrător în zile grele, când trebuia să lămurim copiilor unele lucruri în moldoveneşte dar pe ascuns". Face istoricul luptelor îndeobşte din Rusia pentru învăţătura naţională cu începere de la 1905. Dar numai marea Revoluţie rusească de la 1917 a dat drepturi depline naţiunilor. Azi ne-am grămădit şi noi să punem temelia acestui sfânt aşezământ naţional. Pentru binele norodului nostru chem toată învăţătorimea moldovenească să se unească, căci numai aşa vom putea face fericirea norodului.

D-l *Tofan*. Se simte fericit că aude vorbindu-se numai moldoveneşte. Lămureşte luptele învăţătorilor din Bucovina.

D-l P. Halippa, vice-preşedintele Sfatului Ţării.

Scumpilor surori şi fraţi! Inima mea e plină de bucurie când văd că aţi eşit din apele tulburi în care am fost. Au fost oameni răi, cari au turburat apele şi-mi era frică că în aceste ape vă veţi duce în prăpastie. Această mişcare naţională începută de Dvs. era aşteptată, altfel norodul nostru pierde. Căci rău povăţuiţi de demagogi, îl duc la pieire. Nouă ne trebue o orientare naţională. Şi îndrumându-vă pe această

cale națională, dovediți că înțelegeți nevoile zilei în care trăim.

Și întorcându-vă la sate, veți purta făclia națională care va lumina norodul. Dv. veți fi acei conducători ai sătenilor noștri, cari prin drumul drept ce li-l veți însemna, îl veți conduce la fericire. Vă doresc spor la lucru pentru ca țara

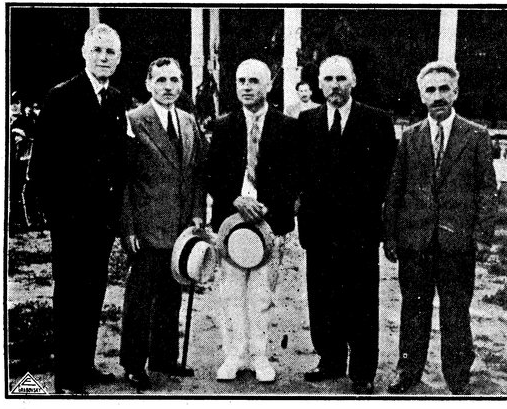

Primul Comitet al Asociației Lăpușnene ales în Adunarea Generală din vara anului 1918. Dela stânga la dreapta: I. Arhip, Ch. Druță, Șt. Holban, I. Berliba și A. Albu.

noastră atât de înstrăinată, să devie în scurtă vreme pământ românesc așa cum a fost și trebue să fie.

D-l *Groza N.* Salută Congresul în numele „Asociației generale a învățătorilor din România". Vorbește despre rolul învățătorului dela sate, starea satelor și orașelor, etc.

D-l *Holban.* In numele grupului de inițiativă lămurește pricinile și împrejurările în care s'a născut Societatea aceasta. Scoate la iveală scopurile curat naționale ale Societății și cheamă pe toți învățătorii moldoveni la muncă și unire. Societatea aceasta va face parte din „Asociația generală a învățătorilor și profesorilor moldoveni din Basarabia". Dease-

menea se vor lega şi cu societăţile învăţătoreşti din Ţară şi teritoriile locuite de Români.

Apoi citeşte lista membrilor cu drept de a lua parte la Congres, rămânând ca noii membri să fie înscrişi conform prevederilor din Statut, anume în urma recomandaţiei a 3 membri ai Societăţii.

D-l *Tofan* Protestez în contra acestor formalităţi de înscriere a noilor membri. In lista citită nu văd trecute nume de învăţători sau învăţătoare bune moldovence, ca de pildă D-rele Pelivan şi altele. Cere ca toţi învăţătorii să fie înscrişi.

In sală se naşte un sgomot mare Cei cari n'aveau drept de membri ai Congresului în majoritate ruşi şi rusificaţi aplaudă pe d-l Tofan, vorbele căruia le-au luat drept o apărare a cauzei lor.

D-l *Neaga* ca reprezentant al Upravei, cere să se facă linişte, pentruca să se poată continua lucrările Congresului.

D-l *Boga.* D-l Tofan nu este în curent cu măsurile luate de grupa de iniţiativă a Congresului, nu e în curent nici cu publicaţiile făcute, care au stabilit condiţiile de participare la acest Congres. Anume grupa de iniţiativă a ales o Comisie de 3 învăţători care a făcut înscrierea membrilor, iar prin publicaţii în ziare s'a spus că această înscriere să se încheie Sâmbătă la amiază 21 Iulie 1918.

D-l *Tofan.* Totuşi susţine să se mai facă noi înscrieri. Cere suspendarea şedinţei şi să înceapă înscrierea de membri.

D-l *Holban.* Intrucât numai membrii Congresului cuprinşi în listă au dreptul de a hotărî înscriere de noi membri, cere ca toţi cei ce nu sunt membri să iasă din sală spre a chibzui.

După mai multe discuţii se admit încă 2 membri în Comisia de înscriere a noilor mebri. Inscrierea însă să se facă după ce se vor citi Statutele proect.

Intorcându-se în sală şi cei ce nu sunt membri ai Congresului, li se citeşte proectul de statute. Apoi se face o listă de cei ce doresc a se înscrie la Congres. Comisia de admitere a noilor membri se retrage într'o sală separată, şi după discuţii admite înscrierea încă a 31 membri.

D-l Holban. Citeşte numele noilor membri activi şi

spune că vremea fiind prea înaintată nu s'au putut cerceta toate cererile. Citeşte deasemenea şi lista membrilor ajutători anume: C. Nae, Mândăchescu S., Semaca V., Groza N., Popescu C., iar pe L. Boga îl declară membru de cinste al Societăţii.

Congresul prin aplauze aprobă aceste noi înscrieri.

D-l Tofan spune că şi el a cerut că fie înscris ca membru ajutător.

D-l Holban, nefiind trecut în lista nimănui, Comisia n'a avut de unde lua cunoştinţă de această cerere.

D-l Tofan insistă ca să fie trecut ca membru ajutător. Unii membri prin aplauzele lor şi-au exprimat dorinţa de a se primi cererea D-lui Tofan

Apoi şe procedează la alegerea Comitetului Congresului şi sunt aleşi D-nii:

Th. Neaga—Preşedinte, Tofan şi Cocear—Vice-preşedinţi, Albu şi Boga—secretari.

D-l Neaga mulţumeşte pentru cinstea ce i s'a făcut alegându-l preşedinte al unui Congres atât de însemnat, atrage luarea aminte a congresiştilor să păstreze linişte, întru cât el e foarte sever.

Citeşte programa aprobată de autorităţile superioare, spune însă că ordinea de zi se schimbă şi se începe cu discutarea Statutelor, anume pe articole.

D-l Boga, raportor, — citeşte statutele.

D-l Holban propune şi Congresul aprobă ca în loc de „Uniune" să se numească „Societate".

La § 2. — Scopul Societăţii al. c) se naşte o discuţie aprinsă.

D-l Groza cere ca nationalizarea să se facă numai prin învăţători moldoveni.

D-l Druţă propune ca să se mai adauge „şi şcolile care azi dau dreptul de a fi învăţători".

D-l Tofan. Societatea trebue să lupte pentru introducerea în învăţământ numai a elementelor cu o bună pregătire profesională.

D-l Berliba. Idealul ar fi acesta, dar nevoile de azi admit multe elemente în şcolile primare care aduc foloase,

Propune ca să se adauge: „şi tot acei care au drept de învăţători şi diplomă de predare în limba românească".

D-l Holban combate acest adaos şi propune să se adauge „a moldovenilor pregătiţi" etc.

Puse la vot aceste 2 amendamente, se admite cel propus de Berliba.

D-l Neaga. Orele fiind înaintate şedinţa se ridică, cea viitoare se fixează la orele 9 a. m.

Şedinţa II-a

Şedinţa se deschide de Vice-preşedintele Tofan, dând cuvântul D-lui Holban.

D-l Holban. In numele grupului de iniţiativă declară că unele schimbări făcute aseară statutului aduc mari ştirbiri însăşi Caselor Naţionale a Societăţii, de aceea cere ca să se revie asupra acestor schimbări întrucât continuarea dezbaterilor atârnă de aceste schimbări. Propune ca la § 2 al. c) să se facă îndreptarea astfel:

Desăvârşirea naţionalizării şcoalelor prin treptată introducere în şcolile naţionale moldoveneşti a învăţătorilor moldoveni, a celor pregătiţi în şcolile normale româneşti din Basarabia precum şi a Moldovenilor ce au drept de învăţători şi diplomă de predare în limba moldovenească".

Congresul aprobă.

D-l Holban In mijlocul nostru se află învăţătorul moldovean Fală din ţinutul Bălţilor, cu scopul de a ne arăta statutele societăţilor.

D-l Fală. Aflând că vă organizaţi pe temelii naţionale, am venit în mijlocul D-vs ca să vă dau unele din lămuririle statutelor noastre. Văd că spuneţi „Societatea învăţătorilor moldoveni".

Până când ne vom numi cu numele ce ni-l dă străinul ca să ne facă să credem că moldovan e una şi român alta.

După mai multe discuţii Congresul aprobă ca numele societăţii să fie: „Societatea învăţătorilor români din judeţul Chişinăului".

D-l Fală: e de părere ca în statute să se spue că Societatea va fi străjerul culturii naţionale, iar învăţătorul un

organ de propagandă naţională, apoi să se lămurească şi situaţia învăţătorilor de alt neam.

Lămurindu-i-se că statutul prevede toate acestea, s'a declarat mulţumit.

D-l Boga. Continuă citirea statutelor. Druţă. Cere ca la § 3 al. f) să se adauge „şi a membrilor Comitetului" mai departe „şi lucrează chestii atingătoare de învăţământ". Tofan la § 4 al. a) cere să se adauge „toţi bărbaţii de şcoală".

D-l Boga. Susţine ca membrii activi trebue să fie numai învăţătorii, întrucât societatea are caracter profesional. Holban, la § 4 al. d) cere să se adauge: „noii membri primiţi de Comitet se bucură de aceleaşi drepturi ca şi ceilalţi membri ai societăţii „până la întărirea lor de congresul societăţii".

Tofan propune ca la § 4 al. e) să se adauge şi cei de onoare. Congresul aprobă.

Holban propune ca la § 23 să se adauge: „Câţiva membri pot convoca Comisia de revizie".

Se aprobă.

Sârbu propune şi congresul aprobă ca să se adauge: „Membrii Comitetului şi a celorlalte comisii primesc o plată hotărîtă de congres.

Tofan: cere să se adauge un articol special în care să se prevadă că „limba oficială a societăţii e limba românească".

Holban: Societatea fiind aşezată pe baze naţionale, socotim de prisos acest articol.

Tofan: Se are în vedere mai ales congresele, unde majoritatea ar putea hotărî să vorbească într'o limbă străină.

Congresul admite.

Cadrea: Propune înfiinţarea de secţii ale societăţii pe volosti — se admite

Terminându-se cetirea statutelor se votează în întregime cu unanimitate de voturi.

Tofan urează societăţii succes.

Boga: felicită grupa de iniţiativă pentru munca depusă până acum şi cheamă pe toţi învăţătorii să se grupeze în jurul acestui aşezemânt de cultură naţională. Holban explică greutăţile ce le-a învins grupa de iniţiativă şi nădăjdueşte că roadele vor fi folositoare norodului.

D-l Druţă cere tipărirea şi trimiterea statutelor şi în văţătorilor din alte ţinuturi pentru ca să se organizeze şi ei pe baze naţionale.

Se trece la discutarea punctelor însemnate la ordinea zilei.

a) Cooperativa învăţătorilor şi Casa de ajutor

Intrucât chestia aceasta a fost discutată la Congresul din Iunie, hotărîrile de atunci rămân aceleaşi. Alegerea membrilor se va face la sfârşitul Congresului.

b) Rânduiala primirii lefii

După mai multe discuţii se ia hotărîrea să se aducă la cunoştinţa Zemstvei prin comitet: „pentru plata lefii învăţătorilor să se fixeze o zi anumită. Leafa să fie trimisă prin poştă.

Ajutorul pentru gospodăria şcoalei să se dea pentru $^1/_2$ an înainte.

c) Comisia pensionară

In chestia ieşirii la pensie a învăţătorilor care şi-au îndeplinit anii de serviciu, se însărcinează Comitetul ca să întervie la Upravă şi Directorat cu un memoriu să li se plătească provizoriu pensia până la aranjarea acestei chestii, pentru ca la toamnă aceştia să fie scoşi la pensie, spre binele şcoalei.

d) Programa şcoalelor primare

D-l Codrea, raportor, citeşte programa alcătuită.

La discuţii iau parte toţi învăţătorii. Se iau următoarele hotărîri :

1. Şcoala primară să fie cu 4 şi 6 clase

2. Fiecare învăţător să aibă câte o grupă, unde împrejurările locale nu îngădue să se dea vremelnic mai multe, însă numărul lor să nu depăşească de 3.

3. Unde sunt mai multe şcoli ele să alcătuiască o şcoală cu 4 şi 6 clase, cu începere dela toamnă chiar.

4. Şcoala se va numi şcoală primară.

e) Revista şcolară

D-l L. Boga întreabă dacă Congresul are de gând să

hotărască înfiinţarea unei reviste a Societăţii sau să colaboreze la revista „Şcoala Moldovenească". Părerea lui e că societatea trebue să-şi aibă revista ei.

După mai multe discuţii se hotărăşte să colaboreze la „Şcoala Moldovenească". Hotărîrile congresului precedent, se hotărăsc.

f) Statul şcolar

D-l Druţă. Aşa cum este alcătuit şi cum se spune în. instrucţiunile Upravei, noi nu putem fi de părerea Upravei

D-l Sârbu. Să se primească şi un delegat al Directoratului.

După mai multe discuţii amendamentul este respins.

Statul şcolar va fi alcătuit din: a) Comitetul Societăţii b) 3 membri ai Upravei, c) Şeful secţiei învăţământului dela Upravă, d) Instructorii.

g) Comisia Şcolară Moldovenească Gubernială

După mai multe desbateri se hotărăşte ca congresul să aleagă câţiva membri care vremelnic să apere interesele învăţătorilor în Com. Şc. Mold. Gubernială.

La ora 2,30 şedinţa se întrerupe. La ora 5 începe şedinţa III-a.

Şedinţa III-a

Şedinţa se deschide la 5 de Vice Preşedintele Tofan.

D-l Codrea raportor citeşte programa analitică a şcoalelor primare. Pentru Religie să se ia programa de peste Prut.

D-l *Popescu.* Cere să fie scoase din programa Religiei Cântecele de Stea.

Programa analitică alcătuită de D-l Codrea a fost aprobată cu observaţia ca materialul din cl. V şi VI să aibă mai mult în vedere partea practică.

h) Comisia de Judecată

D-l *Druţă,* cere să se alcătuiască un Regulament pe baza căruia să lucreze această Comisie care va judeca pricinile ivite între membrii Societăţii.

i) Chestiuni curente.

D-l *Druţă* propune ca să se ceară Societăţii desfiinţate arhiva şi averea ei.

D-l *Holban* dă câteva lămuriri din care se vede că Comitetul vechei Societăţi va trebui să predea tot ce are Upravei.

D-l *Sârbu,* să se ia măsuri pentru ca Uprava să ne plutească ajutorul cuvenit şi pe luna Iulie.

Se însărcinează Comitetul să facă cerere către Upravă ca să plătească ajutorul cuvenit pe luna Iulie. Asemenea şi drepturile învăţătorilor pe lunile trecute.

D-l *Albu* vorbeşte cu privire la reparaţia (remontul) şcoalelor.

După mai multe discuţii cu care prilej s'au spus părerile: a) Reparaţia să se facă cu ajutorul sătenilor, apoi să lise dea înapoi cheltuiala când se va aproba şi de Upravă, b) Învăţătorul care are mijloace să repare şcoala şi apoi să-i dea Uprava, c) Se ia hotărîrea să se roage Uprava ca să facă reparaţii la şcolile prea stricate şi care nu se pot deschide din pricina aceasta şedinţa se întrerupe pentru 15 minute.

La redeschidere se urmează la alegerea Comitetului.

Membri de faţă cu drept de vot 49 apoi mai vine încă un membru în total 50.

Sunt aleşi:

D-nii: Berliba 41 voturi, Albu 41 voturi, Druţă 40 voturi, Holban 32 voturi, Arhip 31 voturi, ca membri.

D-nii: Celac 29 voturi, Sârbu 27 voturi, ca candidaţi.

In Comisia de Revizurie sunt aleşi:

D-nii: Sadovici 36 voturi, Parpalac 29 voturi, Mâţu 28 voturi, ca membri.

D-nii: Barcaru 26 voturi, Zaharia 25 voturi, ca candidaţi.

In Comisia Cooperativei sunt aleşi:

D-nii: Berliba, Sadovici, Celac şi Culibaţchi.

In Comisia de judecată:

D-na Zaharova, D-na Stoianova, Dumitriu, Druţă şi Zaharcu.

Congresul a desemnat ca instructori pe D-nii: Codrea, Holban, Druţă şi Groza.

Iar pentru locul de Şef al Secţiei Învăţământului popular de la Upravă recomandă pe D-l Barovschi.

Pentru vremelnica reprezentare a învăţătorimii în Comisia Şcolară Moldovenească, Congresul alege pe D-nii: Druţă, Holban, Sârbu şi Sadovici.

Congresul a fost încheiat prin mai multe cuvântări de urare pentru isbândirea ţelurilor din Statut rostite de: Tofan, Boga, Holban, Druţă şi alţii.

Congresul s'a închis la orele 8,45 după amiază.

Preşedintele Congresului (ss) **Teodor Neaga**

Secretari ai Congresului (ss) **A. Albu** şi (ss) **L Boga**

Chişinău, 22 Iulie 1918.

PROGRAMUL

adunării generale a învăţătorilor din municipiul Chişinău şi jud. Lăpuşna cu prilejul jubileului de 20 ani

30 Aprilie 1938

Orele 8^{25} dim. Primirea în gară a D-lui *D. V. Ţoni*, Subsecretar de Stat la M. E. N

„ 10 „ Parastas pentru colegii decedaţi oficiat în Catedrala Mitropolitană.

„ 11 „ Deschiderea Congresului (Şcoala de Contabilitate).

„ 13^{30} „ Masa comună (Restaurant „Londra").

„ 16 „ Lucrările Congresului:

1. Darea de seamă asupra activităţii Comitetului pe anul expirat. 2. Darea de seamă asupra gestiunii Comitetului. 3. Raportul cenzorilor şi descărcarea de gestiune 4. Bugetul pe anul 1938 5. Organizarea Şcoalei Normale de învăţători. 6. Situaţia morală şi materială a şcoalei primare. 7. Manualele didactice. 8. Asistenţa medicală a învăţătorilor. 9. Cursurile de vară. 10. Diverse.

Orele 22 seara — B A L — (Saloanele „Casei Învăţătorului").

COMITETUL

Clipe de popas şi de 'nălţare

E o sărbătoare spirituală.

Cu acest număr, rev. „Şcoala Basarabeană" împlineşte *cinci* ani de apariţie. Cinci ani de rodnică trudă pentru întruparea unui vechiu gând dăscălesc. Era în Aprilie 1933.

A apărut sfioasă întocmai cum apar de subt zăpadă, primăvara, ghioceii şi toporaşii, dar s'a dovedit ca şi ei, prevestitoare de înviere şi înfiripare de noi speranţe.

La capătul acestui bine susţinut şi serios efort de presă profesională, gândul se îndreaptă cu evlavie către primii ei fondatori.

Parcă-i văd..

Erau regretatul *I. Cioabă*, pe atunci preşedintele asociaţiei, d-nii Ion N. Chicu, Sabin Popescu-Lupu şi Spiru Vutcaru, sfătuiţi şi îndrumaţi de d. Prof. *N. Dragomir.*

Umblau în cruce pe B-dul *Regele Carol II-lea* din Chişinău spre tipografia „Dreptatea", anunţând şi cerând articole pentru primul N-r.

Ba, chiar d. prof. Dragomir le ajuta şi la serviciul de expediţie, scriind cot la cot cu ei adresele pe copertă.

Câtă înfrigurare şi câtă bucurie, bucuria faptei şi-a sublimelor naşteri !..

Aşa e orice început !

Dar, după cum sămânţa cuprinde în germeni esenţa virtuală a fiinţei de mai târziu, — tot aşa — revista „Şcoala Basarabeană" a pornit din *elanul „voinţei de desăvârşire"* al tuturor învăţătorilor lăpuşneni.

De aceea, a progresat în chip vădit şi astăzi ne putem mândri, că avem în Chişinău, un serios organ de presă profesională şi de specialitate, care va dăinui atâta cât va exista şi aşezământul ce i-a dat viaţă !..

Şi mândria noastră nu este deşartă...

O spunem cu sinceritate absolută, cu inima plină de bucurie şi de caldă recunoştinţă, tuturor acelora ce au susţinut-o în calitate de *colaboratori, de redactori, şi de abonaţi sau cititori.*

Aportul ştiinţific a d-lor prof. N. Dragomir şi G. Raşcu merită cu prisosinţă elogiile noastre.

Capitolele de pedagogie ale d-lui Dragomir cât şi cele de geografie ale d-lui Raşcu au fost gustate şi căutate pentu noutatea subiectelor şi pentru claritatea expunerii, ce aşează aceste elaborări, prin însăşi valoarea lor, în domeniul ştiinţelor pozitive româneşti.

Afară de aceasta, „Şcoala Basarabeană" a încurajat talentele, a difuzat ideile noi pedagogice; noile procedee şi iniţiative practice educative, contribuind la evoluţia şcoalei primare şi-a culturii poporului în acest colţ de ţară.

De aici şi însemnătatea presei învăţătoreşti în cultura românească. Iar pedealtă parte, aşa cum a fost şi gândul primilor ei întemeietori, a ajutat *întărirea* sentimentului de solidaritate profesională, formând o conştiinţă de corp, prin gruparea în jurul ei a învăţătorilor din jud. Lăpuşna şi Municipiul Chişinău.

Iată pentru ce, în scurgerea anilor ce vin, depăşind eleganţa cu care s'au stăruit s'o editeze d-nii Vl. Neaga P. Crihan, Ion Bădărău, V. Luţcan şi Const. Roşu,--şi către un volum mai mare, dând astfel, posibilitatea la *cât ma mulţi colegi* să-şi deie în vileag fructul muncii şi experienţii lor didactice; rev. „Şcoala Basarabeană" e chemată a îndeplini, din Chişinău, rolul unei veşnice făclii de lumină, de progres şi de entuziasm în munca culturală!

Cu câtă satisfacţie morală vor privi în urmă toţi cei ce vor purta-o din mână în mână ca pe un stindard, după **10, 20, 50 sau 100 de ani?!..**

De sigur, mai fericiţi decât noi, cei de acum...

Pentru aceasta, închei ceea ce-mi flutură acum prin minte; — sunt cuvintele marelui nostru poet Al. Vlahuţă,— spuse anume pentru cei ce încearcă să aştearnă ceva, din gând ori din simţire, — pe hârtie :

„Aşa cuvântul să vi-l potriviţi,
„Ca inimile la un fel să bată
„Şi miilor de veacuri să vorbiţi!

N. Olaru

Banca populară „Spiru Haret"

20 ani din viaţa unui corp constituit într'o organizaţie profesională este un popas, care te face pentru un moment să suspenzi eforturile ce tind să susţină procesul de desvoltare a organizaţiei şi te determină să faci o privire retrospectivă pentru ca să verifici calea parcursă în mersul evolutiv, ca să-ţi dai seama de unde ai plecat şi unde ai ajuns în acest interval de timp.

G. I. BĂLAN
Preşedinte al Băncii „Spiru Haret"

Învăţătorii din judeţul Lăpuşna organizaţi în asociaţie profesională, care aluat fiinţă legală în adunarea generală constitutivă din 21—22 Iulie 1918, cu scopul de a lupta pentru românizarea şcoalei primare, pentru trezirea şi cultivarea sentimentului naţional în sufletul românilor basarabeni, alterat de influenţa culturii ruseşti, şi-au dat seama că pentru ca să poată servi mai bine şcoala şi neamul, au absolută nevoie de o instituţie economică proprie, care să-i poată asigura existenţa zilei dem âine Şi în ziua de 1 Aprilie 1923, un grup de învăţători din oraşul Chişinău, în număr de 23 fondatori, au pus bazele Băncii populare „Spiru Haret", subscriind 53 părţi sociale în valoare totală de 53.000 lei, din care au vărsat 5.300 lei. Banca a fost pusă în funcţiune la 1 Ianuarie 1924. Statutele Băncii au fost modificate de mai multe ori, dar cele mai esenţiale modificări s'au făcut în anul 1935, când din societate au fost excluse elementele străine de şcoală, banca devenind o societate de credit pur profesională a corpului didactic din jud. Lăpuşna. Incă în anul

1934, conducerea băncii a luat o serie de măsuri pentru încurajarea vărsămintelor în contul capitalului social şi cel al depunerilor. Mulţumită acestor măsuri fondurile băncii au crescut simţitor, sporindu-i capacitatea financiară de a acorda credite la prima cerere, fapt care a provocat un număr mare de înscrieri noi.

Saltul simţitor pe care l-a făcut banca după zece ani de existenţă, ajungând în situaţia de azi, se vede din următorul tablou :

DATA	Membri înscrişi	SOLDURILE LA BILANŢ			
		Împrumuturi	Capital vărsat	Depuneri spre fructificare	Fonduri proprii
1-I-1934	288	717.300	496.625	49.851	94.993
1-I-1935	446	1.332.972	895.283	390.617	151.595
1-I-1936	586	2.692.740	1.736 424	774 719	209.146
1-I-1937	698	3 226 827	2.415.676	1.009.116	301.723
1-IV-1938	790	5.756.249	3.424.844	1.820.680	416.954

In ultima adunare generală a băncii, ţinută în ziua de 25 Martie c., s'a luat o hotărîre importantă, care va constitui, fără îndoială, o etapă epocală în procesul de desvoltare a institutului nostru de economie şi credit.

S'a hotărît ca toţi membrii în mod obligatoriu să facă depuneri permanente de câte cel puţin 50 lei lunar, reţinute prin state de salar. Aceste depuneri vor putea fi ridicate dela Bancă după 5 ani cu o dobândă de 3%, cotinuându-se reţinerea pe altă perioadă de 5 ani. Această hotărîre are de scop majorarea fondurilor Băncii, în vederea acordării pe viitor a împrumuturilor mai mari şi pe termen mai lung. Nu încape nicio îndoială că colegii, pătrunşi ca întotdeauna de spiritul de solidaritate, nu vor precupeţi mica sumă de 50 lei, cunoscând că prin vărsămintele făcute de cei 800 membri, fondurile Băncii vor creşte anual cu cel puţin 500.000 lei,

fapt care va da posibilitate Băncii să-şi lărgească operaţiunile de împrumut, înlesnind şi condiţiunile de achitare.

Cele trei elemente — depunătorul, banca şi debitorul — cointeresate în această operaţiune vor profita deopotrivă în urma acestei hotărîri: depunătorul va face economii puse la fructificare, adunând bani, „bani albi pentru zile negre", Banca îşi va majora fondurile de rulment, iar debitorul va putea contracta împrumuturi mai mari în condiţiuni de plată mai uşoare.

De altfel, hotărîrea a fost îmbrăţişată de colegi cu toată înţelepciunea manifestată prin numeroase declaraţii adresate conducerii Băncii, de majorarea reţinerilor pentru depuneri permanente până la 100, 200, 300, 500 şi chiar 1000 lei lunar.

Pe lângă Bancă funcţionează o Casă de ajutor reciproc, la care participă în mod obligatoriu toţi membrii băncii contribuind fiecare cu câte 100 lei pentru fiecare caz de deces al societarilor, în favoarea moştenitorilor legali. A fost pusă în funcţiune în luna Aprilie 1934, când s'a achitat cota respectivă pentru primul caz de deces în valoare de 24.570 lei. In prezent această cotă se ridică la peste 70.000 lei. Din reţinerile de 10% din suma totală ce rezultă din vărsămintele de 100 lei dela fiecare membru se alimentează fondul „Casei de ajutor reciproc", din care se acordă ajutoare băneşti pentru cazuri de boală grea a societarilor.

Un regulament special statorniceşte modul de funcţionare şi ajutorare a membrilor băncii şi a moştenitorilor lor. Această „Casă" este mult apreciată, deoarece în cadrul ei se bucură de o asistenţă mutuală atât membrii în momentul de grele suferinţe, cât şi moştenitorii, după decesul protectorului lor.

Organizaţia aconomică pentru învăţători este un mijloc, nu un scop. Noi nu urmărim câştiguri mari şi nici îmbogăţiri rapide. Ne-am organizat într'o societate cooperativă de credit şi economie pentru ca să ne ajutăm unul pe altul.

Fiind pus la adăpostul unui credit promt şi ieftin în cazuri de nevoie, fiecare din noi, având siguranţa zilei de mâine, poate servi cu mai multă linişte şcoala şi prin ea neamul.

Lună cu lună, an cu an, vărsând fiecare în capital social şi depuneri, am isbutit să avem o bancă căutată şi privită de colegi cu speranţă şi încredere şi am reuşit în scurt timp să-i ridicăm capacitatea financiară în aşa măsură, ca să poată satisface nevoile de toate zilele a întregii corporaţii şi a şcoalei, fără ca să mai avem nevoie de a recurge la alte instituţii străine. Idealul nostru este să ne organizăm în aşa fel, ca nimeni să nu rămână pe dinafara organizaţiilor noastre economice, să ne strângem rândurile laolaltă pentru a înfrunta cu mai puţină durere nevoile ce ne pândesc la fiecare pas.

Privind trecutul celor 20 ani de existenţă a Asociaţiei noastre, ni se umple inima de bucurie pentru frumoasele realizări, care ne dau curaj şi puteri noi în lupta ce vom duce-o mai departe, pentru alte înfăptuiri în cadrul mişcării noastre profesionale. Cele două unităţi economice — Banca „Spiru Haret" şi Librăria cooperativa „Izbânda" — trebue întărite şi desăvârşite, ca să poată servi cu succes şcoala şi pe slujitorii ei. Şi vom reuşi să le punem la cale!

Chezăşie ne sunt : solidaritatea şi conştiinţa profesională.

G. I. Bălan

Realizările Asociaţiei

Răsfoim analele Asociaţiei noastre. Două decenii de luptă şi muncă! La început un mănunchiu de oameni însufleţiţi de măreţia momentului istoric în care trăiau, gata să se jer fească pentru luminarea fraţilor lor în limba neamului. Frumuseţea idealului urmărit atrăgea şi entuziasma. Din an în an creştea numărul luptătorilor în jurul steagului Asociaţiei. Aveau de urmat o cale grea, istovitoare şi mulţi cădeau obosiţi. Se impunea ajutorul reciproc, grija şi sprijinul celor slăbiţi.

Sanatoriul dela Sergheevca

Drept popas pentru întărirea camarazilor obosiţi, a fost creiat, cu obolul tuturor, *sonatoriul* din staţiunea balneară Şabolat. O vilă frumoasă, înconjurată de flori şi arbori pe malul lacului liniştit, cu o admirabilă priveliştе spre mare. Aerul curat al stepei şi nămolul tămăduitor al lacului întăresc, aici, organismul celor slăbiţi, alină durerile bolnavilor, dându-le puteri să-şi continue munca la şcoală. Pentru liniştea şi comoditatea lor s'au amenajat în etajul de jos mai multe camere cu intrări separate. Sanatoriul poate primi pe vară în serii

câteva zeci de suferinzi. Criza materială de astăzi este cauza pentru care puţini colegi pleacă la Şabolat. Dar nu încape îndoială că, după ce vor trece greutăţile momentului, sanatoriul va avea un viitor frumos.

Organizarea sanatoriului a servit drept examen al spiritului de solidaritate al membrilor Asociaţiei, a confirmat tăria legăturii sufleteşti între învăţători, prezenţa sentimentului de abnegaţie pentru binele comun. Incurajaţi de prima izbândă, încrezători în forţele ce le-au căpătat prin unirea tuturor colegilor din oraş şi judeţ, învăţătorii îşi fixează alt obiectiv de atins : *căminul* la Chişinău. Era un vis frumos, ce mângâia imaginaţia, un miraj ce chema şi atrăgea către sine. Amorul propriu îndemna învăţătorimea ca, prin ridicarea căminului, să-şi manifeste puterile în faţa opiniei publice, să facă dovadă că este corp bine organizat.

Prin jertfa tuturor, visul a fost repede realizat şi membrii Asociaţiei au văzut aievea ridicându-se pe faţada unui imobil frumos din Chişinău, firma „Casa Învăţătorului".

In adevăr, fiecare învăţător se simte aici ca în casa

Casa Învăţătorilor

proprie. Obosiţi şi prăfuiţi în urma unui drum cu trăsura, colegii din judeţ găsesc aici linişte şi odihnă în dormitoare bine amenajate. Aici găsesc pe conducătorul Asociaţiei, totdeauna gata să le asculte nevoile, să le dea sprijinul necesar şi să le spună un cuvânt de îmbărbătare. Aici, la banca învăţătorească, primesc la nevoie şi sprijinul material. Un salut prietenesc, un sfat colegial capătă la gazda căminului, veteranul primului comitet al Asociaţiei. Iar în ore libere îi aşteaptă un ziar, o carte bună în *biblioteca* căminului. Tot aici poţi întâlni pe tinerii colegi, entuziasmaţi de menirea lor învăţătorească, lucrând fără preget la apariţia revistei „*Şcoala Basarabeană*". Şi văzându-i la muncă, rămâi cu conştiinţa împăcată că tot ce a fost agonisit până acum nu va fi risipit de urmaşi, ci va servi în mâinile lor drept sprijin pentru ca să înalţe şi mai sus steagul Asociaţiei.

V. Voiciulis

Cooperativa „Izbânda"

Viaţa economică în care se sbate astăzi o lume întreagă devine din ce în ce mai grea şi chiar insuportabilă. Cauzele sunt multiple. Dar cele mai mari după părerea noastră sunt: a) lipsa de credit; oameni cu dare de mână (capitaliştii) nu mai au siguranţa în plasarea capitalului şi b) lipsa de solidaritate atât în păturile intelectuale, cât şi cele ţărăneşti. Toate sforţările pentru a găsi o ieşire din această grea situaţie nu dau rezultate pozitive, ci numai o uşurare provizorie.

In ultimul timp, condiţiunile de trai au devenit aşa de complicate, că vrând nevrând ne fac să recurgem la acel mijloc pe care-l credem singura scăpare, cooperaţia. Această mişcare economică, la noi, înaintea războiului mondial luase un avânt puternic, mai ales în epoca marelui Spiru Haret. Succesul acestei mişcări se atribue mai mult corpului didactic, care fiind atras de diferite avantagii şi încadrat în armata cooperatorilor, a dat o contribuţie însemnată datorită cărei s'au înfiinţat numeroase bănci populare, cooperative de consum şi agricole, uşurând mult viaţa celor nevoiaşi.

V. MUŞCINSCHI

Războiul mondial şi apoi politicianizarea maselor a oprit mişcarea cooperaţiei şi pătura nevoiaşă, mai ales cea dela ţară, deşi împroprietărită, a căzut pradă capitalului organizat, cu toate că democratismul s'ar părea că acordă cooperaţiei locul de frunte. Nu ne îndoim că numai cooperaţia va fi în stare sub toate formele ei să ne scoată din mizeria în care ne sbatem astăzi. Dar pentru ca ea să progreseze şi să dea rezultatele dorite este nevoie în primul rând de îndru-

mători. S'a dovedit că aceştia sunt luminătorii satelor, învăţătorii şi preoţii. Mi s'ar spune că numai aceasta îi mai lipseşte învăţătorului, căci unde nu e chemat să lucreze bietul învăţător, până şi la deparazitarea satelor! Da, dar nu e admisă lipsa lui dela ridicarea stării economice a satelor, în mijlocul cărora e chemat să lupte.

Ţinând seamă de toate acestea, învăţătorimea din judeţul nostru cât şi din alte judeţe şi-a reluat treptat activitatea în cooperaţie.

Pe lângă alte realizări de ordin economic, în anul 1935 s'a înfiinţat de către C. D. o coperativă de librărie, care la început avea 90 membri cu un capital social de 45.000 lei subscris; astăzi numără peste trei sute membri, iar capitalul social a depăşit supa de 150 000 lei.

Cu încetul se face oţetul! Scopul nostru la înfiinţare a fost nu de a ne îmbogăţi, ci de a face să se ieftenească cartea şcolară şi literară la minimum şi a înlesni pătrunderea ei în masele populare. Tot pentru aceasta s'au înfiinţat în judeţ două depozite la Călăraşi şi Hânceşti.

Pentru pătrunderea spiritului cooperatist în mase, cooperativa a ţinut să dea tot concursul la înfiinţarea cooperativelor şcolare în judeţ şi Chişinău, aprovizionându-le cu registre statute, dându-le îndrumări şi un rabat special de 5%.

Dela 1 Ianuarie 1938 a început şi vânzarea aparatelor de radio în condiţiuni lesnicioase.

Intenţionăm înfiinţarea pe lângă cooperativă şi a altor secţiuni, când mijloacele materiale ne vor permite.

Am avut multe piedici pe această cale, dar aceasta nu ne descurajează ci mai mult ne călește. Insă cea mai grea piedică este neînţelegerea de către unii colegi a însemnătăţii cooperaţiei, susţinând pe acei care în permanenţă au speculat şi speculează nevoile sufleteşti, îmbogăţindu-se pe spinarea cetăţeanului. Credem însă că şi ei se vor deştepta odată. Datoria tuturora e să se înscrie la instituţiile noastre economice şi să le sprijine pe toate căile.

Ne îndeamnă spre aceasta menirea noastră şi nevoia de a ne simţi cât mai solidari, în orice clipă.

V. Muşcinschi

Despre Unirea Basarabiei

Precum de-a-lungul vieţii unui om întâlnim momente luminoase şi momente grele, tot astfel şi în istoria popoarelor, întâlnim, pe deoparte, epoci de mărire, iar pe de altă parte epoci de grea încercare, de decadenţă chiar, cărora le urmează din nou momente de înălţare sau în cel mai nefericit caz, agonia şi apoi sfârşitul. Istoria universală ne pune la îndemână exemple palpabile în acest sens.

Urmând drumul unui destin istoric, de cele mai multe ori vitreg, poporul românesc a încercat şi el de-a-lungul veacurilor această inevitabilă experienţă. Secole întregi ţara noastră a fost redusă din pricina diverselor împrejurări istorice, la expresia minimă a celor două principate: Muntenia şi Moldova până la Prut. Iar aspectul întregit din punct de vedere al configuraţiei sale geografice, al organizeţiei şi al rolului pe care-l joacă în concertul celorlalte state europene, este cucerit cu sacrificii imense, pe care poporul românesc şi le-a impus în diferite rânduri faţă de pretenţiunile şi încălcările unor popoare, mai ales vecine, crescute sub zodia imperialismului cutropitor.

Evenimentul în urma căruia România, alături de alte state, a ajuns la fizionomia actuală este marele războiu.

Intr'adevăr, formidabilul măcel din 1914—1918, în valurile căruia au intrat până şi popoare streine de continentul nostru, a dovedit pe deplin că Europa n'a scăpat încă definitiv, cum din nenorocire n'a scăpat nici astăzi, de sub tirania principiilor fundate pe dreptul celui mai tare.

Dezastrul produs de acest războiu a sdruncinat din temelii viaţa Europei, a adus în 1917—18 o desorientare complectă în legăturile ei internaţionale şi a prezidat la punerea unei noui pietre fundamentale la edificiul înălţării statelor. De sub dărâmăturile pricinuite de acest moment, unic în istoria omenirii prin grozăvia sa, a ieşit la iveală *principiul naţionalităţilor*, ce rezidă la baza tuturor statelor actuale, principiu care a fost promovat prin sânge de revoluţia franceză

din 1789 şi care, abia după o viaţă latentă de mai bine de un secol, a ajuns să se impună în toată plenitudinea lui.

Revoluţiile interne dela sfârşitul războiului trecut, făcute în diferite ţări europene (care aveau supuse teritorii şi popoare de naţionalităţi deosebite) dau expresie tocmai acestui principiu.

In această atmosferă de profundă frământare când singură naţiunea îşi rezervă cuvântul decisiv în crearea statului, ca chezăşie pentru pacea şi armonia viitoare, Românii rupţi prin forţa lucrurilor de sânul matern şi-au dat seama de oportunitatea vremii şi au folosit-o pentru realizarea legitimei lor unităţi. Un proces de spontană şi uriaşă trezire naţională, un suflu nou de viaţă a readus toate provinciile până atunci înstrăinate, sub semnul definitiv al hotarelor României de astăzi. In cadrul marei întregiri, Basarabia, ultima răpită, a revenit *prima* la matcă. Şi această revenire îşi găseşte o deplină justificare atât în configuraţia sa geografică, dacă o privim izolat, cum a şi fost un scurt timp, cât şi în legătura sufletească cu Românii din restul ţinuturilor, în trecutul istoric şi în dreptul internaţional.

* * *

Basarabia a fost răpită din trupul Moldovei, care se întindea din Carpaţii Răsăriteni până la Nistru, în urma războiului ruso-turc (1806—1812). Intr'adevăr, în 1806 Rusia a declarat război Turciei pe care o vedea în agonie, cu gândul de a-i grăbi sfârşitul. Şi poate că lucrurile ar fi ajuns acolo dacă nu intervenea marşul pregătit în Rusia de Napoleon I, de teama căruia Ruşii au fost siliţi să facă pace cu Turcii. Tratativele de pace între conducătorul armatelor ruseşti, contele Cutusoff şi vizirul turcesc Ahmed Paşa, au început în 1811 la Slobozia şi s'au sfârşit la 16 Martie 1812 în Bucureşti, prin cedarea de către Turci a teritoriului cuprins între Prut şi Nistru. Nu a întregii Moldove, cum cereau Ruşii. In felul acesta, jumătate din pământul Moldovei lui Ştefan cel Mare, Basarabia, a fost anexată la vastul imperiu de răsărit [1]).

---

[1]) Vezi la anexă proclamaţia ţarului Nicolae I dată imediat după răpirea Basarabiei.

Această răpire este un act de profundă şi nejustificată violare, atât a unităţii noastre sufleteşti cât şi a unităţii noastre etnice, o sfidare a dreptului nostru istoric asupra acestei provincii pe care n'o cunoaştem altfel decât formând un singur corp cu Moldova de peste Prut.

* * *

In primele zile după anexarea Basarabiei s'a făcut o însemnată mişcare de schimb între scriitorii şi intelectualii de o parte şi de alta a Prutului. Dela Iaşi au trecut în Basarabia: Beldiman, Conachi, Andronache Donici, Constantin Negruzzi. Din provincia rapită au trecut şi s'au stabilit dincolo de Prut: Alexandru Donici, Alecu Russo, iar mai târziu Haşdeu, Zamfir Arbore, Constantin Stere, asigurând prin acest curent, continuitatea cugetării şi a conştiinţei naţionale între părţile desmembrate.

Devenită provincie rusească, Basarabia a fost condusă câtva timp de un sfat boieresc în frunte cu boerul moldovean Scarlat Sturza, după obiceiul pământului, cu respectul vechei administraţii şi a limbii în şcoală, biserică, etc. Lui Scarlat Sturza i-a urmat un general rus, Harting, care a început o luptă vigilentă contra tradiţiilor locale. Din această cauză şi în urma repetatelor proteste ale moldovenilor, a fost înlocuit cu Mitropolitul Gavriil Bănulescu, mutat dela Iaşi la Chişinău.

Lucrurile au stat astfel până în 1839, când Basarabia intră într'o fază nouă. Limba românească este înlocuită oficial cu cea rusă pretutindeni, iar procesul de desnaţionalizare prin forţă şi colonizări devine mai accentuat. Numeroşi colonişti Nemţi, Ruteni şi Bulgari sunt aşezaţi pe teritoriul provinciei. Se vede dar gândul de înăbuşire şi slăbire a elementului autohton, care ar fi putut opune o îndreptăţită şi dârză rezistenţă.

Poate că Rusia şi-ar fi atins ţinta dacă nu s'ar fi aflat pe marginile unei catastrofe social-politice.

In 1904 Rusia este angajată într'un războiu cu Japonia pentru Manciuria, războiu din care, contrar aşteptărilor sale, a ieşit înfrântă. Această înfrângere a determinat isbucnirea groaznicei revoluţii ruseşti din 1905, prefaţa cataclismului

care avea să nimicească uriaşul imperiu, odată cu războiul cel mare.

Marile mişcări populare şi în special cea din „Duminica Roşie" — 22 Ianuarie 1905 — precum şi numeroasele atentate, între care uciderea marelui duce Serghie la Moscova, au determinat constituirea Dumei (sinonimă cu un început de viaţă parlamentară).

Acest fapt a chemat Basarabia la o viaţă de sănătos simţ naţional. Câţiva basarabeni culţi care se găseau la Iaşi în frunte cu Constantin Stere, au considerat sosit momentul pentru a întreprinde o acţiune de trezire a poporului basarabean din latenţa, în care-l aruncase presiunea rusească.

Şi în timp ce Rusia devenise teatrul unei revoluţii contra ţarismului, oferind lumii grandiosul spectacol al primelor spasme de prăbuşire a unui imperiu milenar, C. Stere, împreună cu prietenii săi, trece Prutul şi începe redeşteptarea naţională a Românilor de acolo. Prin articole de ziar, prin convorbiri directe şi conferinţe tăinuite, iar dela 1906, când se pun şi bazele partidului naţional-democrat, prin revista *Viaţa Românească*, se stabileşte schimbul de idei între Regat şi Basarabia.

Intre timp, revoluţia din Rusia a fost înăbuşită în sânge iar ţarismul ale cărui zile erau numărate, a fost salvat. Dumele au fost dizolvate una după alta şi în locul lor a revenit regimul de intoleranţă a *Ligii adevăraţilor Ruşi*, regimul ţarismului obscurantist şi încătuşător. Basarabia însă era schimbată. Inmugurise pe pământul ei ideea înfrăţirii naţionale şi roadele aşteptate trebuiau să vină curând.

Revista *Viaţa Românească*, ziarul *Basarabia* (apărut la 24 Mai 1906), *Cuvântul Moldovenesc* (1913), *Viaţa Basarabiei*, *Moldovanul*, *Glasul Basarabiei*, precum şi revista lunară ieşită din tipografia eparhială, *Luminătorul*, ţin treaz în Basarabia, glasul conştiinţei naţionale.

Concomitent cu propaganda făcută pe această cale şi susţinută până la actul din 1918, la Universitatea din Iaşi se formau câţiva din luptătorii pentru unirea Basarabiei: D-nii Pan. Halippa, Sergiu Niţă, Ion Scodigor, Loghin, Pelivan,

Dr. P. Cazacu, Ion Inculeţ, Dr. Daniel Ciugureanu, V. Erbiceanu şi alţii.

In 1917 Rusia, care şi-a văzut înfrângerea cu ochii, a fost sdruncinată de o a doua şi cea mai mare revoluţie internă, pe care a cunoscut-o cândva. Războiul sguduise puternic toate straturile sociale ale Rusiei şi pătura de jos oprimată câteva sute de ani, cerea acum soluţionarea nevoilor ei nu în câteva luni sau câţiva ani, ci imediat, în câteva zile.

Inceputul Revoluţiei ruseşti (7 Martie 1917), marchează una din cele mai însemnate epoci istorice. Data aceasta este de o importanţă covârşitoare atât pentru istoria Rusiei, cât şi pentru a celorlalte popoare supuse ei.

Semnalul de început al revoluţiei ruseşti a fost greva muncitorilor din uzinele Putiloff dela Petrograd, cari cereau pâine. Acest simplu incident în aparenţă, era în realitate scânteia care aducea la suprafaţă tot amarul acumulat secole întregi în străfundul straturilor sociale ruseşti.

Armata compusă în majoritatea ei din ţărani, s'a aliat mişcării greviştilor şi a început lupta contra lipsei de proprietate. Ţarismul a fost repede şi definitiv înmormântat, iar pe ruinele lui s'a ridicat un guvern liberal-democrat, răsturnat şi înlocuit, şi acesta, imediat, de guvernul Kerenschi, (compus din burghezi şi intelectuali). Deşi om inteligent, Kerenschi era lipsit de energia pe care o reclamă marele cotituri istorice. Aşa se explică de ce n'a luat o hotărîre promptă pentru a mulţumi masa celor mulţi şi a-şi consolida, astfel, poziţia. Din pricina aceasta vântul desorientării a pus stăpânire uşor pe spiritele revoluţiei, desorientare ce pregătea terenul lui Lenin.

La 3 Aprilie 1917 Lenin, care stătuse în Elveţia urmărind evoluţie revoluţiei ruseşti şi întreţinând legătură cu partizanii săi de acolo, a intrat în Petrograd, cu hotărîrea mărturisită de a lovi prin orice mijloace statul burghezo-socialist. In felul acesta soarta revoluţiei era jucată: revoluţia devenea comunistă. Lovitura pregătită pentru luna Iulie suferind un eşec, Lenin a fugit în Finlanda, de unde a susţinut şi condus metamorfozarea scopului iniţial ai revoluţiei (dela revendicări sociale la bolşevism), până în 25 Octomvrie 1918,

când a venit la putere. Astfel a început domnia bolşevismului în Rusia, domnie cu o bază etică şi socială de-a-dreptul deplasată depe linia unui stil de viaţă tradiţională.

Concomitent cu faptele amintite, în Rusia avea loc un alt proces natural de emancipare şi organizare naţională pe baze de autonomie a popoarelor de limbi diferite, ce fuseseră supuse de Ruşi. Polonezii, Finlandezii, Estonii, Lituanii, începeau să folosească noua conjunctură a vieţii ruseşti spre a-şi realiza unitatea naţională. Şi ceva curios, chiar naţionalităţile ruse urmau aceeaşi mişcare, subliniind astfel în chip evident, că măreţul imperiu al Romanovilor clădit cu sabia şi menţinut cu cnutul, se pulverizase. Ucrainenii şi Ruşii albi reacţionau şi ei în cadrele unei tendinţe analoage.

In felul acesta, pe când la centru revoluţia lua un caracter pur social-marxist, la periferie se dedubla în lupta pentru revendicări sociale pe-de-o-parte şi tendinţele naţionale, care primau, pe de altă parte.

Cum Basarabia reprezenta punctul cel mai îndepărtat al imperiului rus, se explică uşor de ce, din chiar momentul isbucnirii revoluţiei, în această provincie luase naştere o puternică mişcare naţională cu intenţii separatiste faţă de Rusia şi cu dorinţa vie de reluare a raporturilor cu Moldova de peste Prut. Acum încep să se vadă roadele propagandei începute la 1905, şi mai ales acţiunea partidului naţional-democrat basarabean—între timp organizat mai temeinic—ce-şi fixase ca punct iniţial al programului său *autonomia Basarabiei.*

Intre 8—14 Septemvrie 1917 a avut loc la Kiev, *congresul tuturor popoarelor din Rusia,* a cărui importanţă pentru viaţa Basarabiei se vede din hotărîrile luate, din care cităm:

1. Rusia să fie republică federativă şi democratică; 2. Fiecare naţionalitate din Rusia are dreptul la autonomia naţională.

După congresul dela Kiev s'a ţinut în acelaşi an, la 20 Octomvrie, primul *congres al tuturor Moldovenilor din imperiul rus,* care a hotărît în unanimitate următoarele: 1. Singura formă de ocârmuire în Rusia să fie republica federativă democratică; 2. *Basarabia să se bucure de autonomia teritorială şi*

politică. Aceasta, pe baza culturii naţionale a neamului moldovenesc, pe baza trecutului său istoric şi pe baza principiului proclamat de revoluţie, că fiecare popor are dreptul de a dispune el însuşi de soarta sa. 3. Să se constitue o *armată naţională moloveneacă*, pentru a asigura ordinea în provincie; 4. Să se constitue îndată *„Sfatul Ţării"*, [1]) pentru a administra toate trebile Basarabiei autonome; 5. Impărţirea pământului la ţărani şi oprirea colonizării cu străini; 6. *Naţionalizarea învăţământului*; 7. Asigurarea legăturilor cu Românii de peste Nistru. Mai urmează câteva puncte fără prea mare importanţă, din care amintim crearea unui fond bănesc naţional, potrivit dezideratelor acestui congres, evenimentele s'au succedat după cum urmează: s'a format imediat Sfatul Ţării în frunte cu d. Ion Inculeţ, având alături pe toţi luptătorii pentru redeşteptarea naţională a Basarabenilor; la 21 Octomvrie Sfatul Ţării, recunoscut ca autoritate supremă în această provincie de însăşi primăria din Kiev, la 29 Noemvrie, a proclamat autonomia teritorială şi politică a Basarabiei, motivată pe dreptul popoarelor asupra viitorului pe care-l vor, pe trecutul istoric şi cultura naţională; iar la 2 Decemvrie, acelaşi Sfat, proclamă oficial teritoriul dintre Prut şi Nistru, *Republică democratică moldovenească* în federaţia statelor ruseşti, alegând ca organ de guvernământ, *Consiliul Directorilor Generali*.

In Ianuarie 1918 însă, bolşevicii apar la Chişinău şi încep o vie acţiune de anarhizare în rândurilor oştilor moldoveneşti, suspendând în acelaşi timp şedinţele Sfatului Ţării şi chiar condamnând pe unii deputaţi la moarte. Pentru a menţine ordinea tulburată prin venirea bolşevicilor, Republica moldovenească democratică a cerut, prin reprezentanţii săi, ajutorul Românilor de peste Prut. Şi la 18 Ianuarie 1918, în urma acestei cereri, armata română intră, după un secol şi mai bine, să restabilească ordinea, acolo unde n'ar fi trebuit să existe decât armonie, frăţietate şi progres. Graţie di-

[1]) Infiinţarea „Sfatului Ţării" fusese cerută încă din Aprilie, de către congresul cooperativelor basarabene, congresul ţăranesc (bisericesc), congresul învăţătorilor basarabeni şi consiliul soldaţilor basarabeni de pe front.

viziilor sosite, Basarabia a putut scăpa de prefacerile răsăritene pe deoparte, iar pe de alta, s'a putut realiza un contact strâns între Iaşi şi Chişinău, respectiv, între conducătorii moldoveni şi cei ai Republicii Moldoveneşti, fapt care însemnează un pas însemnat pe drumul Unirii.

In acest timp, Ucraina, care ceruse anexarea Basarabiei la teritoriul ei, se declarase independentă, despărţind astfel cu totul Republica Moldovenească de restul Rusiei. Urmând exemplul Ucrainei, Sfatul Ţării a proclamat la 24 Ianuarie 1918 teritoriul, dintre Prut şi Nistru *Republică Moldovenească independentă*, iar *Consiliul Directorilor a fost transformat în Consiliu de Miniştri.* [3])

Acţiunea partidului naţional-democrat şi întreaga activitate a naţionaliştilor din 1905 îşi precizează, acum cu hotărîre scopul: Unirea Basarabiei cu Patria Mamă. Călătoriile dese dela Iaşi la Chişinău, precum şi repetatele consfătuiri între d. Inculeţ şi membrii guvernului conservator în frunte cu Alexandru Marghiloman, la care se adăoga mişcarea pentru unire a unor judeţe basarabene, încă din Martie, anticipează rezultatul politicii de viitor a Republicii Moldoveneşti. Intr'adevăr, o ultimă consfătuire la Iaşi între d. Inculeţ, preşedinte al Sfatului Ţării, Dr. Daniel Ciugureanu, preşedintele consiliului de miniştri, d. Halippa, vice-preşedinte al Sfatului Ţării şi Alex. Marghiloman, primul ministru al ţării, secundat de G-ral Hârjeu, ministru de răsboi, a pecetluit soarta Basarabiei. Toţi cei amintiţi au plecat la Chişinău spre a lua contact direct cu Sfatul Ţării. In zilele de 8 şi 9 Aprilie (stil nou, când se duceau tratativele) guvernul basarabean a fost într'o activitate febrilă. Reprezentanţii tuturor instituţiilor chemaţi să-şi dea votul liber în chestiunea unirii au votat *pentru* cu majoritate sdrobitoare. In aceeaşi zi (9 Aprilie st. nou, 27 Martie st. vechi), Sfatul Ţării hotărăşte cu 86 voturi contra 3, fiind şi 36 abţineri, *unirea Basarabiei pentru totdeauna cu mama sa, România.* Hotărîrea de unire cuprindea o singură rezervă mai importantă reforma agrară. Aceasta a fost o lovitură dată pe drept moşierilor basarabeni

[3]) Vezi la anexă interesanta proclamaţie dată cu această ocazie.

şi un punct pentru care exista oarecare neîncredere, unită cu o tendinţă de boicotare în rândurile unei părţi din populaţie, căreia îi era teamă să nu rămână şi după unire tot fără pământ.

Înştiinţat despre unire, Marghiloman a primit cu entuziasm vestea ce i-a prilejuit memorabilele cuvinte: „In numele poporului românesc şi a Regelui României, cu adâncă emoţiune şi cu falnică mândrie, iau act de hotărîrea quasi-unanimă a Sfatului Ţării şi la rândul meu declar, că de azi înainte Basarabia este pe veci unită cu România".

Regele Ferdinand I care se afla la Bârlad, fiind pus la curent de Marghiloman despre însemnatul eveniment, a trimis la Chişinău o vibrantă telegramă. (Vezi anexa).

* * *

Intre timp, evenimentele internaţionale se desfăşurau cu o repeziciune uimitoare. Puterile centrale se prăbuşiseră. Aliaţii scontau câştigul războiului. Iar ca o consecinţă românească a faptului, Ardealul şi Bucovina revin şi ele la matcă, întregind astfel unitatea geografică a României Mari de astăzi.

La sfârşitul lui Noemvrie (27) Sf. Ţării (mai figura încă) votează distribuirea pământului la ţărani, după care anulează clauzele actului de unire din 9 Aprilie şi declară unirea Basarabiei fără condiţiuni, cu România Mare. Iată cum, Basarabia prin însăşi voinţa sa a revenit la trunchiul iniţial sfidând actul barbar din 1812.

Actul unirii a fost consfinţit la 20 Octomvrie 1920, prin Tratatul dela Paris, când Marea Britanie, Franţa, Italia, Japonia, au recunoscut deplina justeţe a acestui fapt. Rusia însă, a contestat unirea provinciei basarabene până la 9 Iunie 1934, când a recunoscut-o oficial, adeverind şi ea legitimitatea acestui act.

Judecând în perspectiva celor 20 ani dela războiu, gestul Rusiei faţă de noi rămâne *o crimă istorică.* Şi iată de ce:

1. A răpit un teritoriu care n'a făcut parte niciodată din Rusia. Istoria şi geografia noastră nu cunosc alt hotar la Răsărit decât Nistrul.

Evoluţia poporului românesc, legătura dintre Moldova

de dincolo şi de dincoace de Prut, limba, tradiţia, cultura, arta, toate arată unitatea şi omogenitatea unui spirit plămădit genetic, pe un substrat comun.

Numărul populaţiei româneşti din Basarabia este deasemenea concludent, în această privinţă.

2. Rusia când şi-a anexat Basarabia, n'a luptat cu Moldova, ci cu Turcia, lovind la urmă în destinul unui teritoriu strein, pe care l-a vroit al ei în virtutea forţei dictate de egoismul intereselor sale de hegemonie economică şi comercială (stăpânirea strâmtorilor şi cuceririle teritoriale), aici în Orient.

Din pricina aceasta, unirea Basarabiei capătă semnificaţia simbolică a triumfului ideii de dreptate şi adevăr, contrar tuturor egoistelor interese bazate pe expansiune imperialistă, şovinism, ură, etc.

* * *

Anexă. 1. Proclamaţia ţarului Nicolae I, la răpirea Basarabiei.

„Cu mila lui Dumnezeu
Noi Alexandru I
Împărat şi singur oblăduitor a toată Rusia,
Facem de obşte cunoscut:

Războiul prelungit cinci ani între Împărăţia Rusească şi Poarta otomană, acum mulţumită fie celui Prea Inalt, s'a isprăvit cu norocire: pacea s'a încheiat. Tractatul dat pe lângă aceasta s'a iscălit între generalul nostru de infanterie Prinţul Golenişcev Cutuzov şi vizirul turcesc Ahmed Paşa, în Bucureşti la 16 Martie acestui an, 1812; şi s'a făcut formal schimbul ratificaţiilor date asupra lui de Noi şi de sultanul turcesc Mahomed II. Desele biruinţe câştigate prin vitejia oştirilor noastre şi dorinţa noastră chiar în mijlocul biruinţelor şi dobândirilor prin armă, neprivind niciodată la dărăpănarea şi subjugarea Porţii, în sfârşit au stins într'însul duhul de bătaie şi a îndupleca-o la dorită linişte. Această dăruită nouă dela Dumnezeu pace a adus Împărăţiei Ruseşti însemnate foloase, băgând în hotarele ei o faşă de pământ roditor şi numeros de oameni, a cărui întindere dela Akerman până la gura Prutului ce curge nouă verste dela Iaşi şi dela gura acestui râu până la hotarul Austriei şi de acolo la vale pe Nistru, alcătueşte o câtăţime mai ca la o mie de verste, în care se află cetăţile cele vestite, adică: Hotinul, Benderul, Chilia, Ismailul, Akermanul şi alte multe oraşe de negoţ.

Aceste atât de mari foloase dăruite patriei noastre prin această îmbucurătoare pace, aduc inimei noastre negrăită mulţumire.

Să dăm dar, iubiţilor noştri supuşi credincioşi mulţămită Prea Înaltului Dumnezeu şi să înălţăm din adâncul sufletelor noastre rugăciune fierbinte, ca şi totdeauna să păzească şi să proslăvească cu blagoslovenia şi îndurarea sa pe binecredincioasa sa fiică, Rusia".

In St. Petersburg 1812, August 5
Alexandru

* * *

2. Proclamaţia Republicii Moldoveneşti din 24 Ianuarie 1918.

„Moldoveni şi popoare înfrăţite ale republicii moldoveneşti! Marea revoluţie rusească ne-a scos din întunerecul de robie, în care am trăit atâta amar de vreme, pe calea slobozeniei, dreptăţii şi frăţiei. Prin jertfele şi osteneala noastră a tuturor, ţara noastră, înfăptuindu-şi drepturile dobândite de revoluţie, de a-şi hotărî singură soarta sa, s'a declarat răspublică democratică slobodă. Înfrăţiţi prin sângele vărsat sub steagul revoluţiei, noi ne-am arătat dorinţa neclintită să trăim în unire cu toate răspublicele, care s'au înfiinţat pe pământul fostei împărăţii ruseşti, alcătuind toţi la un loc Marea Republică democratică federativă rusească. Dar vremurile sunt schimbătoare şi împrejurările politice de azi împiedecă cu desăvârşire aceste uniri. Republica democratică a Ucrainei, vecina noastră s'a proclamat neatârnată şi noi astfel ne-am trezit despărţiţi de Rusia şi răspublicile alcătuite în vechile ei hotare.

In astfel de împrejurări şi noi suntem să ne proclamăm în unire cu voinţa poporului: Răspublică, democratică, moldovenească, de sine stătătoare şi neatârnată, având ea singură dreptul de a-şi hotărî soarta în viitor. Proclamarea neatârnării este o cerinţă politică a vremii, căci răspublica moldovenească nu mai poate aştepta dela nimeni orânduirea vieţii sale şi popoarele răspublicii trebue să înţeleagă că viitorul lor atârnă numai de dânsele şi că acest viitor poate să fie înfăptuit prin aşezământul înalt de ocârmuire.—Sfatul Ţării şi prin stăpânirea pusă de el—Sfatul Ministrilor.

Republica moldovenească neatârnată îşi pune ca scop pacea şi înţelegerea prietenească în viaţa politică şi economică, cu toate ţările îndepărtate şi vecine, socotind răsboiul ca cel mai vrăjmaş duşman al noroadelor şi al ţărilor. Deci în politica sa dinafară, răspublica moldovenească neatârnată va urmări încheierea cât mai degrabă a păcii obşteşti democratice în înţelegere cu toţi întovărăşiţii.

In politica sa lăuntrică răspublica moldovenească neatârnată chezăşluind drepturi depline tuturor naţiilor, va urma mai departe cu întărirea slobozeniilor câştigate prin revoluţie şi vestite prin declaraţia Sfatului Ţării dela 2 Decemvrie, 1917.

Sfatul Ţării şi Sfatul Miniştrilor republicii moldoveneşti neatârnate au de grijă să hotărască în cel mai scurt timp treaba pământului. Aceasta va trece în mâna plugarilor fără plată, pe temeiul împărţirii drepte, după cum s'a pus în declaraţia dela 2 Decemvrie.

Afară de astea, Sfatul Ţării şi stăpânirea republicii moldoveneşti au

în vedere să lucreze, în cel mai scurt timp, un şir întreg de zacoane şi măsuri, care să îndestuleze nevoile de azi ale ţării, în scopul de a o scoate din bezna întunerecului, sărăciei şi foamei.

Moldoveni şi noroade înfrăţite de respublici moldoveneşti! Suntem la cotitura cea mai însemnată a istoriei noastre. Dela conştiinţa şi înţelepciunea voastră atârnă viitorul ţării. Prin venirea oştilor frăţeşti române pe pământul respublicii noastre, s'a întocmit o stare prielnică pentru munca harnică şi orânduită pe toate ogoarele vieţii. Oştile româneşti au venit să apere drumurile de fier şi magaziile de pâine pentru front; dar fiinţa lor pe pământul nostru ajută la aşezarea rânduelii în ţară şi, de azi înainte, roada muncii fiecărui cetăţean al republicii este chezăşluită împotriva răufăcătorilor. Alt scop oştile româneşti pe pământul răspublicii noastre nu au. Toate svonurile, cum că Românii au venit să ne cuprindă ţara şi să ne stăpânească, nu se potrivesc cu adevărul şi se împrăştie de duşmanii răspublicii noastre. Că oştile româneşti nu ne primejduesc neatârnarea, slobozenia şi drepturile câştigate prin revoluţie — chezăşia ne sunt Franţa, Anglia şi America, cu mărturia lor - precum şi declaraţiile împuterniciţilor României.

Moldoveni şi noroade înfrăţite ale republicii moldovene!

Fiind încredinţaţi că zidirea vieţii noastre nu va fi atinsă de nimeni şi că nimic nu primejduieşte neatârnarea şi slobozeniile dobândite prin revoluţie, noi vă chemăm pe toţi spre unire, spre muncă pacinică şi linişte, pentru binele şi folosul tuturor noroadelor respublicii democratice moldoveneşti, de acum şi pururea neatârnate.

Primit de Sfatul Ţării la 24 Ianuarie 1918."

* * *

3. Textul scrisorii Regelui Ferdinand trimisă d-lui Inculeţ, preşedintele Sfatului Ţării şi primului ministru basarabean Dr. Ciugureanu, după actul unirii, care-i fusese telegrafiat la Bârlad, unde se găsea în acel moment.

„Cu adâncă emoţiune şi cu inima plină de bucurie am primit ştirea despre importantul act ce s'a săvârşit la Chişinău. Sentimentul naţional ce se deşteptase atât de puternic în timpurile din urmă în inimile Moldovenilor de dincolo de Prut, a primit, prin votul înălţător al Sfatului Ţării, o solemnă afirmare. Un vis frumos s'a înfăptuit.

Din suflet mulţumesc bunului Dumnezeu că Mi-a dat, în zile de restriste, ca o dulce mângâiere, să văd după o sută de ani pe fraţii basarabeni revenind iarăşi la Patria Mumă. Aduc prinosul Meu de călduroase mulţumiri Domniilor Voastre şi Sfatului Ţării, ale cărui patriotice sforţări au fost încoronate de succes.

In aceste momente solemne şi înălţătoare pentru Patrie, de aici înainte comună, Vă trimit la toţi cetăţenii din noua Românie de peste Prut regescul Meu salut, înconjurându-vă cu aceeaşi inimoasă şi caldă iubire părintească

Ferdinand

Vasile Chicu

Notă bibliografică:

Unirea Basarabiei — fapte şi documente, ed. Adevărul Bucureşti, 1928;
Basarabia şi relaţiunile Româno-Ruse, de Al. Boldur;
Basarabia, privire istorică, de G. Popa Lisseanu;
Preludii, partidul naţional-ţărănesc, de C. Stere.

CRONICA

Însemnări

Lumina satelor

Nu știu de ce, când se vorbește de problema culturali ării maselor, avem impresia că poposim dea-binelea în ținutul iluziilor culturale.

Înflorită dintr'un belșug spiritual al elitelor societății ajutorarea celor pr - pădiți în întunerec purta cândva aripele unui entuziasm, cu tendință de armonizare sufletească, de naționali:are, prin jertfe, fără cununi de laude, fără trâmbițarea inutilă a meritelor.

Iată, bunăoară, să ne oprim asupra unui fapt semnificativ din Ardeal. Sunt niște realități pe care le iau din studiul d-lui Al Dima, un prea cunoscut profesor din Sibiu, unde se ocupă de „Astra" ori „Asociațiunea" ardeleană. D-sa arată în acest studiu mijloacele folosite de „Astra", pentru răspândirea culturii la sate. E o problemă din cele mai actuale. Nu cred să fie cineva dintre noi care să nu-i fi simțit spinii. Primul mijloc folosit a fost tiparul. „Biblioteca poporală" condusă la început de poetul Octavian Goga, tipărind peste 116.479 broșuri, ajungând în 1912 la tirajul de 15.000 pentru fiecare număr, a fost o glorie a luptelor de peste munți. După războiu, spune d-l Al. Dima, libertatea scrisului a dus la cultivarea tot mai puternică a sentimentului național, paralel cu un interes crescând pentru vechea țară. La broșurile despre Avram Iancu, Andrei Șaguna, V. Lucaci s'au adăogat altele despre Tudor Vladimirescu, I. C. Brătianu, V. Alecsandri, etc. S'a lărgit preocuparea de ordin medical și economic, tipărindu-se broșuri despre igienă și boli sociale, gospodărie raționalizarea muncii. Dar, remarcă d-l Al. Dima, ecoul acestor broșuri nu mai seamănă cu cel dinaintea războiului. De unde „Biblioteca poporală" se tipărea la 1912 în 15.000 ex., azi se tipărește numai în 5.000. Este o scădere simțitoare. Cauzele, însă, d-sa nu le arată. Poate ar trebui altfel interpretată această tăcere.

În același timp, aflăm că Ardealul se bucură, oarecum, de apariția câtorva foi răzlețe, însă se simte lipsa unui organ unic de îndrumare. Lipsa ar fi puțin înlăturată de „Calendarul" „Astrei", devenit o necesitate pentru poporul Transilvaniei.

Tot d-l Dima arată felul de organizare al revistei „Transilvania", revistă cu 69 ani vechime, mai veche decât „Convorbirile literare". „Transilvania", pe care totdeauna am socotit-o drept cea mai bună publicație pentru învățătorul închinat pro lemelor satului, e un „buletin de tehnică a culturii". Adică, tinde să ajute pe intelectuali la opera de educare a maselor, numai prin metode verificate experimental și bazate pe cunoașterea colectivității.

„Transilvania" cuprinde mai multe

rubrici şi anume: „Figuri şi fapte pilduitoare din trecut", „Indrumări culturale". „Material pentru conferinţe şi şezători". „Pagini eugenice, biopolitice, demografice". Se urmăreşte informarea propagandistică, publicându-se scheme pentru conferinţele populare, încurajându-se limba satelor, portul şi sănătatea.

La paginele de eugenie se arată importanţa familiei şi a omului înzestrat pentru propăşirea societăţii. De altfel, întreaga ideologie a „Astrei" se cuprinde în revista amintită. Ideologia aceasta n'are înfăţişarea unui mort pe care voieşti să-l readuci la viaţă. Ea reprezintă un program de muncă, pus doar în aplicare atunci când avocaţii, doctorii, învăţătorii, profesorii se coboară la sate.

Cele de mai sus mi-au atras atenţia şi m'au făcut să apreciez că „Astra" e un mănunchiu de iniţiative particulare, călăuzite numai de idealism. Bătrâna „Asociaţiune" în rândurile căreia s'au ilustrat stegarii Ardealului luptător nu înţelege să desarmeze niciodată. D-l Al. Dima deschide fereastă unui optimism prea îmbucurător, când lămureşte perspectivele activităţii pe viitor ale „Astrei".

„Asociaţiunea" este de altfel, ea însăşi şi în forma ei actuală, ofranda unei generozităţi de cea mai autentică tradiţie ardelenească, pe care o seamă de spirite alese din vechea ţara au ştiut s'o fructifice cu dorul ce înflorea acolo din spiritul sămănătorismului (Al. Dima).

Aşa au înţeles fiii „Transilvaniei" să ţină la pământul lor. Pilda lor spune că la sate prea puţin poate înfăptui munca oficială, munca fără convingere, munca niciunui comandament ideologic.

Dacă vrem în adevăr să ridicăm sufletul ţăranului spre alte orizonturi, ar fi bine să avem veşnic în inimi realităţile atât de strălucitoare din Transilvania.

Aceasta, pentrucă, amăgiţi de lustrul unei trâmbiţate culturalizări a maselor, să nu ne pomenim, ca din senin, în ţinutul iluziilor culturale...

Ionică Ochişor

Centralismul literar şi Învăţătorii

Cunoaştem cu multă întristare supremaţia incurabilă şi anormală, pe care o aruncă cu aristocratică dărnicie semizeii neşifonaţi ai centralismului nostru autohton, peste provincia sguduită de trudă şi ingenunchiată în ungherul veşnicului anonimat.

Situaţia acestui protecţionism de farsă, pe care ni-l acordă Centrul în special în chestiunile culturale şi care mai bine s'ar putea traduce printr'un egoism pitulat după baricadele zâmbetului de mamă se aseamănă admirabil cu situaţia unui bonjurist căţărat într'al patrulea cat al unui block-haus turtit ca un joben de conte beţiv şi pierdut, care de acolo din înălţimea ferestrei veneţiene îl compătimeşte (în gând)! pe trecătorul de pe strada inundată de ploaie şi de vânt şi care în sinea lui simte o plăcută bucurie că nu e el în locul grăbitului trecător.

De aci din această plăcere de a nu fi în locul trecătorului prin ploaia anumitor nevoi şi restricţii, anumitor calificări pripite şi extrem de subiective s'a născut şi nemeritata aruncare la coş şi cădere în disgraţie a provinciei.

Dar bonjuriştii aceştia nu ştiu că arta adevărată creşte într'un mediu care-i toarnă apă la rădăcină. Nu de geaba Visarion Belinschi a susţinut c'un po-

top de argumente că cele mai cutezătoare capo-d'opere au purtat pe frunte dunga bine adâncită a atmosferei înconjurătoare.

Bonjuriştii nu cunosc lucrul acesta şi totuşi sunt supuşi adevărului pe care-l cuprinde şi care e o lespede ce le va acoperi în curând toate întunecările. Cei mai celebri critici scriu cele mai proaste romane, cei mai vestiţi „maeştri" se'ntrec în sudalme, geniile ieşite din scoarţele volumelor franţuzeşti împănează uliţele, poeziile uscate ca ciorchina aruncată la margine de drum sunt cântate pe coarde de violoncel şi cu foarte multă dărnicie personală, esseiştii scriu despre „Interpretation de l'homme" a lui Alfred Loisy şi nu văd atâtea subiecte interioare şi în vreme ce toate recenziile franceze nu se scriu în altă limbă de cât cea franceză şi nu cuprind aproape niciun cuvânt de altoi străin, recenzenţii români scriu în franţuzeşte despre franţuji.

Iată prin urmare că bonjurismul centralist e un haos veritabil.

Aşa cum însă haosul nu e atmosferă propriu zisă, care ar putea influenţa şi domina cugetul omenesc iubitor de claritate, ci e o acerbă încăierare a o mulţime de atmosfere ce merg spre o totală disoluţie (definiţia lui Schiller) nu spre o rodnică limpezire, reiese că şi literatura haotică a bonjuriştilor aceeaşi soartă are.

Altceva e cu provincia. Aici mintea e mai aproape de svâcnetul pământului natal şi răsuflarea omenească e mai caldă pentrucă ia viaţa în plin cu toate cotiturile ei nepătrunse, iar rândunica pe uici pe la noi, prin provincie, în loc să se oprească pe-o creastă de burlan, se cuibăreşte şi s'alintă între crăcile şi frunzele mărunţele ale caisului. Iată dar că se iscă şi un cadru bine colorat, fără alarmă sardanapalică până la exces, unde inima renaşte într'o dumbravă de sentimente şi unde talentele se ascut mereu de marmora tare şi strămoşească a patriarhalismului provincial.

Forţa asta nouă a provinciei literare a recunoscut-o cel dintâiu dintre criticii bucureşteni, d. Perspessicius într'un Nr. recent al ziarului „Cuvântul" în care pomenea de viguroasa revistă „Familia" dela Oradea Mare.

Spunea între altele acolo d. Perpessicius c'a fost pentru el o mare satisfacţie spirituală să constate că provincia aduce contribuţii mult mai fundamentale în câmpul literaturii româneşti decât cele mai proeminente condeie ale literelor bucureştene.

E şi aceasta o dovadă în plus pentru sprijinul ideii noastre, că'n reveria ţihnită şi cuprizătoare a periferiilor burghiul persistent al puterii de aprofundare a vieţii sfredeleşte pietrele indolenţei până'n plămânul autohtonsmului inspirator.

Dintre cei mai sârguincioşi îndrăgiţi ai palpitaţiei literare provinciale sunt fără îndoială învăţătorii.

Oamenii aceştia pe care i-a creiat Pestalozzi şi i-a trimis în lume să strângă la piept inima copiilor, iar mintea să le-o înalţe triumfător spre soare, mai au vreme printre nemaisprăvitele indiscreţii ale apostolatului răsplătit cu prea multă economie în comparaţie cu greutatea şi fertilitatea depusă de ei în cumpăna ridicării naţionale, să răsfoiască la lumina lampei câte-o îmbătătoare bucată de frumuseţe clasică, să viseze pe aripa fierbinte a unui vers de epocă şi bine înţeles să scrie şi ei cuvinte de jar.

Basarabia îşi are şi ea învăţătorii ei literaţi. Ii trecem în revistă în aşa fel ca să se vadă că ei reprezintă o forţă.

Bogdan Istru, *cu două volume „Bleste-*

m" şi „Moartea vulturului", apărute din câteva zile flămânde şi sacrificate pe pragul salarului destinat literaturei Un poet cu vers tare şi dăltuit cu excesivă grijă de a nu cădea în pericolul lipsei de originalitate, un poet cu emoţionante spontaneităţi de fond şi cu o floră de metafore foarte îndrăsneţe.

Mihail Curicheru, *un prozator grăbit, care a tipărit un roman „În deal la cruce", un roman vrednic a mai aştepta o bucată de timp şi o credincioasă măturare a tuturor incoerenţelor de conflicte psihice şi de stil şi care totuşi e o frântură de autentică viaţă basarabeană exprimată de o fire tragică de om, o fire care una simte şi gândeşte şi din cauza anumitor lipsuri de iniţiere perfectă în substratul pretenţiunilor artistice scrie altceva. Şuvoiul interior al d. Curicheru o să-l scoată mai târziu din încurcătură şi-o să-l forţeze să scrie cu un rafinament superior.*

Sabin Popescu-Lupu, *proaspătul premiat al Societăţii Femeilor Române, pentru romanul „Pământ viu" ce va apare curând e un talent remarcabil la care întâlnim frază frumoasă şi fond puternic.*

Mihail Spiridonică *un îndrăgostit de poezie bună, de cugetare miezoasă.*

Octav Sargeţiu, *cântăreţul anotimpurilor şi al vijeliilor psihice.*

Are un volum de versuri „Vad de cântece şi stele" în manuscris pe care Fundaţiile Regale din capitală intenţionaseră să i-l publice şi nu ştim de ce întârzie mereu.

Răsbate şi acum în urechi un trandafir de poezie de-a lui Octav Sargeţiu publicat în revista „Viaţa Basarabiei".

Svâcnesc văpăi pe uliţi moarte,
Toţi pomii dorm în poarta ta
Şi un gând stingher ca de departe
Imi spune „n'o mai aştepta":

Cătând lunatecul tărâm,
Unde idila zăbovește,
Doar pasul meu pe căldărâm
Sălbatec şi nervos vuește.

Am mai putea cita apoi pe d. Portase-Prut, poet tot atât de sensibil pe cât de inegal, păcat că nu şi-a tipărit însă opera—B. Baieră, B. Frunte, N. Olaru şi alţi câţiva permanenţi descălicători în poiana emoţiei literare.

Şi acum după ce i-am răsfoit aproximativ pe toţi e bine să facem şi această irevocabilă constatare ca să poată toţi aceştia să îngenuncheze anumite ezitări şi disperări negative, ca să calce cu precizie şi cu o deplină siguranţă în forţele personale, ca să poată fi spălaţi de orice îngâmfare şi sărăcie de autocenzură, se impune cât de urgent înfiinţarea unei edituri.

Pentrucă — e foarte interesant dar şi ruşinos — în vreme ce Cehoslovacia, o ţară cu o siluetă mult mai sveltă pe harta Europei ca ţara noastră are 27 de edituri, dintre care 17 sunt răspândite în capitalele cele mai însemnate din provincie, în vreme ce şi Albania (auziţi până şi Albania!) un buric de pământ îmbrăcat în mătasă solară are 11 edituri. România nu posedă decât 9 şi dintr'acelea câteva foarte sărăcăcioase pe cale de a da faliment şi un oraş de talia Chişinăului cu o ploae de intelectuali în cuibarul lui n'are nici o fărmătură de teasc, care i-ar difuza valorile.

Şi uite dacă mai adaugi acum chestia asta, că editurile noastre publică şi o groază de porcării, care denigrează prestigiul ţării, o furtună de opere submediocre a scriitorilor „consacraţi", vom vedea de ce aşa de puţin ne iubeşte străinătatea şi dece aşa de mult

aleargă bonjuriştii după fustele ei.

Mai înţelegem apoi că centralismul literar e o tuberculoză în plămânul culturii naţionale, iar scriitorii provinciali sunt cei ce-şi cheltuesc sănătatea pentru a ieşi la suprafaţă, cu scâncetul tuberculozei adevărate înăuntru.

Sergiu Matei Nica

———

Revistele învăţătoreşti

Un mijloc de a ţine treză conştiinţa profesională a învăţătorilor, de a-i informa cu toate noutăţile din lanul culturii pedagogice, artei sau oricărei altei discipline, este revista. Asociaţiile profesionale judeţene, apreciind importanţa acestui vehicul binefăcător, s'au grăbit care mai de care să-şi înzestreze inventariul (viu sau mort, după capacitatea acelora care o conduceau efectiv) cu câte un capitol nou: revista. Şi-au început să apară ploaie de reviste, ziare, hebdomadare—toate fiind înglobate ca bun al Asociaţiilor. De multe ori aceste reviste exprimau direct, sincer, suflul de care era mânată învăţătorimea unui colţ de ţară; erau oglinzi fidele în care se reflectau din belşug năzuinţele unui corp muncitor şi râvnitor după o proprie desăvârşire.

Dar în această goană de a apare în public Asociaţie după Asociaţie cu revistele lor profesionale a provocat— era şi firesc—şi unele defecţiuni. De ce să ocolim adevărul? O spunem răspicat. Nu toate revistele editate de Asociaţiile noastre profesionale ne cinstesc numele. Nu. Unele sunt atât de şubrede, atât de stângaciu, revoltător de stângaciu, scrise, încât, citindu-le—crunt asasinat!—te consternezi. E şi natural. Slova cere muncă, cere timp de plămădire a noianului tulburător de gânduri, cere un purgatoriu scăldat cu sângele propriei tale trăiri. Când mai are timp apostolul satului să contracteze şi această stranie boală?

Apoi, problema se pune practic în ce priveşte personalul de redacţie al revistei. Cercetând comitetele de redacţie ale multora din revistele noastre profesionale, am constatat că majoritatea membrilor sunt învăţătorii dela sate. E o simplă constatare, fără niciun ponos aruncat voit asupra cuiva. Imaginaţi-vă sacrificiile pe care le face un „redactor" rural, nevoit a executa săptămânal pendularea: sat— oraş. Să vorbim de retribuţie? Nu, numai de sacrificiu e vorba. E adevărat că nu oricine poate redacta o revistă. Harul scrisului nu cade cu hârzobul din cer. Bine, atunci care este remediul?

Mai întâi, ţinem din capul locului să afirmăm că revistele profesionale sunt necesare, imperios necesare. Ele duc în toate cătunele cuvânt de îndemn, înfrăţire şi sfat. Decât, un lucru: aceste reviste cată a fi scrise bine. Este o crimă să intoxicăm mintea lectorilor cu slove scâlciate, anoste. De aceea corpul redacţional se cere a fi select şi bine iniţiat în publicistică.

Acolo unde nu se vor afla împrejurările şi mijloacele prielnice pentru viefuirea unei reviste: redactori, tipografie, mediu cultural, etc. —nici să nu se cuteze a se înfiinţa o revistă. Sunt bani cheltuiţi de geaba.

Propunem în modul cel mai dezinteresat, colegial, studierea acestei chestiuni, tuturor Asociaţiilor judeţene din cuprinsul Basarabiei. Se impune o revizuire, având la bază considerente de înaltă valoare.

Suntem siguri că Asociaţiile vor ajunge la concluzia că unele reviste vor trebui suprimate, iar altele încurajate, reorganizate. Vom avea, astfel, în provincia noastră una sau două reviste, demne, bine informate, judicios alcătuite, toate Asociaţiile judeţene convenind a-şi abona (obligator) membrii, pentru a se putea furniza fondurile de subzistenţă necesare.

De asemeni, să se înființeze redacții locale județene, care să colecteze materialul redacțional din cuprinsul unui județ, și să-l înainteze la sediul revistei.

Elementele versate în ale scrisului să fie spicuite de pretutindeni, și încurajate.

Propunerea noastră e un strigăt de alarmă. Nu credem că va răsuna în pustiu. D. D. V. Țoni, harnicul la tot ce este bun și frumos președinte al Asociației Generale și Subsecretar de Stat al M. E. N., își va dovedi și cu acest prilej calitățile d-sale de conducător al celui mai delicat așczământ cetățenesc, și de coleg.

Ion Bădărău

Vagabondaj didactic

Fără continuitate și perseverență nu poate fi scontat nici un progres pe terenul părăginit al școalei. E lucru de bob numărat. Desele schimbări, atât în ce privește legiuirile, cât și în ce privește însuși nervul instituției de educație: învățătorul, sunt atâtea serioase piedici puse în calea atâtor generoși și de bună credință legiuitori didactici. Nestabilitatea hărțuiește, sureste superficialitatea. Momentul dictând, se ivesc la mijloc interesele cu toată gama lor de suficiențe și mărginiri. Lipsa unui postament solid care să fie menit a lega învățătorul de sat, de mediul ce și l-a ales pentru a munci acolo, pentru a-l ridica la un stadiu întrezărit, sub formă ideală, desorientează apostolii satelor, le destramă până argintie țesută romantic în nopți de veghe. Vorbesc de învățătorii în a căror viață se strărvede idealul pentru care își legitimează existența. Vorbesc de mucenicii ridicării maselor.

Negreșit, pentru a activa rodnic în ceea ce se numește *culturalizarea maselor*, învățătorului i se cere înjghebarea unui plan de lucru adecvat regiunii, i se cere de asemeni, adaptarea școalei la viața reală. Problema localismului educativ presupune coborîrea vieții în școală, cercetarea și înglobarea ei în monografii științifice și cu luare aminte alcătuite.

Studierea folklorului local, aflarea posibilităților de regenerare a unei comunități sociale,—iată alte titluri de preocupare, toate acestea îl vor mâna pe învățător la întocmirea unei *enciclopedii sufletești* a colțului de țară unde va lucra.

D. prof. Simion Mehedinți, vorbind la cursurile dela Brașov din 1930, a accentuat că învățătorul nu poate fi decât regional, că alți slujbași ai Statului pot fi mai mult sau mai puțin mobili,—un învățător însă, *un învățător vagabond e un lucru de neînchipuit.*

Cum rămâne atunci cu mișcarea în învățământ: transferări și detașări? Da, să se facă; dar să se dea prioritate capacității culturale a învățătorilor, pregătirii lor în această ramură. Nu vechimea să precumpănească, ci înaltul interes cultural. *Necesitățile culturale să aibă dreptul a-și cere învățătorul care le trebue.* Numai în felul acesta orașele vor număra elemente de elită dăscălească, elemente necesare coordonării măsurilor de imediată trebuință pe ogorul culturii.

Orașele vor deveni focare în care se va plămădi crezul trudit al învățătorimii și al legiuitorilor: ridicarea poporului pe treapta indicată de istorie.

Dar problema comportă trecerea ei în fapt, imediat, fără șovăire, decât o lungă și sterilă desbatere.

* * *

„Codru-i frate cu românul". *Dar câți mai gândeau până deunăz la acest adânc adevăr!? Câți dintre fiii Țării nu întinseseră mâna lor ingăduitoare, exploatatorilor forestieri?*

Glas de durere răsună 'n codrul răvășit de vlagă. Amărăciune și revoltă stăpânită împânzesc satele cutropite de puhoaie și nevoi. Dar securea lo-

veşte crud în arborele lăsat fără apărare şi pieziş în economia ţării. Pecinginea se 'ntinde. Clima se schimbă. Ploile ne ocolesc bucatele pipernicite. Vitele se 'ntorc supte din islazurile arse de soare. Feţe arse scrutează zările trudindu-şi ochii în căutarea norului ce-şi va scutura răcoarea, sănătatea, belşugul. Procesiuni de gloate credincioase cu preoţi în odăjdii şi sfinte icoane, ridică rugi pe locuri stropite cu sudoarea muncii.

Dar „ploaia la vreme" nu mai vine. Boala începută acum o sută de ani progresează. Pericolul creşte. Legea din 1843 în Moldova şi cea din 1847 în Muntenia, precum şi codurile silvice din 1891 şi 1910, cu adăugirile ulterioare, priveau societăţile anonime de de exploatare, cooperativele, etc. Ele au rămas inaplicabile micilor pădurici ţărăneşti, care au căzut pradă capitalurilor locale. Ba şi livezile au fost desorganizate, tăindu-se pomii firavi, bolnavi, care n'au mai fost înlocuiţi.

Şi răul s'ar fi intins mereu, căci din 37—38% păduri am rămas în primii ani după războiu cu 25%, ca astăzi s'ovem doar 18% din suprafaţa totală a Ţării, cu peste 900 cooperative forestiere.

Serbarea sădirii pomilor, care va deveni curând tradiţie, isvorâtă din înţeleaptă prevedere şi instinct de conservare naţională, a pus capăt dezastrului. Plantarea arborilor poate fi socotită pentru şcoală problemă de educaţie cetăţenească. E necesar să stimulăm şi desvoltăm — prin exemplul dat — dragostea de natură. Prin multiplele mijloace de care dispunem, să infiltrăm în sufletul celor mici ca şi celor mari, cultul arborilor, *simbolul vieţii, vigoarei şi al rodului.*

E o poruncă ce ni se impune nouă întâi.

Sădiţi un pom! In fiecare an câte unul. Legaţi-vă de viaţa lui, viaţa şi amintirile unui an. Luaţi-l mărturie a unei munci desinteresate, a unui dor de mai bine. Sădiţi odată cu el zid de granit în jurul arborilor noştri. Suflet românesc, care să ne ocrotească dania bogată a cerului. Să ocrotească rodul ostenelii bătrâneşti şi istoria ce şi-a găsit sălaş în codrii noştri.

Sărutând hlamida verde a primăverii, hotărîre să aducem pentru împodobirea planurilor noastre în fiecare an cu câte un pom.

C. V. R.

Recenzii

Apostol D. Culea — *Şcoala unitară a satului*, Bucureşti, Tiparul Oltenia, 1938, 384 pagini (preţul 80 lei).

Cunoaştem întreaga strădanie a d-lui Ap. D. Culea, care încă din anii dinaintea războiului, prin coloanele revistei „Vremea nouă", desbătea probleme de învăţământ şi educaţie populară, ce-s de actualitate în timpurile de faţă, iar dela războiu încoace aceleaşi probleme sunt centrul de ocupaţie al activităţii sale. In calităţile oficiale pe care le-a avut şi le are, a luptat şi luptă pentru o şcoală cât mai potrivită satului.

Contingentele de ţărani şi ţărance trecute prin toată această gamă de şcoli şi cursuri, dau satului spirit de solidaritate şi de muncă evoluată, trezesc iniţiative, dor de întrecere şi deschid o cale nouă generaţiilor viitoare. Asociaţi conducătorii spirituali ai satelor, în jurul organizaţiei culturale pentru colectivitatea sătească (căminul cultural), sporesc acţiunea culturală în sat.

L-am văzut în atâtea ocazii pe d. Ap. D. Culea pregătind elemente care să conducă mişcarea de ridicare culturală şi economică a satelor noastre. Amintim: cursurile de îndrumări bibliotecare. Cursurile pentru pregătirea învăţătorilor din satele de pe marginea

apelor, care predau la cursul complementar. Cursurile de conducători de cămine culturale și școli țărănești, etc. In prezent dirigueşte spiritualiceşte școala țărănească dela Poiana Câmpina, a cărei funcționare și ale cărei rezultate sunt peste așteptările organizatorului. In calitatea oficială pe care o are la Fundația Culturală Regală „Principele Carol", conduce căminele culturale și școlile țărănești, organizate de ea.

Lucrarea d-sale „*Școala unitară a satului*" îmbrățișează toate problemele privitoare la promovarea culturii tineretului și a populației adulte dela sate, care, trecută prin cursul complementar se desvoltă în atmosfera școlii țărănești. Domnul Ap. D. Culea realizează această lucrare, având și concursul câtorva prieteni ai ideii.

Școala unitară a satului cuprinde următoarele capitole desvoltate:

1. *Cultura satului cu posibilități de promovare prin școala unitară a satului.*

In cadrul acestui capitol, în vol. I au apărut: O anchetă privitoare la clasele primare superioare, cursul complementar și școlile cu țăranii și țărancele, la care și-au dat răspunsul d-nii: D. Gusti, C. Rădulescu-Motru, V. Ghidionescu, I. Gabrea, I. Popescu-Teișeanu și Emil Palade. Apoi: școlile superioare țărănești; școlile de „Olteni", școlile și organizațiile culturale din Topoloveni; școala superioară sătească creiază o știință nouă a satului și a gospodăriei; pentru educația satului economic; educație populară și învățământ popular, reînoirea culturii satului prin școli țărănești.

Tot în cadrul acestui capitol, vol. II, va cuprinde: Ideologia programatică a claselor superioare primare, a claselor complementare, a cursurilor cu țăranii și țărancele, a școlilor superioare țărănești; Contribuția școalei unitare pentru formarea omului din regiunea munților, a dealurilor, din regiunea câmpiei și a apelor; Șezătoarea, precursoarea cursurilor complementare și a școlilor țărănești; Cursurile pentru neștiutorii de carte; Preocupări românești pentru școlile țărănești.

2. *Organizarea tehnică-materială a cursurilor complementare și a școlilor țărănești,* cuprinde: Cooperația și școlile țărănești; ajutorarea prin credit a elevilor școlilor țărănești; congresele școlilor țărănești și discuții asupra acestor școli și cursuri în diverse congrese culturale.

3. Metode de lucru în clasele complementare. Cursurile cu țăranii și țărancele în școlile superioare țărănești.

Acest capitol cuprinde: școala prin echipe de lucru aolicate la sate; Un program minimal pentru cursurile țărănești cu bărbații și femeile; Pedagogia de lucru în educația economică a țăranilor.

4. *Corpul didactic pentru cursurile complementare și școlile țărănești, pregătirea conducătorilor.*

5. *Muzeul școlilor țărănești* cuprinde: secția zootehnică a muzeului satului; secția geologică a muzeului și monografia geologică a satului; secția forestieră a muzeului sătesc

6. *Bibliotecile cursului complementar și a școlilor țărănești* cuprind dări de seamă asupra cărților ce înfățișează realizări în domeniul acestor cursuri.

7. *Programe.* In acest capitol sunt înfățișate cunoștințele teoretice și aplicațiunile practice care interesează cursurile complementare și școlile țărănești. Spicuim: Socotitul și măsurătorile la țărani, Probleme geologice, care interesează satul; Contabilitatea agricolă și ținerea socotelilor; Educatia sanitară a satului; Fundamentele unei culturi muzicale la sate, etc.

8. *Cursuri complementare, cursuri cu țărani și țarance, școli superioare țărănești în alte țări.* In acest capitol sunt înfățișate realizările în acest domeniu, din: Danemarca, Norvegia și Polonia.

Vol. II va cuprinde realizările din: Suedia, Germania, Austria, Elveția, Statele-Unite, Anglia, Cehoslovacia, Rusia, etc.

9. *Rezultatele.* Un capitol extrem de bogat în fapte înplinite la cursurile (școlile) cu țăranii și țărancele și la școlile superioare țărănești, răspândite pe tot cuprinsul țării.

Școala unitară a statului, pentru toți cei ce sufletește sunt alături de mișcarea pentru ridicarea satelor, cum și pentru toți neobositii ce luptă în aceastădirecție, este un strălucit îndrumător, ieșit dintr'o experiență a anilor și o muncă verifi ată pe teren.

Tuturor le-o recomandăm cu deosebită căldură.

Nicolae Câmpeanu

— — —

Al. Mironescu — Spiritul ştiinţific *Bucureşti, Editura „Casei Şcoalelor".*

Incontestabil, filosofia şi ştiinţa sunt două discipline perfect distincte atât ca metodă de sondare a adevărului, cât şi ca mijloace şi instrumente de lucru. Cu toate că distincte, domeniile lor se întretaie într'un cadru bazat pe speculaţie, epistemologie.

„Nu ştiu — mărturiseşte d. Al. Mironescu — *dacă ştiinţa pozitivă ar fi fost cu putinţă fără speculaţia filosofică.* Metafizica a alimentat necontenit cu probleme spiritul omenesc, a formulat soluţiuni trecătoare şi, mai ales, a ridicat îndrăzneţe semne de întrebare, desfundând drumurile gândirii".

Cu alte cuvinte, la început a fost filosofia, cugetarea — şi numai după aceea ştiinţa, observaţia, experimentul. Filosofia este o infinită adâncire a spiritului, o necontenită alungire în taina enigmelor cultivate de geniul omenesc. Câte probleme puse de un Socrat, Platon, nu formează şi astăzi piatra de încercare a ştiinţei!

Ei bine, dacă fundamentarea filosofiei este un fapt de strictă necesitate, inversul problemei, rătăcirea datelor ştiinţifice pe câmpul filosofiei este o condiţie de viaţă pentru filosofie, întrucât progresul ei nu se va înregistra decât numai culegând formulele simple care zăvoresc adevărul, ale ştiinţei, şi aplicându-le apoi în noui îmbinări pentru noui ascensiuni pe culmile azurate ale gândului.

„Spiritul nostru, astăzi, îşi poate îngădui să descifreze complexul în simplu şi să rostească o lege când i se oferă un singur exemplu". Iată progresul raţiunii, a raţiunii cu rădăcinile înfipte puternic în subsolul ştiinţei.

Iată cum, în acest mod, *„gândirea ştiinţifică devine pe planul metafizic, inductivă".* Interdependenţa aceasta dintre filosofie şi ştiinţă a existat totdeauna, şi va exista. N'au existat însă destui oameni de ştiinţă care s'o recunoască, n'au existat destui filosofi care să dea şi câte o raită prin ogorul ştiinţei.

D. Al. Mironescu se pare că posedă cu prisosinţă şi viziunea de ansamblu a filosofului şi articularea analitică a specialistului. De cele mai multe ori omul de ştiinţă se izolează, laş, în cercul îngust al specialităţii sale, fiind cu desăvârşire strein la orice vânt venit de pe crestele meditaţiei. Aceasta e calea care duce grabnic spre închistare, spre obscurantism. Măruntele date şi formule ştiinţifice au nevoe de un principiu unificator, de o grindă de rezistenţă, care să le dea certificat de valabilitate.

Ne-o declară însuşi autorul: „Cercetătorul care se apleacă asupra fenomenelor trebue să treacă dincolo de aspectul lor formal şi *să descifreze într'o ordine mai înaltă semnificaţia problemelor".*

Volumul „Spiritul ştiinţific" e alcătuit din o serie de articole publicate, rând pe rând, în „Revista Fundaţiilor Regale". Ii lipseşte un fir diriguitor, suntem siliţi a afirma la prima lectură. Ceea ce relevăm cu fiecare pagină este o largă înţelegere a problemelor ştiinţifice şi filosofice, tratate într'un stil sobru, de un filosof şi un om de ştiinţă.

B. Ion

———

Cu privire la: Traduceri şi traducători, I, II, de Barbu Lăzăreanu, preţul 32 lei.

Harnicul şoarec dela Academia Română continuă seria tipăriturilor sale „Cu privire la..." Rând pe rând, am avut bucuria să citim pagini inedite despre Eminescu, B. P. Hasdeu, Creangă, V. Alexandri, Gh. Coşbuc, Epigramă şi epigramişti, Folklor, Umor, Gramatică şi vocabular, Teatru, I. L. Caragiale, şi, acum, Traduceri şi traducători. Ceea ce caracterizează scrisul d-lui B. Lăzăreanu, este umbra de umor fin ce-o strecoară printre rânduri, ţinuta de ales intelectual hărăzit cu prisosinţă pentru răsfirarea problemelor amintite. Broşurile proaspăt apărute se ocupă de Shakespeare şi tălmăcitorii lui în româneşte. Iată un caz hazliu despre felul cum se traducea la noi: Toma Al. Bagdat, traducând din Othello, pune pe Iago să-i ţipe lui Brabantio: „In acest moment, chiar acuma, un negru vultur se hrăneşte cu tânăra şi alba porumbiţă". P. P. Carp, a cărui traducere e plină de frumuseţi, adesea antologice, redă acelaşi text astfel: „Acum, tocmai acum, în adevăr acum, mărleşte un bătrân şi negricios berbec pe alba ta oiţă"... Şi unde T. Al. Bagdat traduce: „In ceasul acesta, chiar în care-ţi vorbesc, în braţele unuia într'ale altuia, fiica Domniei tale şi Maurul nu fac decât unul", P. P. Carp spune: „Fiica d-tale şi Maurul sunt în momentul acesta ocupaţi a înfăţişa animalul cu două spate"... Asta se cheamă traducere.

Restul broşurilor e închinat problemei traducerilor din Goethe, din literatura chineză, Lenau, Horaţiu, Grazia Deledda, Safocle, Régnier, Klingsor, Mickiewicz, Leconte de Lisle, etc. Vom reaminti cetitorilor noştri că, pentru pregătirea la examene, înaintări, ş. a. m. d., caietele d-lui B. Lăzăreanu sunt tovarăşi nepreţuiţi.

De aceea le recomandăm cu toată dragostea lucrărilor bune.

Ionică Ochişor

Varia

„La ce serveşte psihologia?" Acesta este titlul conferinţei rostită de d. prof. C. Rădulescu-Motru la Universitatea Radio, în ziua de 12 Martie a. c., din care socotim necesar să înfăţişăm spicuirile şi observaţiile ce urmează.

Psihologia ca ştiinţă, cu material şi limite proprii în cadrul cărora se desvoltă, precum şi ca forţă de realizări practice, este o cucerire a secolului nostru.

In veacul trecut ştiinţa sufletului plutea încă în norii metafizici. Era o psihologie fixată de asupra timpului şi spaţiului, de asupra cognoscibilului şi în transcendent. Ea postula mai mult asupra vieţii pătrunsă în eternitatea absolută a lumii de dincolo decât asupra realităţii care ne înconjoară şi ne determină de cele mai multe ori toate mişcările noastre pe scena relativismului pământesc.

Gânditorii aplecaţi spre speculareа sufletului conceput sub semnul unor coordonate ce depăşesc perspectiva orizontului din jurul nostru, au neglijat ceea ce era esenţial de cunoscut: *Sufletul omului ca valoare dominantă şi determinantă în raporturile cu noi în-*

sine şi cu mediul înconjurător, (mai ales cel social)

Nevoia însă, care este unul din puţinele leacuri hotăritoare în multe din împrejurările vieţii, a provocat şi aici necesarul curent de îndreptare.

Sub îndemnul nevoii, Americanii au creiat şi folosit în 1914-18 testele pentru a-şi improviza o armată bogată pe aptitudinile specifice fiecărui soldat. Din acelaşi îndemn a intervenit în activitatea socială, raţionalizarea muncii, care nu este altceva decât aplicarea psihologiei la industrie şi comerţ, la muncă în general. Şi tot dintr'o adâncă necesitate se fac experienţe pentru explorarea sufletului omului care va trebui condus apoi, pe baza datelor furnizate de psihologia lui, spre caracter şi personalitate creatoare.

Pretutindeni deci, nevoia de a cunoaşte complexul spiritului uman şi nevoia de a-l folosi în locul şi raporturile ce-i pot da posibilitatea deplinei desvoltări, încoronată şi ea în ordine productivă, de cel mai mare randament. De aici nevoia şi justificarea *coborîrii psihologiei din constelaţia metafizicului nebulos, în câmpul practicului definit,* ce pare a caracteriza în cel mai înalt grad veacul contimporan.

De aici şi necesitatea unei mai largi predări a psihologiei în şcoală. Pe acest plan, este notoriu şi oarecum patologic faptul că în şcoalele noastre de toate gradele ştiinţa cea mai ocolită este tocmai ştiinţa sufletului, acea care este mai strâns legată de noi, care ne defineşte şi ne însoţeşte la fiecare pas

I se dau elevului cunoştinţe despre lup, vulpe, urs, etc. despre fenomenele fizice şi biologice, despre o mulţime de lucruri din afara lui, numai cunoştinţele ce se raportă la *eul,* la ţesătura lui spirituală sunt ţinute şi trecute sub tăcere, până prin cursul superior de liceu. (La cei care au putinţă să depăşească învăţământul primar. Dar ceilalţi?...).

Faptul se explică:

a) Cunoştinţele despre suflet şi viaţa sufletească se elaborează şi se expun cu mai multă greutate decât cele care privesc fenomenele fizice;

b) Sufletul depăşeşte în complexitate cadrul fenomenelor din lumea casnică, iar datele despre el sunt primite într'o coloratură profund subiectivă;

c) Tradiţia care a obişnuit pe unii educatori să considere psihologia drept o chestiune prea înaltă pentru mintea unui copil sau tânăr; concepţia unor educatori că religia şi literatura stau pe acelaşi plan, (de unde concluzia că psihologia se poate da elevilor în orele de religie şi literatură), şi în sfârşit, dogmatismul şi biurocratismul excesiv al celor care socot că nu se poate învăţa psihologia decât după ce mai întâi ţi-ai însuşit metodica ei.

Pentru aceştia subliniem (subscriind la cele spuse de d. C. Rădulescu-Motru), că religia şi literatura stau fiecare pe câte un plan, iar psihologia singură pe alt plan; preceptele morale şi frigurile poetice pot îmbăta pe copil, dar în niciun caz nu-l pot iniţia în temeiurile vieţii sufleteşti; psihologia animalelor atât de simplă şi o mulţime din aspectele vieţii spirituale omeneşti se pot preda cu real succes şi fără metode, chiar copiilor de şcoale primare lată, de exemplu, „Fişele individuale". Acestea se complectează în funcţie de copil, dar fără să ştie şi el despre ce este vorba. I se ascund lucruri ce-l privesc direct dintr'o raţiune căreia nu-i putem găsi cuvenita şi sănătoasa motivare. Socotim în această ordine de idei, că nu este o crimă, ci o datorie să spunem copilului rostul lor, siguri fiind că nu vom deplasa cu nimic rezultatele vizate.

Şi atunci ne apare legitimă concluzia d-lui C. Rădulescu-Motru că *secolul nostru cere ca oamenii să se cunoască mai bine,* la aceasta servind tocmai psihologia.

Eugen Credinţă

Centenarul „Gazetei Transilvaniei"

„Gazeta Transilvaniei", decana presei transcarpatine, îşi prăznuieşte o sută de ani de existenţă. Se cuvine un pios popas de dreaptă cântărire şi cinstire.

In prima jumătate a veacului XIX

să îngână zorii unei redeșteptări la o nouă viață a spiritualității și conștiinței românești, în toate provinciile, subjugate sau înăbușite. Presa, arma cea mai teribilă care poate ridica în triumf dar și prăbuși în ireparabil, presa a început să apară, timid la început, dârz apoi, ca o consecință directă a prefacerilor istorice care mocneau în toate ținuturile locuite de Români. În 1892 I. Heliade-Rădulescu scoate la București „Curierul Românesc". La Iași G. Asachi, „Albina Românească". Se cuvenea ca și Ardealul subjugat să-și aibă tribuna sa de apărare a drepturilor istorice și de revendicare națională. Epoca își cerea organul ei de oglindire spirituală. *Necesitas suprema lex.*

La 12 | 25 Martie 1838, Gheorghe Barit, ajutat material de negustorul brașovean Radu Orghidan și tehnic de tipograful neamț Johan Gött, face să apară în cetatea Brașovului „cu prea 'naltă voe" „Gazeta de Transilvania" (numită astfel până la 1850). Duhul diriguitor al „Gazetei" este *naționalismul.* Se aștepta plămădirea unor noui destine. Care va fi rolul cuvântului tipărit? Ne-o afirmă Gh. Barit: *„Să facem tot ce ne stă în putință ca ziua cercării să nu-i afle pe Români fără uleiu în lampă, rătăcind pe câmpuri".* Iar eroul cu glas de metal, Simion Bărnuțiu, în discursul ținut la 2 Mai 1848 la Blaj, toarnă în bronzul veșniciei crezul dur al luptătorilor români de pretutindeni: „Ce este lumina pentru vedere, soarele pentru creșterea plantelor, vorba pentru cugetare; *aceea e naționalitatea pentru popor.. Naționalitatea e libertatea noastră cea din urmă și limanul mântuirii noastre".*

Călăuziți de această minunată faclă, Transilvănenii și au menținut integră ființa lor etnică, chiar când oprimarea era lespede de mormânt. „Gazeta Transilvaniei", condusă rând pe rând de Gh. Barit, Andrei, Iacob și Aurel Mureșanu, d. Voicu Nițescu, V. Branisce, a fost preludiul marilor reforme și svârcoliri de afirmare națională.

În paginile ei își dădeau mâna condeiele cele mai zdravene din toate ținuturile locuite de Români. „Gazeta Transilvaniei" a creat un luminat ținut de noblețe sufletească, de înaltă convingere românească.

A apărut, de sigur, cu mari sacrificii. A avut de luptat, din cauza sinceritătii credințelor exprimate, cu cenzura (ah, cenzura!), cu autodafeurile, și deportarea. În perioada critică a neamului, 1917—18, „Gazeta" a apărut în Siberia, patria tuturor mucenicilor pentru ideie, în mijlocul voluntarilor transilvăneni, acolo unde se simțea mai multă forță și bărbăție, la Ecaterinburg și Irkutsk.

Astăzi „Gazeta Transilvaniei", bătrână, își numără victoriile și sângerările. Jubileul ei este o sfântă împărtășanie. Se cade să ne apropiem cu teamă și, împărtășindu-ne, să fim mai noi, mai tari, mai neînfricați.

* * *

O mulțumire

Colegul Mih. Curicheru, autorul romanului „În Deal la Cruce", mulțumește tuturor care au înțeles că înainte de a-și satisface o curiozitate, să contribue la sacrificiile materiale suferite de d-sa, cumpărând volumul apărut.

Totodată, înștiințăm că ediția sa e pe sfârșite; succesul acesta răsfrângându-se și asupra colegilor.

Revista Revistelor

Revista de pedagogie, Anul VII', Caietul I, Ianuarie—Martie 1938; Cernăuți, str. Spiru Haret, 2.

D. prof. C. Narly, directorul Institutului și Seminarului Pedagogic Universitar Cernăuți, depune o pilduitoare

muncă pentru a ne înfățișa în pagini de autentică știință rodul străduințelor instituției al cărei conducător este. În primul caiet al „Revistei de pedagogie" din anul acesta și-au dat mâna toți cercetătorii științei copilului, din metropola bucovineană.

D. *Ar. Dragomir* deschide caietul cu studiul asupra „Educației religioase în școala primară". După ce arată rolul educației religioase în formarea personalității, autorul recunoaște puțina importanță ce i se dă astăzi, atât din partea familiei neorganizate, școalei, cât și din partea bisericii chiar, din pricina „acelora dintre preoți, din păcate prea numeroși, cari se consideră simpli funcționari ai statului și-și mărginesc activitatea la oficierea serviciului divin din locașul bisericii și la asistența dată creștinilor—în mod mai mult sau mai puțin desinteresat—la botezuri, nunți și înmormântări". Propune ca învățământul religios să cuprindă: a) *învățare de cunoștințe elementare dar precise asupra lui Dumnezeu și a religiei în genere*; b) *trăirea internă religioasă și aplicarea morale creștine în toate împrejurările vieții.*

„Ceea ce dă consistență credinței în Dumnezeu și întreține convingerea în existența obiectivă a divinului este participarea efectivă a factorului intelectual", spune d. Ion Petrovici. Deci, raționalizarea religiei. În al doilea rând, autorul prescrie *înălțarea sufletească* prin contemplație, artă și tot ceea ce este înalt și pur. În sfârșit, practicele religioase — simple, cât se poate de simple.

Problema desbătută de d. Ar. Dragomir a fost studiată experimental de d. Lucian Bologa în volumul „Psihologia vieții religioase". D-sa a ajuns la concluzia că învățământul religios slăbește religiozitatea copiilor cu 50% și că numai sentimentul și atmosfera creată de practicele religioase influențează cu 98,41%.

Problema, cum se vede, nu și-a închis parantezele.

D. *D. Petroff*, Sofia, publică succintul studiu despre „Pedagogia bulgară contemporană". Iată cum e organizat învățământul primar în Bulgaria. Școala fundamentală, obligatorie pentru toți copiii țării, cuprinde: *grădina de copii, școala primară și progimnaziul.* „Grădina de copii este obligatorie pentru fiecare comună care are un număr de locuitori mai mare de 20.000". Se primesc copii în vârstă de 5—7 ani. Școala primară durează patru ani. „Copiii săraci primesc toate cărțile și recizitele necesare, gratuit". Interesant este „progimnaziul", corespunzător cursuri or noastre complementare. Durează trei ani. „Învățământul este obligator, gratuit și mixt până la 14 ani".

Se învață pe lângă materiile curente, și o limbă străină: franceză, germană; de asemeni îndeletnicirile și practicile potrivite regiunii. Dacă la școala primară predau învățătorii cu gimnaziul pedagogic, la progimnaziu predau învățătorii cari au la bază *institutul pedagogic superior.* Din progimnaziu elevii pot urma, benevol, învățământul secundar care durează numai 5 ani, întrucât trei contează la progimnaziu. Iată cum fecioriî țăranilor economisesc timp de trei ani taxele și întreținerea la oraș. Ce să mai vorbim, ne-au luat-o Bulgarii înainte...

D. *Sebastian Popovici*, în studiul, inteligent alcătuit, „Timiditatea și educația socială", se ocupă de timiditate în general, dându-ne o încercare reușită de analiză psihologică. „Timidul este un sensitiv și timiditatea sa nu este decât una din formele excesivei sale sensibilități". Simptomele timidității sunt: *fiziologice* (simptome senstive, motorii, vasculare și secretorii) *psihologice* (diminuarea memoriei, atenției, perspicacității vizuale, auditive, etc.).

Ocupându-se de mijloacele utilizate pentru educația timiditor, autorul pune lung asupra sistemelor sociale de creștere a copiilor în Italia, Germania și în țara noastră. Conchide la *introducerea vieții sociale în școală.*

D. *G. Zapan*, într'un vast studiu, tratează problema „Diagnosticării aptitudinilor", prin valorificarea intuitivă — procedeu rapid, quasi-just—și pe baza testelor științifice. Autorul ne e cunoscut prin „foaia de observație vocațională" întocmită în colaborare cu d. C. Narly.

O documentată cronică, din varii domenii, încheie cele 110 pagini de mică enciclopedie pedagogică: „Revista de pedagogie".

Ramuri, an. 30, No. 2—3, Craiova. Printre atâtea colaborări frumoase, ne oprim asupra d-lui T. Păunescu-Ulmeni, care semnează un fragment din studiul „Problema Eminescu", şi anume „Eminescu şi poezia pură". Autorul spune că lumea scrisului eminescian oferă un câmp larg de aleasă satisfacţie estetică. Poezia lui Eminescu e „claritate împecabilă şi filtrată până la translucid; absenţă totală de anecdotic, aventură sau motiv didactic şi logic precizat; joc gratuit şi inefabil de mister sufletesc surprins şi îngheţat în formele epurate ale unei expresii care poartă totuşi semnul unei arderi la alb, de supremă şi lucidă inteligenţă; încantaţie a ideei în sine, a esenţelor prime". Studiul se sprijină pe următoarele fraze: Luceafărul, Peste vârfuri, Dintre sute de catarge, Rugăciune, Stelele'n cer.

Comentariile şi însemnările critice sunt prea actuale. Cele de pe urmă noutăţi din domeniul literaturii, filosofiei şi ştiinţei, sunt recenzate judicios.

Iată ce ne îndeamnă să spunem că „Ramuri" e o revistă preţioasă.

* * *

Pagini literare, an. V, Nr. 3 Turda. D. Horia Teculescu semnează un studiu despre „Poezia lui Lucian Blaga". Ar trebui citate în întregime paginile închinate filosofului şi poetului Blaga. Reiese din lectura aceasta că Lucian Blaga e la cumpăna apelor. Ademenit de poezia înălţimilor, poetul intonează cântecul veşniciei. Vreţi să cunoaşteţi operele la care lucrează Blaga? Iată-le: *Trilogia valorilor*: Artă şi Valoare, Echivalentele Adevărului, Un volum asupra eticei.

Trilogia creaţiunii: (va cuprinde probleme de filosofie biologică, raportul între corp şi suflet).

Trilogia pragmatică (Probleme de filosofie religioasă).

„Paginile literare" se mândresc de colaborarea romancierului I. Agârbiceanu. Mai colaborează: R. Demetrescu, Teodor Murăşanu, Paul Constant, etc.

* * *

Şcoala Vremii, revistă pedagogică-culturală a Asociaţiei învăţătorilor din jud. Arad, Nr. 3, Martie 1938, se prezintă cu un material variat şi bine informat. Semnalăm articolul „Cooperaţia şi pedagogia" al d-lui Ion Blăgăilă. Cronica slabă. Bine şi substanţială recenzia d-lui V. Lădaru asupra romanului „Tigrii" de Dragoş Protopopescu.

* * *

Învăţătorul Bănăţean, an. II, Nr. 3, 1938. Semnează d. P. Jumanca articolul „Monopolul cărţilor de şcoală", aducând câteva sugestii asupra alegerii celui mai bun abecedar. Remarcăm articolul d-lui Romul Bitoianu „Calităţile unui bun învăţător". La cronică semnează Ionel Munteanu şi Florian Stănică.

* * *

Voinţa Şcoalei, foaia învăţătorilor din Bucovina, Nr. 9, Martie. Interesant articolul „Internaţionalizarea sistemelor de educaţie" de d. prof. N. C. Enescu, unde se arată sforţările uriaşe ce se depun prin diferite birouri internaţionale de educaţie din centrele uropene pentru universalizarea unui anumit sistem de educaţie. D. N. C. Enescu ne făgăduieşte în continuare a lămuri care este starea de spirit ce înlesneşte acest proces şi temeiurile pe care se sprijină.

* * *

Alianţa Economică, an. II, Nr. 2—3, Februarie-Martie 1938. Director: T. Rădulescu-Thanir. Revistă de îndrumare economică şi socială. Articolul de fond cu noi principii de organizarea asociaţiilor agricole îl semnează d. prof. G. Ionescu-Siseşti. Mai semnează d-nii prof. Paul Horia Luciu, T. Rădulescu-Thanir şi I. Tănăsciu.

* * *

Gândirea, an. XVII, Nr. 4. Tehnică ireproşabilă. Conţinut variat şi plin de nerv. Gândirea e cea mai elegantă şi mai bună revistă din ţară, unde scriu condeile cele mai alese din literatura românească. Sugestiv articolul d-lui Nichifor Crainic „Spiritul autohton". Versuri semnează d-nii P. Vizirescu, Vlaicu Bârna, George Dumitrescu, Vintilă Horia, Aurel Marin, Nicolae Jianu şi George Meniuc, colaboratorul nostru. Cronica literară de Ovidiu Papadima şi Nicolae Roşu.

Viaţa Basarabiei, anul VII, Nr. 3, Chişinău. Faţă de Nr. 1—2, constitue un progres. De bună seamă, când se amestecă mai multe babe...

Remarcăm în acest număr frumoasa traducere din greacă a d-lui Th. Simenschy (Toxaris) şi contribuţia istorică a d-lui Ion Pelivan. Literatura e reprezentată de d-nii: N. F. Costenco, Vladimir Cavarnali, George Meniuc şi M. Bârcă (proză).

Cronica e susţinută pe linia vremii de d-nii Petre Ştefănucă, Sergiu Matei Nica, Bogdan Istru, Augustin Z. Pop şi alţii.

Suntem convinşi că „Viaţa Basarabiei" e pe drumul cel bun.

* * *

Învăţătorimea Vasluiană, anul IV, Nr. 1. Colaborează: Gh. Vierescu, C. Taban, C. Pădure, N. Ciubotaru, etc. Paginile vieţii profesionale destul de interesante.

* * *

Scânteia, anul IX, Nr. 1—2; Revista literară şi ştiinţifică a liceului „Petru-Maior" din Gherla-Someş. Atragem atenţia asupra studiului „Copil înseamnă viitor" de Emil Precup, directorul revistei.

* * *

Ogorul şcolei, anul IV, Nr. 6. Revista Învăţătorilor din jud. Turda.

Semnează articole d-nii: G. Brumă. (O eră nouă), Florian Stănică (Minciuna la copil), A. Mureşanu (Individualizarea şi mobilierul), Al. Suciu (Cultul muncii). Paginile cărţilor şi revistelor scrise cu nerv şi pricepere.

* * *

Poetul, Nr. 3, Chişinău. Publicaţie izvorîtă dintr'o ambiţie şi credinţă ridicolă în tot ce e străin de talent.

D-l Iorgu Tudor, directorul revistei, s'a întrecut pe sine. Nu-l ştiam vrednic de glume în asemenea hal.

* * *

Sănătatea anul XXXVIII, Nr. 1, are următorul cuprins: Educaţia igienică a ineretului, Sifilisul producător de avorturi, Pulsul şi pulsaţiile, Trei contraotrăvuri, Durerea de şale, Alimentaţia bolnavilor de stomac, precum şi multe sfaturi. Revista aceasta nu trebue să lipsească din casa niciunui intelectual.

———

* * *

Şcoala Basarabeană în lumina presei

Revista noastră este cotată ca una dintre cele mai bune reviste profesionale din ţară. Presa serioasă nu contenește a se ocupa de problemele desbătute în paginile ei, aducând elogiile cuvenite colaboratorilor şi redactorilor.

Astfel, săptămânalul **„Adevărul literar şi artistic"**, în numărul de Crăciun, citează aproape în întregime articolul *„Mortalitatea infantilă în Basarabia"*, publicat de d. *Ion Bădărău* în numărul pe Noemvrie 1937 al „Şcoalei Basarabene".

* * *

„Insemnări ieşene", revista intelectualităţii moldoveneşti, din luna Ianuarie, se solidarizează cu problema ridicată de d. *Ion Bădărău* cu titlul *„Învăţător şi misiune"*, în numărul pe Decemvrie 1937 al revistei noastre.

* * *

„Straja Moldovei", — Bucureşti, anul I, Nr. 5; 15 — 28 Februarie 1938: „Şcoala Basarabeană" este *una dintre cele mai bune reviste nu numai din viaţa şcoalei, dar din intreg câmpul publicisticei româneşti*. Apare în distinse prezentări redacţionale. Secretul?"

* * *

„Porunca Vremii", 8 Aprilie 1938. „Şcoala Basarabeană" — revista corpului didactic primar din municipiul Chişinău şi judeţul Lăpuşna, este *una dintre cele mai bune reviste dăscăleşti din ţară*, şi în acelaşi timp *cea mai completă*. Preocupări dintre cele mai variate îi

completează numărul bogat: cultură generală, pedagogie teoretică și practică, probleme de educație și cultură regională fac din ea un factor viu în cultura basarabeană, care a început să-și ia un frumos avânt în ultima vreme.

Remarcăm articolul d-lui *Petre Stratan*, „Activitatea pedagogică a lui Ion Creangă" și studiul bine închegat al d-lui *N. Dragomir*, „Individualitate și personalitate", cu ale cărui concluzii nu suntem întru totul de acord, d-sa punând mare bază pe sursele unui perimat laicism pedagogic.

O cronică bogată, numeroase recenzii ale lucrărilor de specialitate și mai ales o largă prezentare a multor reviste pedagogice și literare, sunt lucruri pe care le observăm aici și care am dori să nu lipsească din nici una din revistele dăscălești.

„Școala Basarabeană" poate fi o pildă".

* * *

„Viața Basarabiei", decana revistelor culturale basarabene, în numărul 3 Martie 1938, notează următoarele:

„Școala Basarabeană". Anul VI, nr. 3, Martie 1938. Chișinău. 96 pag. 10 lei. „Alături de „Viața Basarabiei", ca o făclie veghetoare la căpătâiul culturii basarabene, stă trează, din ce în ce mai bună, publicația" Corpului Didactic Primar din Municipiul Chișinău și județul Lăpușna".

Numărul de față pentru publicistica periodică din Basarabia înseamnă o izbândă a spiritului creator local,—piatră scumpă în salba înfăptuirilor cărturărești.

Este semnificativ faptul că la această publicație colaborează un mănunchiu de pene istețe, mânuite de publiciști tineri, cu precădere.

Nu vom nega nici aportul „seniorilor", dar duhul, spiritualitatea și tendințele culturale sunt ale generației noui. Dacă nu vom întâlni exprimarea fățișă a celor trebuitoare, printre rânduri vom pipăi tot cântecul vieții noastre cotidiane, colorat exact așa cum îl cunoaștem.

„Școala Basarabeană" se deschide cu editorialul redacției, intitulat Unirea Basarabiei. Spre uimirea noastră, și bucurie totodată, constatăm că, în fine, după cinci ani de bâlbâială, la revista Școala Basarabeană s'a ajuns a se scrie editoriale bune. Înainte nu erau nici acceptabile. Probabil redactorii: Vl. Neaga și P. Crihan (vezi coperta), au ajuns cam târziu, la convingerea că și articolele inteligente pot avea întrebuințare. In orice caz, cinste lor! Redăm finalul:

„Au trecut douăzeci de ani dela Unire...

Vreme de aducere aminte, de contemplare a sbuciumărilor petrecute pe pământul Basarabiei. Ea astăzi este liberă. Avânt de muncă nouă se sloboade prin satele basarabene.

Cântecul limbii străbune n'a fost cândva mai dulce ca azi.

Școala revarsă în fiecare an convoaie de tineri luminați, mândri de puterea și pregătirea lor, încât ridicarea culturală a provinciei e aproape împlinită.

Vom birui întunerecul, se va răspândi lumina; vom afla pretutindeni dragoste frățească, în plămădirea armonică a vieții sociale.

Dar, mai presus de toate, cuvântul vremii pentru Basarabia nouă este acesta: să facem din muncă supremul ideal!"

Iată, într'adevăr, glasul unuia care reprezintă cu fală o generație: generația Basarabiei Noui!

D-l Gh. Rașcu semnează interesante „Insemnări" în legătură cu sărbătorirea Unirii Basarabiei la Iași.

Aplaudăm îndrăzneala d-lui Vasile I. Chicu de a fi sincer și a-și da seama de realități; mai ales a le spune. Articolul semnat de d-sa: „O problemă de actualitate pedagogică: „regionalismul educativ". va contribui, într'un viitor apropiat, la o reorganizare socială de mulți combătută astăzi.

Mai semnează: N. Olaru, Gr. Adam, Teodosia Vlas, P. Stratan, prof. N. Dragomir—un studiu sobru și documentat: Individualitate și personalitate—Fl. Stănică, G. Cuculescu, Nic. Țapu.

Este remarcabil curajul redacției de a nu publica poezii.

Cronica bogată, vie, inteligentă. Dacă sunt unele articolașe modeste, nu se vor întâlni grosolănii nici rea credință.

Solicitudine, dragoste chiar, pentru autori și cărți, totul într'o haină nepretențioasă, așa cum stă frumos trecutor eroi ai culturii naționale: învățătorii".

* * *

Notă. Dintr'un spirit de echitate profesională aducem la cunoștința cititorilor că revista „Școala Basarabeană", începând cu No. 1 din 1938, a fost redactată efectiv de d-nii: Ion Bădărău, învățător Drăsliceni, Vasile Luțcan, învățător Trușeni și C. V. Roșu, învățător Chișinău.

———————

BULETIN PROFESIONAL

Dreptatea noastră

Rânduri îndreptate către d. Ministru D. V. Ţoni

Dintr'un colţ tăcut depe întinsul şantier al muncii învăţătoreşti, vă trimitem, Domnule Ministru, un incomplet bilanţ, care—cel puţin—poate fi al oricărui judeţ. Vă scriem Domniei Voastre, pentru noi. Pentru a justifica — nouă înşine — înaltă încredere ce ne-a copleşit. *Pentru a ne păstra şi spori dreptul la muncă,* consfinţit prin roadele căpătate. Pentru a sublinia, nu un popas în activitatea noastră, ci o sporită încordare, în care să legăm de credinţa şi devotamentul nostru ştiut, munca şi sacrificiul nostru total.

Nu ne-am lăsat învinşi de vitregia timpului. Am pătruns adânc în cele mai umbrite sate de ţărani şi răzeşi moldoveni. Inarmaţi cu elanul, puterea de muncă şi cu răbdarea specifică nouă, am identificat — trăind — viaţa locală. Cu îndemnul de sus şi cu intuiţia proprie celor ce ne-am ridicat de prin sate, am luat piepţiş spre rezolvare problema satului — a Neamului — sub cele mai variate manifestări.

Pentru a stăpâni viaţa economică, am îmbrăţişat cu toată convingerea activitatea cooperatistă. Avem azi în judeţ 90 unităţi (bănci populare şi diferite cooperative săteşti) în care un număr de 63 învăţători se găsesc printre conducătorii efectivi. Dar lupta e grea, terenul era aproape pierdut. Am pornit paralel la formarea elementelor necesare dintre şcolari. Funcţionează 65 cooperative şcolare conduse de elevi sub supravegherea a 65 colegi, unde se face educaţia adecuată a atâtor serii de copii, alături cu întregul cortegiu de binefaceri.

Vin Căminele Culturale pentru înălţarea minţii, sufletului, sănătăţii săteanului şi îndrumarea muncii lui. In ele învăţătorul se găseşte în elementul său.

Căminele sunt organul prin care — până la înscăunarea definitivă a străjeriei — se rezolvă toate problemele organic legate de viaţa satului. Ele au pătruns în conştiinţa săteanului basarabean şi sunt busola tuturor domeniilor de viaţă. Judeţul ni-i presărat cu 86 cămine, având aprobarea legală, 13 în curs de studiu şi autorizare, precum şi o Casa Naţională, prima din Basarabia; 236 de învăţători au intrat în sfaturile acestor cămine, dintre care 62 au calitatea de preşedinte activ.

Mişcarea e viguroasă. De ea n'a rămas străin niciun învăţător. In cursul acestui an şcolar activitatea căminelor este impresionantă: serbări şi şezători, cursuri de adulţi, şcoli (cursuri) ţărăneşti, numeroase biblioteci, farmacii şcolare, pepiniere, etc. Acestea aducând un real aport indică drumul cel bun.

Paralel cu aceste organisme moralizatoare, îndrumătoare — formative — merge instituţia instructivă, de ordine şi disciplină, a Pregătirei Premilitare. Un număr de 79 colegi — ofiţeri sau grade inferioare — în rezervă, dintre care 13 comandanţi de centre, 54 comandanţi de subcentre şi 12 ajutori de comandanţi, depun cu dragoste şi dibăcie, priceperea şi munca lor pentru atingerea scopului iniţial propus de P. P.

Când viaţa nouă la care este chemat un Neam, ce se găseşte pe creastă de hotar, impune transformarea spiritului şi a întregii mentalităţi ce ne-a stăpânit după războiu, dascălii s'au aliniat fără rezervă, cutremuraţi de măreţia lozincei, „Credinţă şi muncă pentru Ţară şi Rege".

S'au împărtăşit din noul duh, la centrele de iniţiere, 93 de învăţători — Comandanţi. 37 Pavilioane flutură, înflorind văzduhul judeţului, iar până la 8 Iunie le vor mai ridica încă multe dintre cele 41 stoluri constituite.

Iată numai în aceste ramuri de activitate peste 500 de energii — oficial recunoscute — care trecând peste lipsuri şi nevoi, clevetiri şi ingratitudini, răspândesc mireasma unei

lumi mai bune, a unei lumi noui. *Ele chezăşuiesc dreptatea noastră prin însărcinările ce ni se dau.* Ne întăresc imaginea a ceea ce vom fi.

Suntem massa ordonată ce ne-aţi format, crâmpeiu de aspiraţii ale marelui ideal. Ne dăruim fără reticenţă energia sufletului nostru, aşa cum prea bine ştiţi, desinteresaţi. *Ne stăpâneşte doar mândria operelor ce făptuim,* pentru care nici o jertfă nu-i prea mare. *Suntem luptătorii practici, vizionari ai României Noi, în cadrul căreia stăpânind timpul şi dându-i măsura sufletului nostru întreg, vom creia epocă.*

Rămânem înfeudaţi unei porunci regale şi unei răsplătiri viitoare.

Vedem o Patrie, un Rege şi o Istorie ce nu ne va uita.

Const. V. Roşu

O propunere

In atenţia Inspectoratului Şcolar, şi Asociaţiei Învăţătorilor din România

Ştim cu toţii că şcoala noastră de toate gradele — mereu face sforţări prin înnoiri de cadre, schimbări de programe, pregătirea îndelungată a slujitorilor ei, să iasă din rutina, intelectualismul abstract şi verbalismul care-o înăbuşă, marasmul în care se sbate, dar e departe de realităţile sociale — etnice româneşti.

După războiu, — ca'n toate domeniile — fiind nevoie de cadre funcţionăreşti, am avut o aşa zisă inflaţie şcolară.

Până'n 1930 şooalele normale au fost fabrici de învăţători, în serii, pe acelaşi calapod, liceele fabrici de bacalaureaţi, universităţile fabrici de licenţiaţi.

Aceste şcoli, în majoritatea cazurilor, cu profesori şi localuri împrovizate în ultima oră, ne-au dat o pletoră de candidaţi la bugetul statului, şomerii intelectuali, desrădăcinaţi de brazda, ogorul, plaiul strămoşesc; iar cele profesionale, elemente nepregătite suficient pentru cariera pe care au îmbrăţişat-o.

S'au văzut bacalaureaţi care nu ştiu să scrie o cerere, ori învăţători care nu ştiu să împletească cu elevii o împletitură din paie în opt sau patru.

Tot acest asalt spre şcolile înnalte, teoretice, a fost datorit reformelor sociale — politice, care au urmat ca o descătuşare, — imperativ categoric după răsboiu.

Dar, acest învăţământ s'a făcut fără niciun discernământ, selecţie, cunoaştere a individualităţii, potenţialului sufletesc al copilului, mulţi au căpătat diploma târîndu-se din clasă'n clasă, datorită nepotismului, favoritismului politic.

Şi aşa ne-am trezit azi, după douăzeci de ani, cu o şcoală străină de viaţa socială-economică, de spiritul românesc.

Ţarinele noastre au rămas a fi cultivate tot cu aceeaşi rutină a ţăranului cu secole'n urmă, negoţul, industria, meşteşugurile, pe mâinele străinilor; iar feciorul ţăranului ori trăieşte cu un salar de 2—3000 de lei, — dar să fie funcţionar, ori moare ofticos înainte de a-l lua.

Românul are o psihologie ciudată, curioasă de tot: fuge de munca manuală şi vrea ca feciorul lui să fie domn cu mănuşi, cu tocul după ureche, la birou. Vorba satiricului Caragiale: Românul se naşte bursier, trăieşte funcţionar şi moare pensionar.

Şcoala noastră are nevoie de o radicală transformare. S'au făcut încercări dar au fost simple cârpeli. Totul, ori nimic.

* * *

Cu intenţia de a se da îndrumări practice, cu aplicaţiuni la viaţa de toate zilele, la elevii din cursul supra-primar — curs atât de anost — s'au înfiinţat în centrele mari ateliere la şcoalele de băeţi şi fete, centre agronomice..

Dar aceste ateliere funcţionează şi ele tot după obiceiul pământului. Şi aici „maestrul" face teorie, agronomul la fel. Nu se pune la dispoziţie materialul necesar, instrumente, de către comitetul şcolar; sau maestrul lucrează de multeori comenzi în sat pentru folosul personal, nepreväzute în programa analitică.

La fel procedează şi maestra, iar la sfârşitul anului, în loc să vezi făcute lucrurile necesare şcoalei, — ori costumul

naţional la eleve şi tineretul satului, se face o expoziţie improvizată, un pospai, cu un taburet, un prosop, sau agronomul ia semnături dela câţiva cumetri din sat, un intelectual, că a lucrat pe teren... şi basta.

Şi aşa se face învăţământul practic în şcoala noastră, aşa se'ndrumează agricultura.

Sânt şcoli, — majoritate din ţară — şi mai ales în Basarabia, care n'au material didactic: hărţi, corpuri geometrice, muzeu, păsări şi animale împăiate; iar învăţătorii, fără vina lor, nu ştiu să le confecţioneze.

In şcoalele normale, lucrul manual, cântul, desenul, practica agricolă, erau ore de chiulangeală, — dexterităţi — ocazii dese de a fugi dela clase, iar de multeori, profesorii care predau aceste obiecte, erau recrutaţi dintre cele mai slabe elemente.

In şcoala primară de azi, cu cerinţele ei noi, în spiritul vremii, tocmai aceste obiecte, — unele principii de învăţământ — pun bază educării copilului, cunoaşterii structurii intime, integrării lui în mediul social.

De aceea propunem:

La închiderea anului şcolar, între 15—30 Iunie crt., să se organizeze la şcoala normală de băieţi — ori alta — din Chişinău, cursuri practice de lucrul manual cu învăţători lăpuşneni, conduse de un specialist.

Se pot preda, învăţa, până la douăzeci de specialităţi. Enumărăm cîteva:

a) Impletirea, din: paie, rafie, lozie; facerea rogojinilor, coşurilor, potnojurilor din papură.

b) Impăiatul păsărilor, animalelor. c) Plastilină — facerea hărţilor în relief, a diferitelor obiecte, corpurilor geometrice. d) Traforajul. e) Sculptura. f) Facerea stupilor sistematici, etc. etc.

Învăţătorul, ca să nu uite după curs şi să aibă model, — pleacă cu materialul la şcoală făcut, — câte un exemplar din fiecare.

Şi lucrul manual ar putea fi predat la şcoală numai de învăţătorul care a făcut cursurile.

In felul următor şcoalele respective îşi vor avea hărţi,

corpuri geometrice, muzee ca lumea, iar copiii vor învăţa să-şi facă un stup sistematic, o ramă, rogojină, coş de nuiele.

D-nii inspectori generali ai învăţământului din Basarabia pot interveni la Ministerul Educaţiei Naţionale, Casa Şcoalelor, pentru subvenţia necesară procurării materialului, plata maestrului, a da dispoziţie să se pună un internat al unei şcoli la dispoziţia cursurilor.

S'au făcut prin 1935 cursuri practice în câteva centre, dar n'au dat rezultate pozitive. Cauza ? Erau conduse de maeştri cârpaci, nu s'a pus la dispoziţia cursiştilor material, găzduirea, fiind totul pe seama lor.

In judeţul nostru, în sânul ambelor generaţii găsim elemente muncitoare.

Dar învăţătorii,—majoritatea—s'au înrolat de bună voie să muncească pe terenul: străjeriei, premilităriei, activităţii extra-şcolare.

Dar înainte de orice ocupaţie în afară de zidurile şcoalei, trebue să primeze munca învăţătorului în clasă. Acolo e laboratorul lui unde el formează deprinderi, atitudini morale, caractere.

Şi de multe ori în clasă el n'are cu ce lucra, afară de sufletul lui şi al elevilor.

Invăţătorul are nevoie de stimulare, încurajare, îndrumare şi mereu de perfecţionare.

Rugăm pe conducătorii şcoalei basarabene, asociaţia învăţătorilor, ca aceste simple sugestii să devie o realitate şi şi să fie realizate, într'un timp cât mai apropiat.

Mihail Spiridonică

Săptămâna străjerilor

(Extras din buletinul O. E. T. R.)

Săptămâna dela 1—7 Iunie inclusiv este rezervată în întregime activităţii străjereşti.

Fiecare zi este închinată unei probleme; specificul zilei trebue scos în evidenţă şi trăit cât mai intens de familia străjerească.

Activitatea zilnică va începe cu ridicarea Pavilionului Naţional, cu care ocazie la „cuvântul şefului", se vor citi ordinele de zi ale comandantului „Străjei Ţării". La sfârşitul activităţii zilnice se va coborî Pavilionul Naţional, pentru ca a doua zi dimineaţă începându-se o nouă activitate, de altă natură, Pavilionul să fie ridicat din nou.

Zi închinată localităţii

Miercuri 1 Iunie 1938.

Atât la sate cât şi la oraşe se vor face pregătiri în vederea ceremonialului pentru cultul Eroilor, ce va avea loc a doua zi. Pentru aceasta se va mătura şi spăla monumentul, se va plivi grădiniţa, tunde iarba, etc. Se va completa îngrijirea mormintelor din cimitir în care sunt îngropaţi Eroi. Se vor culege flori şi împleti coroanele.

Timpul disponibil va fi întrebuinţat în lucrări de interes obştesc pentru ridicarea satului, târgului sau oraşului. In oraşe se va lucra la nivelarea locurilor virane, se va da ajutor la lucrările pentru ridicarea locurilor sfinte, se va împărţi oraşul pe sectoare şi porni într'o campanie bine organizată de strângerea hârtiilor, etc., etc.

Zi închinată pentru cultul Eroilor şi a oamenilor mari

Joi 2 Iunie 1938.

Ceremonialul se încadrează în programul întocmit de societatea „Cultul Eroilor". Intrucât străjerii se ocupă de morminte şi monumente, nu mai este cazul să se facă chete pentru întreţinerea lor.

Dimineaţa, după ridicarea Pavilionului Naţional, unitatea se va deplasa către locul de concentrare.

Programul va fi următorul:

a) Serviciul religios început cu Tatăl Nostru, cu text special pentru eroi; corurile dau răspunsurile.

b) Procesiunea la Cimitirul Eroilor, trecându-se, dacă e posibil, pe la Monumentul Eroilor.

Dacă monumentul e mult în afară, se trimite o unitate de onoare pentru a depune o coroană; restul procesiunii mergând la Cimitirul Eroilor. In caz că sunt mai multe ci-

mitire se desfac grupe pentru fiecare cimitir. In timpul procesiunei se intonează cântece patriotice.

c) Pomenirea şi apelul Eroilor la cimitir. Se citesc toţi morţii (dacă sunt puţini) şi marii mutilaţi de război, rămaşi în viaţă. Unii vor răspunde „prezent", pentru alţii se va răspunde „Mort pentru Patrie". Dacă sunt mulţi morţi se va citi din din fiecare grad numai o parte, în ordinea vechimii, restul pomenindu-se global. In alt an se va da citire în continuare. Ceremonialul nu trebue să fie lung, fiindcă interesul şi măreţia scade.

d) Cuvântul scurt şi impresionant al unui singur delegat.

Se aşează coroane, se aprind lumânări, se presară flori. In acest timp se cântă „Imnul Eroilor", străjerii dau onorul.

f) Se intonează:

Pe-al nostru steag,
Imnul nostru,
Imnul Regal.

g) Se face defilarea cu faţa spre morminte, monument, etc.

Zi închinată solidarităţii sociale şi naţionale

Vineri 3 Iunie 1938.

Dimineaţa se va face repetiţia programului de 8 Iunie.

După amiază se vor împărţi ajutoare, mâncare, haine la copii, şi oamenii nevoiaşi. Se vor vizita bolnavii din spitale şi bătrânii din azile, care nu au pe nimeni. Cu această ocazie li se vor aduce mâncare, fructe, flori.

Tot în această zi se vor totaliza donaţiile făcute pentru cumpărarea unui avion al „Străjii Ţării", necesar apărării naţionale. Străjerii vor o ţară tare şi respectată, de aceea contribuesc cum pot şi cu ce pot ca s'o vadă astfel. Au prilejul s'o facă în această zi.

Zi închinată concursurilor fizice

Sâmbătă 4 Iunie 1938.

A. Dimineaţă au loc concursuri sportive numai între stolurile şcolilor secundare din localitate cu străjerii şi străjerele claselor V—VIII, în vârstă dela 15—18 ani.

B. In dimineaţa aceleeaşi zile, ceilalţi străjeri de vârstă mai mică, dovedesc preocupări sportive executând programe potrivite vârstei lor, afară din oraş, la câmp şi numai în cadrul centuriilor.

Zi închinată familiei, Naţiunii şi Lui Dumnezeu

Duminică 5 Iunie 1938.

Străjerii vor oferi mici daruri părinţilor. Fetele îşi vor lua asupra lor gospodăria zilei, băeţii vor executa lucrări, amenajând pe tatăl lor.

Părinţii vor fi rugaţi, de către copiii lor străjeri, să asiste la ridicarea Pavilionului Naţional, după care străjerii vor merge la biserică, de astă dată, nu cu unitatea, ci cu familia.

In cadrul sfintei slujbe, comandantul va ceti, „Apostolul şi „Cazania", unul din străjeri va rosti „Tatăl Nostru", altul „Crezul", iar corul — acolo unde este — va da răspunsurile liturgice. După masă se va face excursie la câmp, motiv de contemplare, cântec, joc şi voie bună. Se vor strânge flori, care se vor oferi comandanţilor şi părinţilor.

Ziua pregătirilor pentru marile serbări de 8 Iunie

Luni 6 Iunie 1938.

Se va face repetiţia programului (de dimineaţă, de după amiază şi de seară) ce se va executa în ziua de 8 Iunie.

Ziua răsplătirii muncii

Marţi 7 Iunie 1938.

La ceremonialul ridicării Pavilionului Naţional (se poate face în această zi la o oră mai târzie), se vor împărţi recompense şi distincţiuni acelora ce bine merită pentru interesul şi munca desfăşurată. Se vor da prin ordin de zi stelele de vechime, se vor împărţi premiile obţinute la concursurile din săptămâna străjerilor, etc.

Note străjereşti

Străjerismul ca ideologie şi metodă de educaţie. Străjerismul nu se reduce la un scop formal. El are o motivare social-naţională.

După războiu a urmat o stare de descurajare, datorită unei crize sufleteşti şi sociale. Cel care a presimţit pericolul unei perioade de decădere, Marele Străjer, a dat cele 2 legi: a pregătirii premilitare şi O. E. T. R. preconizând 2 noi metode salvatoare: îndrumarea tineretului şi noua educaţie a sătenilor.

Ele sunt opuse mentalităţii vechi, care cuprindea:

a) Un individualism exagerat, (anarhic). Totul pentru mine, aproape nimic pentru alţii.

b) O educaţie şi învăţământ teoretic, scop.

c) Exploatarea muncii, odată cu dispreţul ei.

d) Dispreţul moralei şi a credinţei noastre străbune.

e) Antipatriotism şi anticreştinism. Incepuse vântul umanitarismului, universalismului, căutând să distrugă solidaritatea naţională, Patria.

f) Lipsă de conştiinţă morală, socială, naţională.

Străjerismul aduce nou:

1. *Sentimentul solidarităţii sociale şi naţionale.* Să fie legat omul de pământul Patriei, de aspiraţiile Neamului.

2. *Invăţământul şi educaţia integrală,* făcută de colectiv, prin colectiv, pentru colectiv. Educaţia voluntaristă, încredere în sine: va putea, nu va şti

3. *Cultul muncii,* prin munca proprie şi respectul ei. Infrăţirea claselor sociale prin muncă.

4. *Adâncirea credinţei noastre străbune.*

5. *Cultul Patriei şi al Dinastiei,* care se confundă, constituind principiul unităţii şi a continuităţii noastre.

Două sunt caracteristicele educaţiei colectiviste:

1. Educaţia activistă integrală.

2. Educaţia realistă, practică şi utilitară.

Se va cunoaşte realitatea sufletului copilului, a satului şi cea naţională.

Se va face selecţionarea elitelor, ţinând seamă de specificul etnic.

* * *

Ofensiva sanitară pentru ridicarea stării higienico-sociale a satelor noastre, în urma conferinţei dela ministerul sănătăţii la care a luat parte şi d-l comandant al Străjii Ţării, T. Sidorovici, pare a fi deslegat nodul succesului. Ministrul de resort, arătând insuficienţa numerică a personalului sanitar auxiliar, spune:

„Dacă nu avem în fiecare sat un reprezentant sanitar, este însă o învăţătoare, şi de aceasta trebue să ne servim. Am făcut în trei ani consecutiv câte o şcoală medico-sanitară în centrele universitare, unde am adus pe socoteala ministerului, învăţătoare din toate părţile ţării.

Rezultatele ce am obţinut cu aceste învăţătoare, au fost aşa de mulţumitoare, spune d. d-r Costinescu, încât am credinţa că numai cu ajutorul lor vom obţine rezultatele ce dorim".

D. comandant Sidorovici spune că organizarea ofensivei sanitare cu ajutorul ministerului Educaţiei naţionale şi Straja Ţării, în urma discuţiilor urmate în conferinţă, se prizintă astfel: categoria I-a, eleve din cursul superior al şcoalei normale va urma tot anul cursuri teoretice şi va face aplicaţii practice în satele din împrejurimi. Apoi, în cele 22 zile în care îşi fac educaţia străjerească la centru de iniţiere Predeal, vor continua învăţătura sanitară cu profesorii numiţi de ministerul Sănătăţii. In vacanţă vor lucra intensiv în satele din jurul taberilor speciale, organizate de Straja Ţării. In satul de reşedinţă, vor supraveghea şi aplica pe teren toate învăţămintele căpătate, în colaborare cu serviciul sanitar şi autorităţile locale.

Categoria II-a: La centrele de complectare din Deva, Târgovişte şi Piatra Neamţ, învăţătoarele care nu au urmat drumul celor din categoria I-a vor fi aduse 20 de zile ca să urmeze cursuri teoretice şi să facă aplicaţii practice după programul ministerului Sănătăţii.

Cu alte cuvinte, aceloraşi învăţătoare care-şi fac da-

toria în clasă, acasă, ca soţii şi mame, li se adaugă îndatoriri corespunzătoare spiritului lor. Vor fi îndrumătoare sanitare, în satele răvăşite de boli. Şi munca lor va fi spornică. Perseverenţa şi îndemânarea, alături de pronunţatul simţ al caritătii, e o sigură chiezăşie.

Sunt doar aceleaş femei române care în calitate de surori de caritate, au luat parte activă în timpul războiului, îndeplinind rolul de infirmiere.

* * *

Premilitare

Există şi o problemă a învăţătorilor grade inferioare, care activează în pregătirea premilitară. Ea a fost pusă şi de învăţătorii lăpuşneni, care comandă fie subcentrele, fie chiar plutoanele, ca ajutori ai ofiţerilor de rezervă.

Colegul Gh. Briotă—Trei Scaune—reactualizează discuţia, făcând propuneri concrete de soluţionare. Şi lucrul nu e nici ilegal, nici greu, ci e logic şi foarte îndreptăţit. Cunoaştem pregătirea militară a ofiţerilor de rezervă care n'au avut prilejul să-şi verifice cunoştiinţele teoretice pe câmpul tactic de luptă. Nu învăţătorii vor fi exceptaţi dela şcolile de pregătire rapidă într'un viitor războiu.

De aceea o pregătire în sensul celor de mai jos, ar fi o necesitate. O prevedere şi o răsplată utilă celor ce-şi dăruiesc energia şi priceperea şi pe acest tărâm.

1. Să li se acorde gradelor inferioare, după un termen oarecare de activitate şi în urma unei concentrări, avansarea în mod automat, până la gradul de plotonier major.

2. Învăţătorii grade inferioare din P. P. care au cursurile de formare şi 1—2 concentrări, în urma unei inspecţii a organelor premilitare să poată urma 2—3 luni la una din şcolile pregătitoare de ofiţeri de rezervă, pentru a putea depune examenul necesar obţinerii gradului de sublocotenent de rezervă.

N'ar fi prea mult dacă învăţătorii care activează dela înfiinţarea pregătirii premilitare, au dovedit — în afară de

cursul de formare şi concentrări — o muncă excepţională, să fie avansaţi printr'un Inalt Decret Regal, ca o răsplată a activităţii lor.

O altă modalitate de avansare ar fi creearea pe regiuni a câtorva centre pregătitoare, unde, în urma propunerilor şefilor ierarhici, să urmeze fiecare câteva luni cursurile complete, pentru examenul de sub-locotenent.

Pentru a înlătura unele susceptibilităţi, ofiţerii proveniţi pe una din căile de mai sus, şi-ar putea lua angajamentul să activeze, în condiţii egale cu ceilalţi camarazi, un timp de 5—6 ani în instituţia P. P.

Dar înainte de a formula desiderate şi păreri, învăţătorii au dat proba muncii. La fel şi de data aceasta. Ei vor continua munca pe care cu întreg sufletul o depun, simţind undeva grija ce li se poartă, de unde le va veni şi răsplata.

Răsplată ce o considerăm punerea în stăpânirea gradului în care cei chemaţi îşi fac datoria.

BULETIN ECONOMIC

Procès-Verbal

al Adunării generale ordinare a membrilor Băncii Populare „Spiru Haret" a Corpului Didactic din jud. Lăpuşna, ţinută în ziua de 25 Martie 1938

Astăzi 25 Martie 1938, ora 9 a. m.

Noi, membrii Băncii Populare „Spiru Haret", societate cooperativă de credit şi economie, cu sediul în municipiul Chişinău, jud. Lăpuşna, în conformitate cu dispoziţiunile art. 35, 36, 37 şi 38 din statute şi în urma convocării No. 65, consemnată în procesul verbal de şedinţă a Consiliului de Ad-ţie din 19 Februarie 1938, ne-am întrunit în a doua şedinţă a Adunării generale ordinare, în localul şcoalei de contabilitate şi educaţie cooperatistă-agricolă din municipiul Chişinău, strada Şmidt No. 131, pentru a discuta ordinea de zi prevăzută în convocare.

Adunarea este prezidată de D-l Grigore Bălan, preşedintele Consiliului de Ad-ţie, conform art. 38 din statute, asistat fiind de d-nii : Solcan Ion şi Buialschi Iustin, scrutători, Perju Timofte şi Chiriţă Neculae, secretari, aleşi de Adunare. Biroul astfel constituit va semna valabil în numele nostru toate lucrările Adunării generale.

Asistă la Adunare d-l Controlor Petre Crasovschi, delegatul Uniunii Cooperativelor din Basarabia. Biroul cercetează şi constată că s'au îndeplinit toate formalităţile prevăzute de statute şi lege pt. convocarea Adunării.

Se constată că din 768 societari cu drept de vot, sunt prezenţi 131 membri, trecuţi în lista de prezenţă din registru

Inventar-Bilanţ, după care o copie certificată de biroul adunării se va anexa la dosarul cu lucrările Adunării.

Adunarea, fiind în a doua convocare, se declară legal constituită conform art. 38 din statute, pentru a discuta şi hotărî asupra ordinei de zi, prezentată de Consiliul de Ad-ţie.

Inainte de a trece la ordinea de zi, d-l Gr. Bălan, evoacă memoria membrilor decedaţi în cursul anului societar: Ţanţu Vasile, Ciubotaru-Baltă Ion, Haric Vladimir şi Berezovschi Vasilisa. In semn de pioasă amintire, adunarea se ridică în picioare şi păstrează un minut de tăcere.

1. Se citeşte apoi darea de seamă, contul de profit şi pierdere şi bilanţul încheiat la 31 Decembrie 1937. D-l Ştefan Grosu, citeşte raportul comisiunii de cenzori. La discuţia generală asupra dării de seamă iau cuvântul d-nii: S. Gonţa, P. Lotoţchi, Şt. Gheorghiade, P. Erhan şi alţii. După ce D-l Gr. Bălan, preşedintele consiliului de administraţie, dă lămuririle cerute de unii vorbitori, răspunzând printre alţii şi D-lui P. Lotoţchi, care se declară nemulţumit de răspunsul dat cu privire la depunerile Asociaţiei profesorilor secundari din Chişinău, Adunarea constată activitatea rodnică depusă de Consiliul de Ad-ţie, se declară satisfăcută de felul cum a fost condusă banca şi aprobă cu unanimitate bilanţul şi contul de profit şi pierdere, dând consiliului de administraţie descărcarea de gestiunea anului 1937.

2. Se aprobă următoarea repartizare a beneficiului net în sumă de lei 119 950:

Fondului de rezervă 10%	12.000 lei
Fondului cultural 10%	12.000 „
Prima de muncă 12%	14.400 „
Dividend la capital social	60.000 „
Subvenţie revistei „Şcoala Basarabeană“	5.000 „
Fondului „Creanţe dubioase“	16.550 „

3. Se procedează la alegerea a 2 membri în consiliul de administraţie în locul d-lor Irodion Iacob şi Teodor Popa, a căror mandat a expirat Se propun candidaturile d-lor: Irodion Iacob, Teodor Popa, Grigore Leahu şi Ion Chicu. Votarea secretă se face cu buletine. La dispuierea scrutinului se constată că au votat 117 membri, candidaţii obţinând următoarele rezultate:

D-l Irodion Iacob . . . . . 103 voturi
„ Teodor Popa . . . . . 55 „
„ Ion Chicu . . . . . 44 „
„ Grigore Leahu . . . . . 32 „

Adunarea generală declară ales pe d. Irodion Iacob, care a obţinut majoritatea absolută de voturi şi procedează din nou la alegerea celui de al doilea candidat, deoarece d-nii T. Popa, I. Chicu şi Grigore Leahu n'au obţinut majoritatea statutară. D-l Leahu a renunţat la candidatura sa. La dispuerea celui de al doilea scrutin, se constată următorul rezultat:

D-l Ion Chicu . . . . . 59 voturi
„ Teodor Popa . . . . . 55 „

Conform art. 39 din statute se declară ales d-l Ion Chicu, care a obţinut cel mai mare număr de voturi exprimate.

4. Se aleg prin aclamaţie în Comisiunea de cenzori d-nii: Ştefan Grosu, Grigore Dobândă şi Iurie Crocos, iar ca supleanţi d-nii: Al. Alexandrescu, Grigore Leahu şi Victor Mihalache.

5. Se alege d-l Grigore Bălan ca delegat la adunările generale ale Uniunii Cooperativelor, Federalei şi Băncii Cent. Cooperative.

6. Se votează următorul buget de venituri şi cheltueli pe anul 1938:

Venituri			Cheltueli		
No. crt.	Felul veniturilor	Suma	No. crt.	Felul cheltuelilor	Suma
1	Dobânzi şi beneficii diverse din operaţiuni de împrumut calculate la un portofoliu de 6 000.000 lei	400.000	1	*Salariile personalului ad-tiv şi de serviciu*	
				a) Contabil . . .	42.000
				b) Aj. Contabil .	36.000
				c) Casier . . .	36.000
				d) Curier	14.400
			2	*Diurne şi deplasări*	
				a) Preşed. Consiliului	24.000
				b) Membrii Consil.	6.000
				c) Comis. Cenzori	6.000
				d) Manco de cassă	2.400
			3	Dobânzi la dep. spre fructificare	60 000
			4	Dobânzi la ef. pl.	6.000
			5	Cheltueli generale	20.000
			6	Impozite comerc.	25 000
			7	Contrib. Uniun. şi C.C.I.O. şi Cont.	23.000
			8	Donaţii & Subscr.	25.000
			9	Abonam. şi revis	2.000
			10	Cheltueli neprev.	10.000
				Total lei . .	337.800
				Venit net prob. .	62.200
		400.000		Total g-l lei . .	400.000

Se fixează jetoane de prezenţă pentru membrii Consiliului de Administraţie câte 50 lei, iar pentru cenzori câte 150 lei de şedinţă.

7. Se aprobă ca Consiliul de Ad-ţie să contracteze împrumutul pentru satisfacerea nevoilor de credit ale membrilor, dela Federala „Codrul" a jud. Lăpuşna, Banca Centrala Cooperativă, Banca Naţională şi alte instituţii de credit până la suma de 2.000.000 lei.

8. Adunarea în dorinţă de a majora fondurile Băncii, în vederea acordării de împrumuturi mai mari şi pe termen mai lung, hotărăşte în mod provizoriu, ca toţi membrii să facă depuneri permanente de câte cel puţin 50 lei lunar, reţinute prin state de salar. Aceste depuneri vor putea fi ridicate dela Bancă după 5 ani cu o dobândă de 3%, continuându-se reţinerea pe altă perioadă de 5 ani. Membrii, care nu împărtăşesc hotărîrea luată, vor face declaraţii scrise că nu consimt să facă depuneri obligatorii. La adunarea generală viitoare, când consiliul de administraţie va avea rezultatul operaţiunii din cursul anului şi va fi în posesiunea numărului de adeziuni, se va lua o hotărâre definitivă.

9. Se menţin normele din anul trecut la acordarea împrumuturilor societarilor, care sunt următoarele :

a) Un membru se poate împrumuta până la suma de 3 ori mai mare decât capitalul vărsat, în limita maximului de 30.000 lei pe timp de 18 luni.

b) Primul împrumut după înscrierea în societate se va aproba, prin excepţie, în proporţie de 3 ori capitalul subscris, cu obligaţia debitorului ca până la scadenţa împrumutului să verse complect capitalul subscris.

c) Nu se acordă alt împrumut până nu se achită cel puţin 2/3 din imprumutul vechiu, pe cale de reţineri lunare din salar, cu excepţia cazurilor de forţă majoră, bine constatate de consiliu.

d) Reţinerile din salar pentru amortizarea imprumuturilor se vor face prin rate lunare, debitorii renunţând în folosul Băncii la dobânda aferentă ratelor vărsate anticipat scadenţei.

e) Membrii Băncii care fac parte din personalul administrativ al şcoalelor secundare vor putea obţine împrumuturi numai cu girul unui profesor secundar, membru la bancă.

f) Se va percepe la împrumuturi o dobândă de 5% plus 1% pentru fond imobil ca donaţie benevolă şi 1% la mie pentru imprimate.

g) Consiliul de Ad-ţie va putea majora suma împrumutului la 36000 lei pe timp de 24 luni, dacă va constata că fondurile băncii, sporite în cursul anului prin operaţiunea

prevăzută la punctul 8 din prezentul proces verbal, permit acest lucru.

10. Adunarea aprobă Cooperativei „Izbânda" a Corpului Didactic din jud. Lăpuşna un credit de 400.000 lei cu dobânda de 4% pe poliţe prevăzute cu semnăturile sociale ale Cooperativei.

11. Adunarea aprobă ca Consiliul să primească depuneri spre fructificare dela societari şi nesocietari până la suma totală de lei 3.000.000, plătind pentru depuneri la vedere 3% pentru depuneri sub 100 000 lei pe termen de minimum 6 luni — 4%, iar pentru cele dela 100.000 lei în sus pe termen de minimum 6 luni — 5%.

12. Adunarea ia cunoştinţă de împrumuturile acordate membrilor Consiliului de Ad-ţie şi Comisiunii de Cenzori.

13. Se ratifică înscrierea noilor membri în număr de 88 şi se ia act de retragerea din societate a 18 membri conform tabelelor anexate la dosar.

14. Luându-se în discuţie chestiunea lărgirii atribuţiunilor casei de ajutor reciproc, se hotărăşte a se acorda asistenţa medicală colegilor bolnavi în condiţiunile următoare: Onorariile pentru consultaţiile medicale, date la cabinetul medicului sau la domiciliul bolnavului, precum şi costul medicamentelor, redus cu 50%, vor fi achitate lunar de Bancă medicilor şi farmaciştilor, care vor consimţi să colaboreze la organizarea asistenţei medicale în condiţiunile în prealabil stabilite de comun acord cu consiliul de Ad-ţie.

Plata se va face în contul asociatului bolnav după un registru bonier, încredinţat medicului sau farmaciei, complectat şi semnat de pacient, urmând ca suma să se reţină ulterior prin state de salarii.

Ajutoarele băneşti se vor acorda numai în cazuri de boală gravă, când asociatul aflat în situatiune materială grea, va avea nevoie să fie supus unei intervenţii chirurgicale, sau să fie internat la un spital sau sanatoriu.

15. Chestiuni diverse. a) Consiliul, sesizat fiind de o cerere de înscriere la bancă a unui profesor universitar, consultă Adunarea dacă aprobă în principiu înscrierea în societate a membrilor Corpului didactic din învăţământul

superior. Adunarea generală, având în vedere dispoziţiunile art. 4 din statute şi ţinând seamă de faptul că Facultăţile din Chişinău depind de centrul administrativ al Universităţii Iaşi, deci sunt în afară de raza de activitate a Băncii, că parte din profesorii acestor Facultăţi n'au nici domiciliul în Chişinău, că salariile lor se ordonanţează nu de Inspectoratul şcolar din Chişinău, cum se face pentru învăţători şi profesori secundari, ci de către Decanatul Universităţii din Iaşi, fapt care ar îngreuna mult raporturile de ordin financiar dintre societate şi membrii din această categorie, nu aprobă înscrierea în societate a profesorilor universitari. b) Adunarea nu aprobă ca Banca să participe la casa de ajutor reciproc depe lângă Asociaţia contabililor şi funcţionarilor cooperatori din jud. Lăpuşna.

Epuizându-se ordinea de zi, Adunarea generală se declară închisă la orele 3 p. m.

Preşedinte, **G. Bălan**

Scrutatori: **I. Solcan, I. Buialschi**

Secretari: **T. Perju, N. Chiriţa**

„IZBANDA"

Societate Cooperativă a Corpului Didactic din Municipiul Chişinău şi judeţul Lăpuşna

CONVOCARE Nr. 658

Conform art. 36 al. 1 din statute şi a hotărîrii Consiliului de Administraţie.

Domnii membri ai Societăţii Cooperative „Izbânda" sunt convocaţi în adunare generală ordinară în ziua de 14 Maiu 1938, orele 17, în localul Şcoalei de Contabilitate şi Educaţie Cooperatistă din Chişinău strada Universităţii Nr. 131.

Bilanţul şi contul de profit şi pierdere, domnii membri le pot studia conform art. 37 al. 7 din statute, la sediul Cooperativei în orele de serviciu dela 8-13 şi 17-19, în fiecare zi de lucru.

ORDINEA DE ZI:

1. Constituirea biuroului adunării.
2. A asculta darea de seamă a Consiliului de Administraţie asupra activităţii şi gestiunii pe anul 1937.
3. A asculta raportul Comisiunii Cenzorilor.
4. A discuta şi aproba sau modifica bilanţul şi contul de profit şi pierdere pe anul 1937 şi a repartiza beneficiul net.
5. A se da Consiliului de Administraţie descărcarea de gestiune pe anul 1937.
6. A fixa maximul sumei la care cooperativa se poate angaja în mărfuri şi numerar în cursul anului 1938.
7. A fixa maximul creditului personal pentru membrii corpului didactic societari şi nesocietari.
8. A aproba înscrierea Cooperativei ca membră la Banca Populară „Spiru Haret" din Chişinău.

9, A vota bugetul de venituri şi cheltueli pe anul 1938.

10 A lua cunoştinţă de noii membri înscrişi.

11. A aproba planul de activitate pe anul 1938.

12. A alege 3 membri în Consiliul de administraţie în locul d-lor Şt. Gheorghiade, Gr. Bălan şi A. Albu ieşiţi la sorţi.

13. A alege 3 cenzori titulari şi 3 supleanţi.

14. A alege un delegat şi un supleant care să reprezinte societatea la adunările generale ordinare şi extraordinare ale societăţilor la care societatea este asociată.

15. A lua cunoştinţă de capitalul social şi datoriile membrilor din Consiliul de administraţie şi a Comisiunii Cenzorilor faţă de Societate.

16. Precum şi alte chestiuni privitoare la:

a) Infiinţarea de sucursale în localităţile cu care Cooperativa lucrează.

b) Deschiderea secţiunilor: manufactură, încălţăminte şi alte.

In caz dacă la prima convocare nu se întruneşte numărul de asociaţi cerut de art. 38 al. 3 din statute, adunarea se amână pe ziua de 15 Maiu a. c. orele 9 a. m., în acelaşi local şi cu aceeaşi ordine de zi, când adunarea va putea lua deciziuni cu orice număr de asociaţi prezenţi.

Dispoziţiuni Statutare

Voturile adunării generale conform art. 39 al. 5 se fac prin ridicarea de mâini afară de cazul când 1 | 5 din numărul membrilor prezenţi ar cere votul secret.

Deciziunile luate de adunarea generală în limitele statutelor şi legii sunt obligatorii pentru toţi asociaţii, chiar pentru cei care n'au luat parte la adunare, cu respectarea dreptului prevăzut de art. 160 codul comercial.

Niciun societar nu poate avea decât un singur vot or câte părţi sociale ar avea subscrise sau vărsate.

Asociaţii, conform statutelor n'au dreptul a da mandat altor persoane a-i reprezenta la adunare.

Administratorii şi funcţionarii cooperativei nu pot lua parte la vot pentru aprobarea bugetelor, bilanţelor şi rezoluţiunele ce privesc responsabilitatea lor.

Chişinău, 16 Aprilie 1938.

Preşedinte, **V. I. Muşcinschi**

Contabil, **S. V. Rughinov**

Darea de seamă

asupra activităţii Consiliului de Administraţie al Cooperativei C. D. „Izbânda" din jud. Lăpuşna — pe anul 1937

Domnilor Colegi Societari,

Consiliul de Administraţie al Cooperativei „Izbânda", fiindu-i încredinţată conducerea acestei cooperative, ţine de datoria sa a pune în curent onorata adunare cu situaţia operaţiunilor efectuate în cursul anului 1937.

Consiliul compus din 9 persoane în anul 1937 a ţinut 21 şedinţe, în care au fost desbătute diferite chestiuni cu privire la bunul mers al cooperativei.

Condiţiunile în care a apărut Cooperativa noastră sunt de toţi cunoscute şi nu e nevoe de a se reaminti de asemenea şi scopul ei. Prima grijă a consiliului a fost de a spori cât mai mult şi în măsura posibilităţilor materiale operaţiunile cooperativei pentru a fi la curent cu preţurile pieţei şi în măsură de a satisface la timp nevoile de aprovizionare a şcoalelor cu cele necesare.

1. Pentru acest scop ne-am folosit de cel de al doilea împrumut în suma de 200.000 lei, acordat de banca „Spiru Haret" pe timp limitat (sezonier) şi care ne-a uşurat mult sarcina înfiinţării celor două depozite din 4 hotărîte de Adunarea Generală, la Călăraşi şi Hânceşti. Acest lucru a scutit de multe cheltueli inutile pe colegii noştrii din raza acestor centre, dându-le în acelaşi timp posibilitatea de a se aproviziona cu materiale în aceleaşi condiţiuni ca şi dela depozitul central.

Depozitului Călăraşi, prin banca populară locală „Ajutorul", i-a fost livrată marfa în suma de lei 128.734, rămânând la 1 Ianuarie 1938 cu un sold de 37.493; iar depozitului din Hânceşti din marfa livrată de 71.436, i-a rămas un sold pe aceeaşi dată de 19401 lei.

2. Pe lângă aprovizionarea şcoalei, consiliul a fost nevoit să ţină seamă şi de cerinţele instituţiilor locale la procurarea materialelor de biurou şi în această privinţă fiind potrivit asortaţi şi preţurile fiind mai convenabile decât în alte părţi, s'a reuşit să se atragă în rândurile clientelei noastre mai multe instituţii, lucru ce dă un plus de vânzări destul de apreciabile în operaţiunile cooperativei, mai ales în afară de sezonul şcolar.

3. Consiliul a căutat să contribue prin cooperativă la sporirea numărului de cooperative şcolare în judeţ şi oraş şi aprovizionarea lor cu mărfuri în condiţiuni lesnicioase,

acordându-le un rabat special de 5% pentru a le da posibilitatea să-şi formeze fonduri proprii pentru nevoile lor.

In prezent (adică la 1 | I | 1938), în judeţ şi oraş în total sunt 60 cooperative şcolare. Majoritatea lor funcţionează în mod normal, fiind prevăzute cu registrele necesare tipărite de cooperativă şi distribuite cu preţ minimal. Parte din aceste cooperative, cele din oraş, au avut îndrumări cu privire la conducerea contabilităţii din partea contabilului cooperativei ns. iar pentru îndrumarea celor din judeţ am avut înţelegere cu D-l director al Uniunei Coop. din Basarabia. Pe viitor, credem, că îndrumările se vor face mai sistematic şi pe o scară mai largă.

4. In vederea înfiinţării secţiei de manufactură, proectată mai demult s'au făcut unele pregătiri şi anume: s'a închiriat alt local, căci cel vechiu era mic chiar şi pentru secţia librăriei. Localul închiriat s'a amenajat pentru acest scop, făcându-se cu aceasta cheltueli în plus care micşorează venitul anului acesta.

Deverul. Ţinând socoteală că în întreprinderea noastră avem angajat un capital de circa 550.000 lei, 400.000 lei împrumut dela banca „Spiru Haret" şi 145.000 capital social, deverul în anul 1937 se prezintă după cum urmează: vânzări pe bani gata 637.565, pe credit 702.800 lei, total 1.489.271 lei, adică cu un plus de 467.454 lei, faţă de deverul anului 1936, care a fost numai de 786.471 lei, deci un spor de 46%.

Cu toată majorarea deverului, realizarea unui buget ce atinge 200.000 lei nu e lucru tocmai uşor, mai ales când nu dispui de concursul moral şi material unanim al colegilor. Această stare a fost cu regret constatată de consiliu în diferite ocazii.

Pe data de 1 Ianuarie 1938 sunt înscrişi în societate 297 membri cu un capital vărsat de 145 772 lei, rămâ-

nând deci neînscrişi peste o mie de colegi, fapt care pe departe nu satisface interesele urmărite de cooperativă.

In ultimul timp am pus în aplicare hotărîrea Adunării Generale relativ la majorarea Cap. Social până la una mie lei, dar şi această măsură nu o putem considera satisfăcătoare pentru nevoile cooperativei noastre, având în vedere că în alte judeţe, Soroca şi Tighina, toţi învăţătorii sunt înscrişi ca membri în cooperativele lor, iar capitalul social depus de fiecare atinge suma de 2.500 lei, înţelegând deci importanţa instituţiilor lor economice.

Noi cei din centrul Basarabiei nu trebue să ne lăsăm mai prejos, ci să ne înscriem cât mai urgent ca membri la Cooperativa „Izbânda", contribuind cu concursul nostru material şi moral într'o măsură mai largă pentru ca, cu o oră mai devreme să învingem greutăţile ce ne stau în cale, dovedind totodată solidaritatea şi puterea noastră.

Aducând la cunoştinţa Dvs. această modestă dare de seamă, rugăm a ne da descărcarea cuvenită de gestiune pe anul 1937, făcând totodată şi repartizarea venitului.

Consiliul de Administraţie

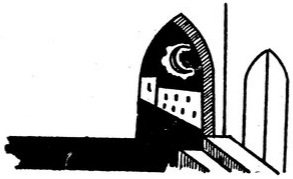

La Tipografia

„DREPTATEA"

Str. Alexandru cel Bun (Palatul Primăriei) Chişinău

Se află de vânzare toate registrele necesare stolurilor străjereşti

Domnii colegi sunt rugaţi a le procura numai dela această tipografie

UN COMPLECT DE 14 REGISTRE A 100 FILE FIECARE, LEGATE IN SCOARŢE, COSTĂ NUMAI

Lei 320

Comenzile se primesc şi contra-ramburs